

T.C.
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ŞİDDET İÇERİKLİ REKLAMLARIN ALGILANMASI: BALIKESİR İLİ
ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Ayşegül ERYILMAZ

Danışman

Prof. Dr. Gülseren Şendur Atabek

İzmir, 2016

T.C.
YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ŞİDDET İÇERİKLİ REKLAMLARIN ALGILANMASI: BALIKESİR İLİ
ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Ayşegül ERYILMAZ

Danışman

Prof. Dr. Gülseren Şendur Atabek

İzmir, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak sunduğum
“.....” adlı
çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma
başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden
oluştüğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu doğrularım.

...../...../.....
Adı SOYADI
İmza

TEZ JÜRİSİ ONAY SAYFASI

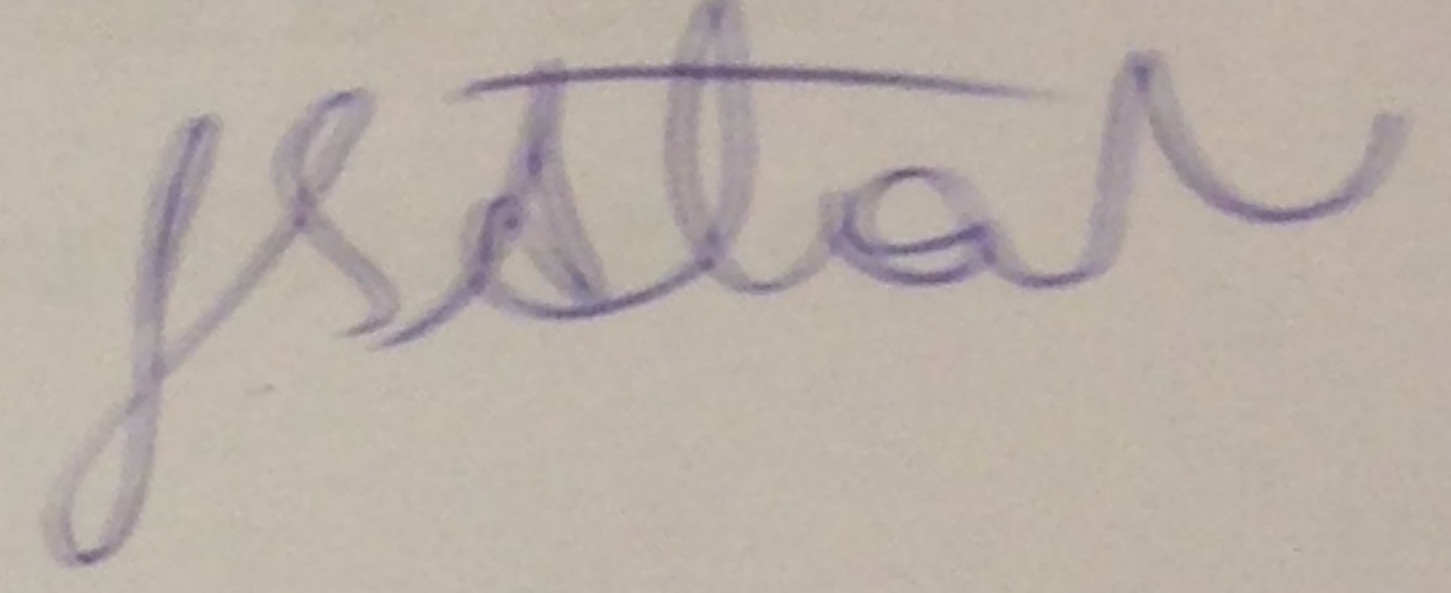
Tez Danışmanı olarak bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

(Buraya Tez Danışmanı Ünvanı Adı ve Soyadı bilgisayarda yazılır)

Prof. Dr. Gelsenen Serdar Atabek

(İmza ve Tarih)

27.12.2016

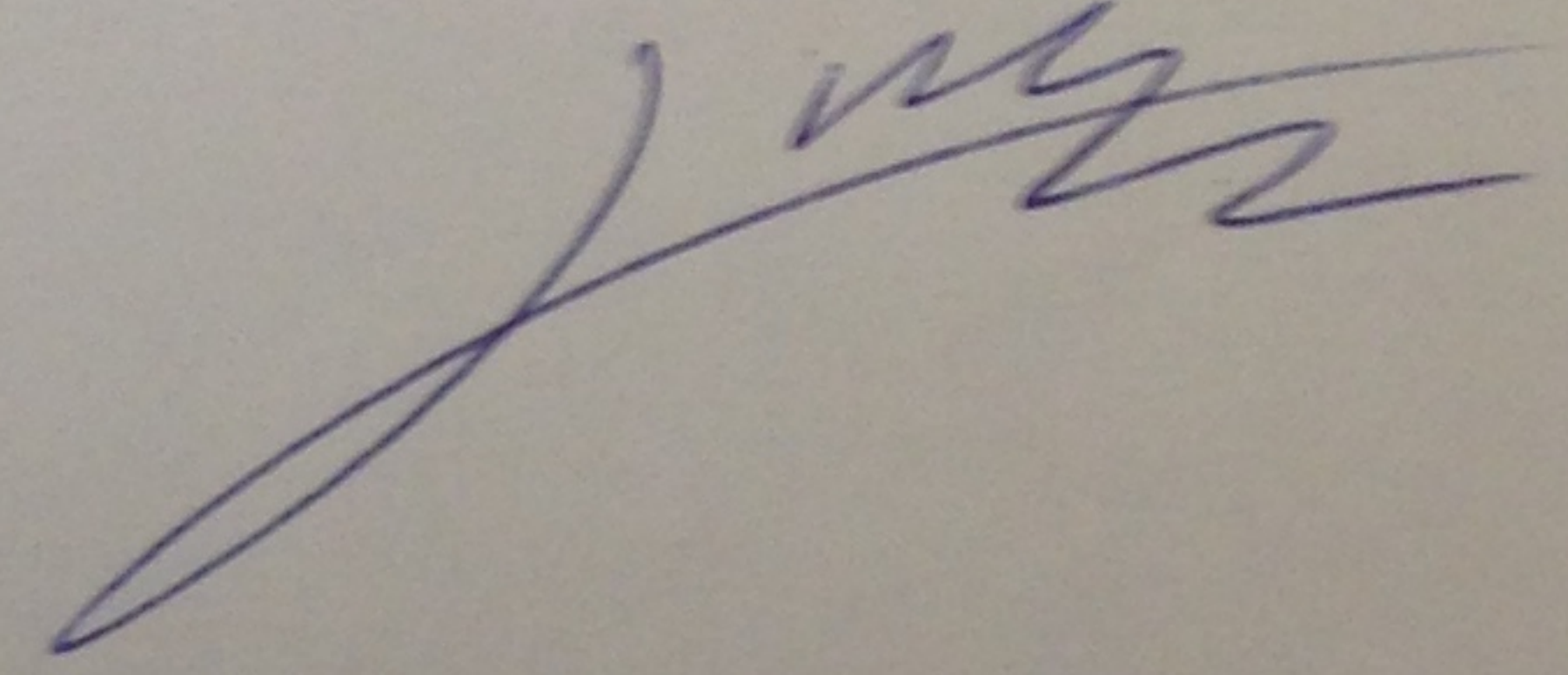
Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

(Buraya Jüri Öğretim Üyesinin Ünvanı Adı ve Soyadı bilgisayarda yazılır)

Doç. Dr. Uğur BAKIR

(İmza ve Tarih)

27.12.2016

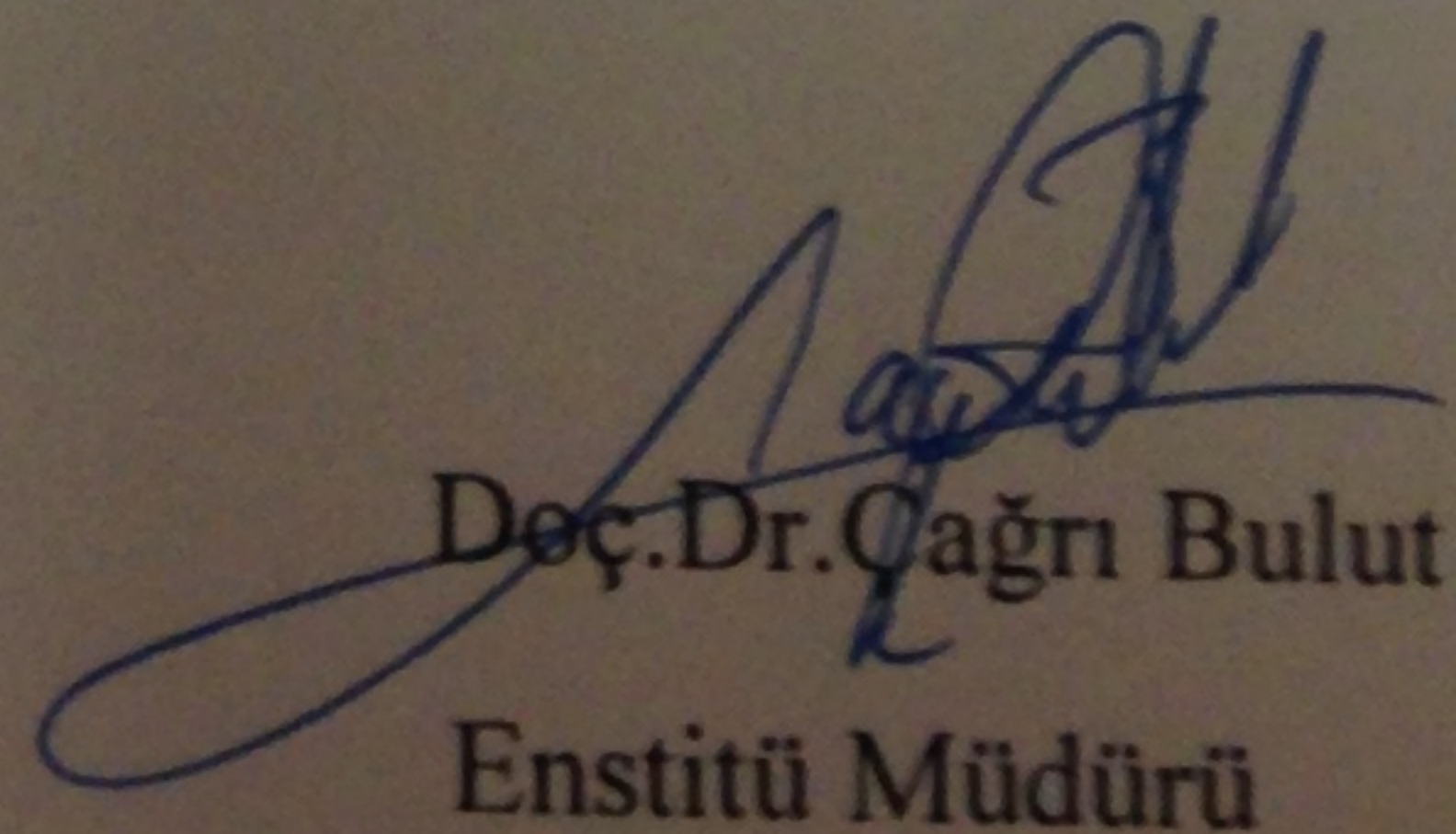
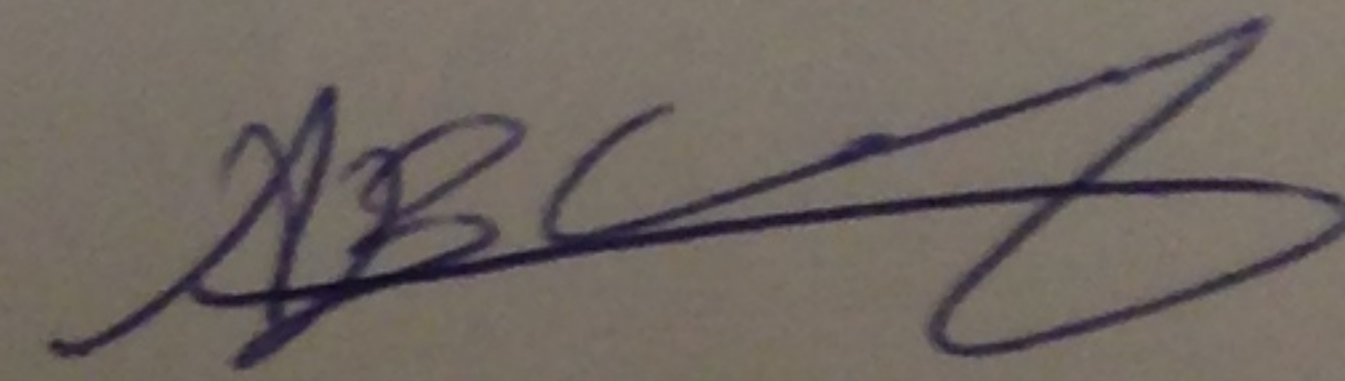
Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

(Buraya Jüri Öğretim Üyesinin Ünvanı Adı ve Soyadı bilgisayarda yazılır)

Yrd Doç. Dr. Ebru Gökcalıter

(İmza ve Tarih)

27.12.2016

Doç. Dr. Çağrı Bulut
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Şiddet İçerikli Reklamların Algılanması: Balıkesir İli Ortaöğretim Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama” isimli yüksek lisans tez çalışmamın ortaya çıkmasında emeği geçen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Gülseren Şendur Atabek’e çok teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmama öneriyle destek veren Prof. Dr. Ümit Atabek’e, tez üyeleri Doç. Dr. Uğur Bakır ve Yrd. Doç. Dr. Ebru Gökalliler’e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ayrıca, tezimin tüm aşamalarında yanımda olan manevi desteklerini esirgemeyen Fatih Sarı ve Nurşen Yörük’e ve beni bu günlere getiren çok kıymetli aileme sonsuz teşekkürler...

ÖZET

Yüksek Lisans

ŞİDDET İÇERİKLİ REKLAMLARIN ALGILANMASI: BALIKESİR İLİ ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Ayşegül ERYILMAZ

Yaşar Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İletişim Yüksek Lisans Programı

1990'lı yıllarda ekonomik ve teknolojik gelişmeler, televizyon yayıncılığında yeni bir dönem başlatmıştır. Bu dönemde reklamcılar, televizyon reklamlarında etkili olmak için, izleyicinin cinsellik ve saldırganlık gibi temel dürtülerine dayalı duygularını daha sık kullanmışlardır. Şiddetin televizyon program ve reklamlarında kullanılması toplumu özellikle de çocukları olumsuz etkilemektedir. Bu tez çalışmasında, Balıkesir ilindeki bir özel okul ve bir devlet yatılı bölge okulundaki 6. sınıf öğrencilerinin şiddet içerikli televizyon reklamlarını nasıl algıladığı incelenmiştir. Çalışma temel olarak şiddet içerikli reklamları farklı sosyoekonomik statüdeki öğrencilerin nasıl algıladığını araştırmaktadır. Uygunluk örnekleme tekniği kullanarak, Balıkesir il merkezindeki bir özel ortaokuldan 10 öğrenci ve Balıkesir ili içinde bir bölge yatılı ortaokulundan 10 öğrenci farklı sosyo-ekonomik statülerden olacak şekilde seçilmiştir. Bu öğrencilere monografik örneklem tekniği ile seçilmiş, tipik bir sembolik şiddet içeren televizyon reklamı olarak tanımladığımız *Cips de mi Yasak?* başlıklı Profilo Elektrikli Süpürge reklam filmi iki kez izletilmiş ve öğrencilerin bu filmi çizimleriyle öykülendirmeleri istenerek çizimler analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti 13 öğrencinin algıladığı, 5 öğrencinin sembolik şiddeti algılamadığı ve 2 öğrencinin de her iki şiddet türünü de algılamadığı bulgulanmıştır. Farklı sosyo-ekonomik statüdeki öğrencilerin çoğunun reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin başarı durumları, sosyo-ekonomik statüleri, televizyon izleme alışkanlıkları ve şiddet eğilimli davranışları ile izledikleri reklamdaki sembolik şiddeti algılamaları arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Bununla birlikte, yüksek sosyo-ekonomik statüdeki öğrencilerin sözel şiddet söylemlerini öykülendirmede ve sembolik şiddet göstergelerini betimlemede daha yetkin oldukları bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Televizyon Reklamları, Şiddet, Sembolik Şiddet

ABSTRACT

Master Thesis

PERCEPTION OF VIOLENT ADVERTISEMENTS: A RESEARCH ON BALIKESIR PROVINCE SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Ayşegül ERYILMAZ

Yaşar University

Institute of Social Sciences

Master of Communication Sciences

In the 1990s, economic and technological developments have started a new era in television broadcasting. In this new era, advertisers frequently used contents based on basic instincts of aggression and sexuality for effective advertising. The use of violence in television programs and advertising adversely affect the society in general and children in particular. This thesis investigates how grade 6 students of a private and a boarding school in Balıkesir province perceive violent television advertisements. The research basically focuses on how these students from different socio-economic groups perceive the ads which contain violence. Convenience sampling technique is used in order to select 10 students from a private school in Balıkesir city; and 10 students from a state boarding school from Balıkesir province to represent different socio-economic statuses. These students watched twice Profilo vacuum cleaner television advertisement titled *Even the chips are forbidden?* and then they are asked to visualize the story by drawing it. This television advertisement is selected as a monographic sample since it typical embedded symbolical violent. Finally the visuals drawn by the students have been analyzed. Findings reveal that, 13 of the students perceive the verbal and symbolic violence; 5 of the students do not perceive symbolic violence; and 2 students don't perceive neither verbal nor symbolic violence. Students' achievement status, socio-economic status, television viewing habits and violent behavior they were watching advertising there is no relationship between the severities of the symbolic perceptions. In addition, students have high socioeconomic verbal violence story and symbolic violence indicators more success depicts.

Key words: Television Advertisement, Violence, Symbolic Violence

İÇİNDEKİLER

ŞİDDET İÇERİKLİ REKLAMLARIN ALGILANMASI: BALIKESİR İLİ ORTA ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

YEMİN METNİ	i
TUTANAK	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ	x
ŞEKİL LİSTESİ	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA VE ŞİDDET

Şiddet Nedir?	17
1.1.Şiddetin Türleri	22
1.1.1.Bireysel Şiddet	24
1.1.1.1.Sembolik Şiddet	26
1.2.Medya ve Şiddetin Kullanımı	28

1.2.1.Reklam ve Şiddet	34
------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE: SOSYAL ÖĞRENME KURAMI

Sosyal Öğrenme Kuramı – Albert Bandura	39
2.1. Davranışın Kökeni	42
2.2.Davranışın Öncül Belirleyicileri	45
2.3. Sonuç Belirleyiciler	46
2.4. Bilişsel Kontrol	47
2.5. Karşılıklı Determinizm (Belirleyicilik)	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANALİZ VE BULGULAR

3.1.Yarı Yapılandırılmış Deney Çalışmasında Kullanılan Reklam Filminin Göstergibilimsel Analizi	51
3.2.Öğrenci ve Öğretmenlere Uygulanan Anket Çalışması	53
3.3.Yarı Yapılandırılmış Deney	53
3.1.1. <i>Cips de mi Yasak?</i> Başlıklı Profilo Elektrik Süpürgesi Reklam Filminin Göstergibilimsel Analizi	55

3.2.1.Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu ve Açı Koleji Ortaokulu Anket Değerlendirmeleri	60
3.2.1.1. Düvertepe Yatılı Bölge Okulu Öğrenci Anketi Değerlendirmesi	59
3.2.1.1.1. Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğretmen Anketi Değerlendirmesi	62
3.2.1.2. Açı Koleji Ortaokulu Öğrenci Anketi Değerlendirmesi	63
3.2.1.2.1. Açı Koleji Ortaokulu Öğretmen Anketi Değerlendirmesi	66
3.3.1.Yarı Yapılandırılmış Deney Bulguları	69
3.3.1.1.Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu 6. Sınıf Öğrencilerinin Resimleri	69
Resim 1: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi Y.K.'nin Çizdiği Resim	70
Resim 2: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi B.T.'nin Çizdiği Resim	72
Resim 3: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi H.Y.T.'nin Çizdiği Resim	75
Resim 4: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi H.Ü.'nün Çizdiği Resim	80
Resim 5:Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi Ş.K.'nin Çizdiği Resim	81
Resim 6: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi B.G.E.'nin Çizdiği Resim	84
Resim 7: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi M.Y.'nin Çizdiği Resim	87
Resim 8: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi C.K.'nin Çizdiği Resim	89
Resim 9: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi B.U.'nun Çizdiği Resim	92
Resim 10: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi P.Ö.'nün Çizdiği Resim	95
3.3.1.2.Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu 6.Sınıf Öğrencilerinin Resimleri	98
Resim 1: Açı Özel Ortaokulu Öğrencisi K.Ş.'nin Çizdiği Resim	98
Resim 2: Açı Özel Ortaokulu Öğrencisi Ö.B.Ş.'nin Çizdiği Resim	101
Resim 3: Açı Özel Ortaokulu Öğrencisi B.S.Ş.'nin Çizdiği Resim	104
Resim 4: Açı Özel Ortaokulu Öğrencisi A.E.F.'nin Çizdiği Resim	106

Resim 5: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi E.S.B.'nin Çizdiği Resim	108
Resim 6: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi Y.B.'ün Çizdiği Resim	111
Resim 7: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi B.Ç.'nin Çizdiği Resim	114
Resim8: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi S.Ç.'nin Çizdiği Resim	117
Resim 9: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi S.K.'nin Çizdiği Resim	120
Resim 10: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi Z.Z.D'nin Çizdiği Resim	123
Bulgular	126

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Sonuç	130
KAYNAKLAR	135
EKLER	141

KISALTMALAR

YBO: Yatılı Bölge Okulu

KAMER: Kadın Merkezi Vakfı

KSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

CİSED: Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği

TABLO LİSTESİ

Tablo

Tablo 1: Reklam Filminin 1. Bölümünde Yer Alan Temel Göstergeler	57
Tablo 2: Reklam Filminin 1. Bölümüne İlişkin Karşıtlıklar	58
Tablo 3: Reklam Filminin 2. Bölümünde Yer Alan Temel Göstergeler	59
Tablo 4: Reklam Filminin 2. Bölümüne İlişkin Karşıtlıklar	60
Tablo 5: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Yeri	61
Tablo 6: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Toplam Aile Nüfus Sayısı	62
Tablo 7: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Yaşadığı Evlerdeki Oda Sayısı	62
Tablo 8: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Kendisine Ait Odasının Olması ve Olmaması	62
Tablo 9: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Televizyon İzleme Süreleri	63
Tablo 10: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Televizyon Kiminle İzledikleri	63
Tablo 11: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Fiziksel Zarara Uğradığında Verdiği Tepkiler	64
Tablo 12: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Sınıf İçerisindeki Davranışlarının Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi	64
Tablo 13: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Okul ve Sınıf İçerisindeki Başarı Durumunun Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi	65
Tablo 14: Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Okul ve Sınıf İçerisindeki Şiddet Eğilimli Davranışlarının Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi	65
Tablo 15: Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Yeri	66
Tablo 16: Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Toplam Aile Nüfus Sayısı	66

Tablo 17: Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Yaşadığı Evlerdeki Oda Sayısı	67
Tablo 18: Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Kendisine Ait Odasının Olması ve Olmaması	67
Tablo 19: Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Televizyon İzleme Süreleri	67
Tablo 20: Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Televizyon Kiminle İzlediği	68
Tablo 21: Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Fiziksel Zarara Uğradığında Verdiği Tepkiler	68
Tablo 22: Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Sınıf İçerisindeki Davranışlarının Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi	69
Tablo 23: Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Okul ve Sınıf İçerisindeki Başarı Durumunun Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi	69
Tablo 24: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Sözel – Sembolik Şiddeti Algılaması Dereceleri	128
Tablo 25: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulundaki Öğrencilerinin Reklam Filmindeki Temel Karşıtlıkları	128
Tablo 26: Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Sözel – Sembolik Şiddeti Algılaması Dereceleri	129
Tablo 27: Açık Koleji Ortaokulundaki Öğrencilerin Reklam Filmindeki Temel Karşıtlıkları Algılaması	129

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekiller	Sayfa
Bandura Sosyal Öğrenme Kuramı Kategorileri	43
Üç Aşamalı Veri Toplama	50

GİRİŞ

Medya, egemen gücü içinde barındıran, toplumların değişmesi ve dönüşmesine zemin hazırlayan bir yapıdır. Bu egemen güç, kitle iletişim araçlarıyla izleyiciye biçimlenerek ulaşmaktadır. “ Kitle iletişim araçları sadece gerçekler ve hayaller dünyasına açılan ‘pencere’ değildir; tarihsel olarak oluşmuş ve sosyal, teknolojik olarak belirlenmiş bakış açıları, bağlamlar ve varsayımlar açısından sentetik imajlarla gerçeklik ve hayallerin gözlemcilerini yaratan aktif bir güçtür” (Gerbner, 2014, s.129). Bu güç toplum üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bilgilendirme, eğitim, eğlence, etkileşim unsurları kitle iletişim araçlarının olumlu özelliklerindedir. Kitle iletişim araçlarının olumsuz özellikleri ise kültürel değişim ve yanlış bilinçtir.

Televizyon, görsel ve işitsel etkiye sahip bir kitle iletişim aracıdır. Dolayısıyla izleyiciler toplumsal rollerini televizyon ile edinebilmektedir. Televizyon, yayınları izleyiciye yüzeysel bir biçimde rolleri, mitler, dersler vb. şekilde seyrettirebilir (Gerbner v.d. 2002, s.44). İzleyici, izlediği yayınları kendi yaşamı ile bağdaştırarak, etkilenmektedir. Çünkü televizyon, izleyici üzerinde yüksek etkiye sahiptir. Bu yüzden, modern kitle toplumunun oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Gerbner’ e göre; “ Televizyon, merkezi hikâye sistemidir. Nispeten tutarlı bir sistem ile tiyatro, reklam, haber ve diğer programlarının mesajlarını her eve getirmektedir ” (Gerbner v.d. , 2002, s.44). Araştırmacının da söylediği gibi televizyon yayınlarıyla izleyiciye mesajlar vermekte ve izleyiciyi etkilemektedir. Gerbner v.d. göre (2002), “ İnsanlar doğarlar, çevre ve ana akım olan televizyon ile yaşam tarzlarına ve bakış açılarına karar verirler ” (Gerbner v.d. , 2002, s.49). Televizyon yayınları, toplumun bilişsel ve duygusal özelliklerini değiştirebilmektedir. Tek yönlü bir kitle iletişim aracı olan televizyon, izleyicinin yaşam alanında bulunmasıyla izleyici etkileyebilir ve televizyon izleme alışkanlığını pekiştirebilir.

Böylece televizyon, toplumun var olan kültürünü manipüle ederek toplumsal değişime neden olmaktadır. Toplumun gelenek ve görenekleri televizyon aracılığı ile

tüketim kültürüne dönüşebilmektedir. Televizyon yayınları, modern kültür anlayışını reklamlar ile izleyiciye sunmaktadır.

Reklamlar, tüketim bilincini izleyiciye aktarmaktadır. İdeoloji, eğlence, aşk, günlük yaşam vb. her şey reklamların konusu olabilir. Reklamlar, toplumun hikâyelerinden beslenmektedir. Toplumdan bir şey barındıran reklamlar, izleyiciyi modern kültür algısını ve tüketim bilincini bu hikâyelerle harmanlayarak sunmaktadır. Reklam, izleyicinin ürünü tüketme isteğini yaratmaktadır. Bu bağlamda kurum ve kuruluşlar izleyiciye ulaşmak için televizyon reklamlarını tercih etmişlerdir. Televizyon reklamcılığı üretici firmaların çoğalması ile değişim göstererek, rekabetçi yapıdan etkilenmiştir. Her şeyin çok olması üretici ve tüketici arasında karmaşık bir ilişkiyi meydana getirmiştir. Rekabet ile daralan pazar, firmaların reklam stratejilerini değiştirmesine neden olmuştur. Reklamlardaki bu değişim izleyici ile duygusal bağ kurarak gerçekleşmektedir. Televizyon reklamları izleyicilere benzetim ortamları yaratarak, izleyicileri tüketim ile mutlu olma algısına inandırmaya başlamıştır. Reklamlar, ikna çabasıyla izleyicinin temel dürtülerine yönelmiştir. Bireyin temel güdüsü (saldırganlık) şiddet, televizyon reklamları tarafından açığa çıkartılarak, izleyici üzerinde etki yaratılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın konusu

Kitle iletişim araçlarından televizyon, görsel ve işitsel özellikleri ile izleyici üzerinde yüksek etkiye sahiptir. Bu nedenle izleyicilerin yaşamlarında önemli bir yer tutmaktadır. Televizyon, izleyicinin haber izleyebildiği, eğlence programları ile eğlendiği ve üzücü hikâyelerden görsel ve işitsel olarak etkilendiği bir mecradır. İzleyici televizyonda kendi hayatından bir şeyler bulabilmektedir. Bu yüzden izleyici televizyonu sıklıkla tercih etmektedir.

Televizyon yayıncılığı toplumun değişimini sağlayarak izleyiciye birçok yenilik sunmaktadır. Yeniliğin hızla insanlara sunulması toplumu, öğrenilen bilgiyle birlikte tüketim olgusuyla karşı karşıya bırakmaktadır. Gerbner v.d. göre,

“Televizyon, din, sosyal işlevler ve gelecek sunumlarını aileleri vermektedir. Bu gelecek sunumları, mitler, ideolojiler, olaylar, ilişkiler ile oluşarak, sosyal dünya düzeninde televizyon ile meşru hale gelmektedir ” (Gerbner v.d. 1986, s.18). Araştırmacının da bahsettiği gibi televizyon yayınları izleyiciyi oldukça etkilemektedir. İzleyicinin dünya görüşünü ve yaşam stilini değiştirebilmektedir. Televizyon yayınlarından reklamlar, modern tüketim kültürünü pekiştirmektedir. Reklamlarla izleyiciye sunulan modern kültür yaftaları sürekli tüketen ve tükettiği oran kadar mutlu olabilen algısı yaratmaktadır. Değişen ekonomi koşulları ve rekabet ortamı ile reklamlar varyasyon göstermiştir. Reklamlar, izleyicilerin duygularına yönelerek onların üzerinde yüksek etkiye sahip olmak istemiştir. Dolayısıyla, reklam yapımcıları insanları satın alma konusunda ikna edebilmek için insanların temel dürtüleri olan cinsellik ve saldırganlık duygularına yönelmişlerdir. Yasal yaptırımlar ve etik değerler nedeniyle reklam yapımcılarının, şiddeti yayınlamaları meşru değildir. İzleyicinin temel dürtülerini harekete geçirmek için şiddet olgusunu sembolik olarak kullanmışlardır. İzleyiciler de sunulan bu sembolik şiddeti, nedensellik içerisinde izlemektedir. Nedensellik içerisinde izletilen şiddet olgusu, izleyicinin şiddeti ayırt edememesine ve kanıksamasına neden olmaktadır. Özellikle çocuklar, yaş ve tecrübe yetersizliğinden izlediği sembolik şiddet içeriklerini ayırt edememektedir.

Günümüz toplumundaki değişim, çocukların evlerinde daha fazla zaman geçirmesine neden olmuştur. Dünyanın tehlikeli olduğu algısı, toplumda yaşanan kötü olaylarla pekişmiştir. Cinayet, yaralama, kaçırma ve son zamanlarda çocuk istismarları ailelerin endişelenmesine neden olmuştur. Bu olaylar yüzünden, aileler çocuklarına ev içinde oyun alanları yaratmışlardır. Ev içinde kısıtlanan çocuklar, genellikle televizyon izleyerek ve bilgisayar oyunları oynayarak zaman geçirmektedir. Böylece, çocukların yeni oyun arkadaşı televizyon olmuştur. Her televizyon yayının çocuklara uygun olmaması da farklı bir problemi ortaya çıkartmıştır. Reklam, film, dizi, haber ve çizgi filmleri ayırt etmeksizin izleyen çocuklar, zararlı yayınlara da maruz kalabilir. Özellikle reklamlar, eğlenceli ve renkli göstergeleri ile çocukların dikkatini çekmektedir. Televizyon izleme süresinin artmasıyla, çocuklar reklamlara daha fazla maruz kalmıştır. Postman’ a göre (1995); gelişen teknoloji yaş sınırlarını ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle çocuklar

öğrendikleri ile yetişkine dönüşebilir. (Postman, 1995, s. 14). Çünkü televizyon yayınları; cinayet, yaralama, tecavüz, hırsızlık, para ve cinsellik gibi konuları barındırmaktadır.

Çocuklar büyüme döneminde kendi yaş gruplarına ait olmayan görüntüleri, televizyon yayınları ile izlemektedir. Bu yüzden araştırmacılar çocukların televizyon reklamlarını izlemeleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmıştır. Çocuklar üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre; 7-13 yaş periyodu çocuklar her gün, akşam saatlerinde kendi istekleri ile reklam izlemektedir. Çocukların bu isteğinin nedeni, reklam filmlerinin görsel ve işitsel olarak ilgilerini çekmesidir (Can ve Toruk, 2004). Bu bağlamda televizyon reklamları görsel ve işitsel yönü ile çocuklar üzerinde etkili olabilmektedir. Reklamlar, izleyicinin duygularını harekete geçiren renkli ve eğlenceli kısa filmlerdir. Her reklamın içerisinde izleyiciye sunulan bir hikâyeye yer almaktadır. Yetişkin izleyiciler reklamlarda sunulan hikâyelerin hayal ürünü olduğunu fark edebilmekte fakat çocuklar tecrübesiz olduğundan bu ayrımın farkına varamamaktadır. Bulut'a göre; “ Çocukların reklam izleme durumları araştırıldığında, çocuğun bir yılda seyrettiği reklam sayısının yaklaşık 20.000 adet olması çocukların reklamlardan etkilenmesinin ne kadar kolay olduğunu göstermektedir ” (Bulut, 2016).

Bununla birlikte Elden ve Ulukök' a göre (2006); öğrencilerin reklamlarda söylenen söylemleri doğru olduğunu kabul etme oranı %43, reklamlarda gösterilenlerin gerçeğe yakın olduğu düşüncesine inanma oranı %58'dir. Tüm reklamları sorgulamadan kabul edenlerin oranı ise %20 ile %25 arasındadır (Elden ve Ulukök, 2006, s. 4-5).

Yurtdışında da televizyon reklamları ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Bir çocuğun bir yılda televizyon reklamı izleme süresi incelendiğinde, Amerika'da yılda 41 bin, Avustralya'da 35 bin ve İngiltere'de de 34 bin adet televizyon reklamı izlendiği görülmüştür (Özel, 2012). Bu veriler sonucun da çocukların çok fazla televizyon reklamına maruz kaldığı ortaya çıkmaktadır.

Medya çocukların sosyalizasyon süreçlerini de etkilemektedir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda çocukların sosyalizasyon süreçlerinde medya içeriklerinin de önemli olduğu olgusuna ulaşılmıştır. Çocuğun toplumsal gelişimi ilk olarak anne ve

baba ile başlamaktadır. Günümüzde bu sosyalizasyon sürecine televizyon da dâhil olmaktadır. Kunczik'e göre (1994), “ Televizyon, çocuğun anne ve babasından sonra, ebeveynliğin üçüncü kolu olarak tanımlanmaktadır ” (Kunczik 1994, s. 114-116'dan aktaran, Adak, 2004, s.30).

Çocuklar üzerinde etkili olan televizyon yayıncılığı, teknolojinin gelişmesi ile birlikte görsel olarak daha etkili bir hale dönüşmüştür. Bu nedenle televizyon içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkisi gün geçtikçe artmaktadır. “ Çocuklar televizyonda izlediklerinin gerçek ya da sahte olduğunun farkına varmaksızın televizyonda sunulanları örnek birer davranış kalıbı olarak kabul edip ona göre davranacaklardır ” (Küçük Kurt, 1991, s. 399). Çocukların hayata karşı yeteri kadar tecrübesinin olmaması da bu kabullenmeyi kolaylaştırabilmektedir.

Hepburn'e göre; “ Televizyon toplumun gerçek bir tasviri olarak algılanırsa veya bir çocuk için yeterli gerçek yaşam tecrübeleri de mevcut değilse televizyondaki sosyal gerçeklik tasviri, bir çocuğun dünyada görüşünün temeli haline gelebilir ” (Hepburn, 1998'den aktaran Adak, 2004, s.30). Çocukların olumlu içeriklerden olumlu şekilde etkilenebilecekleri gibi olumsuz içerikleri de sorgusuzca kabul edip davranışa dönüştürebileceklerini öngörebiliriz.

Çocukların şiddet gibi olumsuz medya içeriklerinden etkilendiğinin ortaya konulması çocuk eğitiminde karar verici mekanizmaların dikkatini çekmek bakımından oldukça önem taşımaktadır.

Adak'a göre; “ Televizyon yetişkinler tarafından daha ziyade haber alma ve eğlenme aracıyken, çocuklar için eğlendirme aracı olmanın yanında, içinde yaşanılan toplumu ve dünyayı anlama ve tanımlama aracıdır ” (Adak, 2004, s.33). Büyüme döneminde yaşadığı evreni anlamaya çalışan çocuk, izlediği televizyon yayınlarından etkilenebilmektedir. Çünkü çocuklar algıladıklarını yetişkin izleyiciler kadar kolay anlayamamakta ve ayırt edememektedir.

Eğitim ve sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerin çocukları medya içeriklerindeki şiddeti doğallaştırma eğilimindedir. Lewis'in “fakirlik kültürü” olarak

tanımladığı alt kültür, şiddet göstergelerini pekiştirmekte ve farklı bölgelerde de ortak özellik göstermektedir (Lewis, 1959, s.2'den aktaran, Özdoğan, 2009, s.13). Gümüş'e göre; gecekondulu, varoş, göçmen, mülteci, öksüz-yetim, boşanmış ve suçlu ailelerin çocukları şiddete eğilimi gösterebilmektedir (Gümüş, 2006, s. 13- 38). Bu yaşam tarzına sahip bireyler yetersiz koşullardan dolayı hayata öfkeli olabilmektedir. Eşit olmayan gelir dağılımı, rekabet, işsizlik ve emek sömürsü toplumu olumsuz etkilemektedir. Bu etki ve eşitsizlik, bireylerin yaşamlarına ve ailelerine negatif olarak yansımaktadır. Güler, Uzun ve Aydoğan'ın " Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar" isimli makalelerinde 25-44 yaş aralığındaki ev hanımlarıyla yaptığı araştırma sonucu yer almıştır. Buna göre annelerin eğitim düzeyi azaldıkça çocuklarına karşı fiziksel istismar ve ihmal edici davranışlarda bulunduğu görülmüştür. Bununla birlikte ekonomik durumu kötü olan annelerin çocuklarına daha fazla şiddet uyguladığı ortaya çıkmıştır. Örnekleme katılan ekonomik durumu kötü annelerin %85'i çocuklarına şiddet uygulamaktadır. Araştırma bulgularına göre; okur-yazar olmayan annelerin % 95,7'si, ilköğretim eğitimi olan annelerin % 90,2'si çocuğa duygusal istismar uygulamaktadır. Dolayısıyla şiddetin, ekonomi ve eğitim seviyesiyle doğru orantılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Güler, v.d. , 2002, s. 128-134).

Araştırmanın amacı

Televizyon yayıncılığında şiddet, reytingi arttırmak için kullanılan bir yöntem haline dönüşmüştür. Televizyon reklamlarında da şiddet sıklıkla kullanılan öğelerden biridir. Bu çalışmada çocukların şiddet içerikli reklamları nasıl algıladığı analiz edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın temel amacı, 11- 12 yaş aralığındaki sosyoekonomik farklılıkları olan 6.sınıf öğrencilerinin, şiddet içerikli televizyon reklamlarını nasıl algıladığını ortaya çıkartmaktır.

Araştırmanın önemi

Çocuklar, toplumların dinamikleridir. Toplumların gelecek kuşaklarda huzur, güven ve refah içerisinde varlık gösterebilmesi yetişme döneminde öğrenilen davranışlara bağlıdır. Büyüme döneminde öğrenilen ve gözlemlenen davranışlar, yetişkin olunan dönemde karakter haline gelmektedir. Toplumların yapı taşı olan çocuklar psikolojik ve fiziksel olarak doğru koşullarda yetişmelidir. Modern toplum

ve kitle iletişim araçları da çocukları etkilemektedir. Televizyonun bu denli etkili bir mecra olmasıyla birlikte reklam yayınları reyting için şiddet içeriklerini kullanabilmektedir. Maruz kalınan şiddet içerikleri ile toplum duyarsızlaşmış, şiddet adeta televizyon yayınları ile eğlence aracına dönüşmüştür. Dolayısıyla bu olgunun ortaya çıkarılması bakımından bu tez önem taşımaktadır. Araştırmada, şiddet ve reklam ilişkisi, çocuk ve reklam ilişkisi, şiddet içerikli reklamların çocuklar tarafından nasıl algılandığı Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı ışığında değerlendirilecektir.

İzleyiciler televizyon reklamlarına sıklıkla maruz kalmaktadırlar. En alt gelir/eğitim düzeyinden en üst gelir/eğitim düzeyine sahip olan bireylere kadar reklamlar tüm izleyicilere ulaşmaktadır. Toplumsal değişim ve değişimlere paralel olarak televizyon reklamları da değişim göstermiştir. Modern toplumun getirdiği tüketim kültürü ve rekabet ortamı, reklamlarla görsel ve işitsel olarak izleyiciler üzerinde etkide bulunmaktadır. Bu nedenle reklamların izleyiciler üzerindeki etkilerini araştırmak için pek çok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalar genellikle reklamların tüketim ve tüketici algısı üzerine yoğunlaşmıştır. Şiddet olgusunun televizyon yayıncılığında artış göstermesiyle araştırmacılar, televizyon ve şiddet konularına yönelmişlerdir. Bu çalışma kapsamında yapılan literatür değerlendirmesinde sosyal öğrenme kuramı ile şiddet ve medya çalışmaları iki ayrı kategoride incelenmiştir.

Reklamların yetişkin olmayan bireyler üzerindeki etkisini araştıran çalışmanın ilki, reklamların etkileri üzerine Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesinde yapılan “ Televizyon Reklamlarının Lise Gençliği Üzerinde Etkisi ” isimli yüksek lisans tezidir (Bilgeoğlu, 2004). Reklamların lise gençliği üzerindeki etkisini ortaya çıkarmayı amaçlayan çalışmada, sosyal faktörler, lise gençliğinin televizyon reklamlarından beklentileri ve markaya önem verme davranışı araştırılmıştır. Bilgeoğlu, araştırmasını İzmir ili ile sınırlamış ve örneklemini üç farklı okuldan 150 kişi ile gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak, öğrenim gören öğrencilerin televizyon reklamlarından etkilendiği ortaya çıkmış ve gelir durumu, öğrenim gördüğü okul ile markaya önem verme davranışı birbiriyle paralellik göstermekte olduğu görülmüştür.

Televizyon yayıncılığı ve şiddet davranışlarını araştıran bir diğer çalışma ise, Özer'in 2003 yılında gerçekleştirdiği “ Televizyon Yetiştirme Rolü: Ankara Çevik Kuvvet Örneği ” isimli makalesidir (Özer, 2003). Yapılan araştırmada, şiddet sunumlarının meslek grupları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma, Ankara Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü polisleri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın kuramsal çerçevesi, George Gerbner'in kültürel ekme kuramı ile oluşturulmuştur. Gerbner' in kültürel ekme projesinin 2. ve 3. bileşenleri araştırmada kullanılmıştır. Araştırmada, 2 farklı kanaldan 5 gün süre ile rastlantısal olarak 10 adet ana haber programı seçilmiş ve çözümlenmiştir. Çözümlemeye esas olan içerik, ana haber programını sunan spikerin ekranda konuşmaya başlamasından spikerin haber bülteninin bittiğine işaret eden konuşmayı yaptığı zaman dilimine kadar geçen süre olarak saptanmıştır. Bununla birlikte yine 2003 yılında, bir saha araştırması da yapılmıştır. Çalışmada Ankara polislerinin davranışlarının televizyon izleme ve şiddet içerikli televizyon yayınlarını izleme oranının artmasıyla şekillendiği varsayımı üzerine kurulmuştur. Sonuç olarak, polislerin şiddet içerikli yayınlardan etkilenmediği ortaya çıkmıştır.

Geniş bir yelpazede görsel şiddetin etkilerini araştıran diğer bir çalışma ise, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde gerçekleştirilen “ Görsel Medya Ekseninde Orta Öğretim Çağı Gençliğinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi ” isimli yüksek lisans tezidir (Bakış, 2006). Araştırmada 15-18 yaş aralığındaki gençlerin şiddet eğilimleri ve şiddet kültürünü öğrenmesinde görsel medyanın etkileri incelenmiştir. Örneklem olarak devlet genel lise ve meslek liseleri tercih edilmiştir. Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu çalışmada araştırma yapılan dönem ve önceki dönemlerde liselerde meydana gelen şiddet haberleri de analiz edilmiştir. Tez İstanbul ili ile sınırlı olup, araştırmada lise ve meslek lisesi öğrencilerinden oluşan toplam 404 öğrenci incelenmiştir. Araştırmada, görsel medyanın çocukluk döneminden gençlik dönemine kadar devam eden etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Medyada yer alan görsel şiddet içerikli yayınları ile gençler şiddet davranışlarını öğrenmektedirler.

RTÜK' ün katkılarıyla düzenlenen “ Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri” isimli çalışma raporu da önemli bir başvuru kaynağıdır. Raporda araştırma yöntemi olarak çoklu okuma tekniği kullanılmıştır.

Çalışmada, sosyal öğrenme, duyarsızlaştırma ve değişme kuramları ile şiddetin etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak televizyon programlarında şiddet, mahremiyet ve cinsellik gösterimlerinin izleyicileri olumsuz olarak etkilediği ortaya konulmuştur (Dağ v. d. , 2005).

Yapılan bir başka araştırma ise “ Akademisyenler Üzerine Bir Uygulama” isimli doktora tezidir (Avcıoğlu, 2009). Çalışmada George Gerbner’in Kültürel Göstergeler Projesi kullanılmıştır. Yapılan anket çalışmasıyla televizyon ve internetin akademisyenler üzerindeki etkileri ve akademisyenlerin hangi program türünü tercih ettikleri, küresel bilgi teknolojilerinin akademisyenlerin sahip olduğu değerler sistemi ile nasıl ilişki içerisinde olduğu incelenmiştir. Başkent Üniversitesinden 905 öğretim üyesi, Hacettepe Üniversitesinden 2952 öğretim üyesi ile toplamda 3857 öğretim üyesine anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, akademisyen değerlerinin internet ve televizyon aracılığıyla ekildiği ortaya konulmuştur. Ekme aynı zamanda sosyal ve kültürel çevre ile pekişmektedir.

Herken vd. tarafından gerçekleştirilen “ Öğrencilerde Alkol Kullanım Sıklığı ve Sosyal Öğrenme ile İlişkisi” isimli makalede orta öğrenim ve yüksek öğrenimli gençlerin, alkol kullanım sıklığı ve alkol kullanımının sosyo - demografik özellikleri ile birlikte sosyal öğrenme arasındaki bağlantı araştırılmıştır (Herken v.d. , 2000). Araştırma örneğini, Konya merkezdeki ortaokul, lise, yüksekokul ve üniversitede öğrenim gören 1559 genç oluşturmaktadır. Okullardaki öğrenci seçimi rastgele örneklem modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri anket yöntemiyle toplanmıştır. Çalışma sonuçları SPSS Windows 6,0 programında Ki-kare ve lojistik regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmada, örneklem grubunun alkol kullanımları ile baba, örnek alınan öğretici, akraba, gencin yaşı ve alkol kullanımın zararları algısının etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Demirbaş ve Yağbasan’ın (2005) gerçekleştirdiği çalışmada ise, ilköğretim öğrencilerinin bilimsel tutumlarının kalıcılığı ve sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin uygulama sonuçlarına yer verilmiştir. Çalışma, üç farklı okulun, 7.sınıf deney ve kontrol grupları üzerinde gerçekleştirilmiştir. İki farklı kontrol grubu oluşturularak, öğretmen faktörünün araştırma etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. Çalışmada, Albert Bandura’nın sosyal öğrenme kuramından model alma

yöntemi kullanılmıştır. Deney grubuyla sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim teknikleri uygulanmıştır. Çalışma verileri, hazırlanan ölçeklerin ön test, son test ve kalıcılık testi uygulaması sonucunda elde edilmiştir. Anılan araştırma ile sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin bilimsel tutarlılığının kalıcılığının sağlanmasında önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Sosyal öğrenme kuramı ile ilgili bir diğer çalışma ise Yiğitbaş ve Yetkin'in 2003 yılında gerçekleştirdiği öz-etkililik-yeterlilik düzeyinin değerlendirildiği araştırmadır. Çalışma; tanımlayıcı, analitik ve karşılaştırma özelliklerini içermektedir. Öğrencilerin öz- etkililik-yeterlilik düzeyi ve verilen eğitim üzerine etkisi, sınıflar ve bölümler kategorisindeki analizi amaçlanmıştır. Bandura'nın sosyal öğrenme teorisinde, öz-etkililik-yeterlilik kavramı kuramsal çerçeveyi oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırma, 2002 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik ve Memurluk bölümünde gerçekleşmiştir. Çalışma, 240 gönüllü öğrencinin katılımıyla yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin bölüm puan farklılıklarının önemli olmadığı kanısı doğrulanmamıştır. Yalnızca, Sağlık Memurluğu Bölümü öğrencilerinin puanlarının önemli olduğu ve yüksek oranda farklı olduğu belirlenmiştir.

Erdem ve Çağlayandereli'nin (2006) yapmış olduğu çalışma ise televizyon dizilerinin gençlerin model alma davranışını nasıl etkilediği üzerinedir. Araştırmada, yerli dizilerin gençlerin model alma davranışı üzerindeki etkilerini ortaya çıkartmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda sosyal öğrenme kuramı içerisinde bulunan model alma, çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini İstanbul ilinde yer alan 5 lisede toplam 1020 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama yöntemi ise anket uygulaması ile gerçekleşmiştir. Veri analizlerine bakıldığında gençlerin yerli dizilerdeki kahramanlardan, en çok da ana kahramanlardan etkilendiği görülmüştür. Model alınan dizi kahramanlarının oranı ile öğrencilerin sosyo-ekonomik özellikleri doğru orantılıdır. Diğer önemli bir nokta ise kalabalık aile nüfusuna sahip öğrencilerin, dizi kahramanlarından daha fazla etkilenmesidir (Erdem ve Çağlayandereli, 2006).

Kırhan (2007), Maltepe Üniversitesinde gerçekleştirdiği araştırmada üniversite öğrencilerinin tematik televizyon kanallarını izleme durumlarını ve

izledikleri programları hangi etkenler ile tercih ettiklerini ön plana çıkarmaya çalışılmıştır. Çalışma verileri anket ile toplanmış ve araştırmanın kuramsal çerçevesini kullanımlar ve doyumlar kuramı ile oluşturarak, sosyal öğrenme kuramına atıfta bulunmuştur. Araştırmanın örnekleminde Eğitim Fakültesi'nden 12 öğrenci, Fen ve Edebiyat Fakültesi'nden 40 öğrenci, Güzel Sanatlar Fakültesi'nden 16 öğrenci, Hukuk Fakültesi'nden 57 öğrenci, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden 34 öğrenci, İletişim Fakültesi'nden 53 öğrenci, Mimarlık Fakültesi'nden 63 öğrenci, Mühendislik Fakültesi'nden 32 öğrenci bulunmaktadır. Çalışmanın ölçme aracı olarak kullanılan anket formu 32 sorudan oluşmaktadır. Alt değişkenler ile birlikte toplam 45 soruyla deneklerden bilgi toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin tematik kanallar seçimlerinde bireysel tutum olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal öğrenme kuramına atıf olarak da öğrencilerin seçtiği kanalları birbirinden öğrendikleri görülmüştür (Kırhan, 2007).

Köknar'ın 2015 yılında yapmış olduğu çalışma ile sosyal öğrenmenin etkilerini dijital ortamda test etmiştir (Köknar, 2015). Çalışmanın amacı, gerçekçi bir öğrenci davranış modeli tasarlamaktır. Bu tez kapsamında öğretmenler için bir sınıf yönetim oyunu geliştirilmiştir. Kullanıcı, simülasyon süresince klavye ve fare aracılığı ile aksiyonlarını gerçekleştirmekte ve verilen komutları başarı ile tamamlamaya çalışmaktadır. Akıllı ajanlar ve yazılımlar tarafından öğrenciler denetlenmektedir. Çalışma kapsamında inanç-istek-amaç modeli kullanılmıştır. Sınıf ortamının sosyal bir ortam olması nedeniyle sosyal öğrenme kuramı ajanlara entegre edilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin simülasyon ortamında sosyal öğrenme ile daha gerçekçi verilere ulaşıldığı ortaya çıkmıştır.

Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde gerçekleştirilen bir doktora tezinde, sosyal kontrol ve sosyal öğrenme teorilerinin Kırgızistan gençleri arasındaki madde kullanımını açıklamadaki yeterliliğini ortaya konulmaya çalışılmıştır (Alilaskarov, 2012). Araştırma hipotezleri, üzerinde sosyal kontrol ve sosyal öğrenme teorilerine bağlı kalarak çalışılmıştır. Çalışma, Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te 25 lisede birey düzeyinde geri bildirimli anket çalışması ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda göre, gençlerin madde kullanımda anne, baba, kardeş ve arkadaş grubunun güçlü belirleyici olduğu öngörülmüştür. Lise

öğrencileri velilerinin bağımlılıklarıyla, öğrencilerin esrar ve içki kullanımlarında çok fazla benzerlik olduğu tespit edilmiştir.

Orhan, Ankara Üniversitesi'nde yaptığı çalışma ile toplumsal ve küresel ölçekte insanlığa yararlı olmayı amaçlanmış ve toplumsal kurumlara hizmet etmek amacıyla din sosyolojisi alanına katkıda bulunmuştur (Orhan, 2014). Araştırmanın kuramsal çerçevesi Albert Bandura'nın sosyal öğrenme kuramıdır. Çalışmada kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, daha önce yapılmış sosyal öğrenme kuramı ile ilgili araştırmalar ve dini belgeler taranmıştır. Araştırma sonucuna göre, din ve sosyal öğrenme birbirine paralellik göstermektedir. Toplum, çevresel koşullar ile şekillenmektedir. Din kavramının sosyal öğrenme özellikleri ile birlikte bireye toplum içinde öğretilmekte olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yıldız 2011 yılında gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, medya araçlarının etkileri, sosyal öğrenmeye olan katkıları ve medya araçlarından en yaygın olan televizyonun ahlaki gelişime etkileri incelemiştir (Yıldız, 2011). Çalışma, Erzurum iline bağlı Palandöken ilçesinde 12 ilköğretim okuluyla gerçekleşmiştir. Okuldaki 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 456 öğrenci, örneklem grubu oluşturulmuştur. Yazın taraması yapılarak konu ile ilgili kuramsal bilgiler ve araştırmalar tezin yöntemini oluşturmuştur. Bu bağlamda hazırlanmış olan anket soruları ve test öğrencilere uygulanmış, çocukların televizyon seyretme alışkanlıkları ve ahlaki gelişim düzeyleri tespit edilmiştir. Ankette yer alan 11 soru ve 3 değişkenin her biriyle ahlaki gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. “ Televizyon Seyretme Durumları Saptama Anketi ” yöntemi ile 1'i açık uçlu olmak üzere toplam 11 sorudan oluşan anket oluşturulmuştur. Test, Kohlberg'in ahlaki gelişim düzeyleri sınıflandırmasına göre hazırlanmış olup, örneklem grubundan öykü ve öyküye bağlı olarak 1'den 6'ya kadar sunulan seçeneklerden birini işaretlemeleri istenmiştir. Çalışmada, televizyonun ilköğretim yaş grubu için etkili bir iletişim aracı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak televizyon, her çocuğa aynı oranda etki etmemektedir. Yaş ve sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak televizyonun çocukları etkileme oranı değişkenlik göstermektedir. Çocukların ahlaki gelişim durumlarının yaşa bağlı olarak değişebileceği tespit edilmiştir.

Yaşar ve Aksoy'un yapmış olduğu araştırma, okul öncesi 5 yaş grubu çocukların izledikleri çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin, çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır (Yaşar ve Aksoy, 2007). Çalışma, Adana ilinin Seyhan ilçesine bağlı bir okulda 2006-2007 yılında gerçekleştirmiştir. Örneklem, olasılığa dayalı olmayan örneklem tekniklerinden biri olan amaçlı örneklem tekniğiyle belirlenmiştir. Çalışma da tüm sınıf mevcudu olan 12 kişi alınmış; 3 kız, 3 erkek seçilerek çalışmanın odak grubu oluşturulmuştur. Çocuklara, bir saldırgan içerikli, bir de eğitici içerikli çizgi film izlettirilmiştir. Akabinde çocuklar oyun alanına alınmış, çocukların serbest oyunları gözlemlenmiş ve oyunları takip edilerek, başlangıç, uygulama ve nasıl oynadıkları araştırılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; şiddet içerikli izlenimleri oyunun başlangıcında gösterdikleri daha sonra da normal oyunlarına devam ettiği görülmüştür. Gözlemlenen olumsuz davranışlar rol canlandırma aşamasında sergilenmektedir. Rol canlandırma bittiğinde ise olumsuz davranışların sergilenmediği sonucuna varılmıştır.

Medya ve şiddet olguları ile ilgili önemli bir çalışma da “ Çocuk Suçluluğu ve Medya” isimli makaledir. Çalışma, Tokdemir ve Küçüker tarafından 2000 yılında Elazığ ili İslahevindeki çocuklar ile gerçekleştirilmiştir (Tokdemir ve Küçüker, 2000). Benzer sosyo-ekonomik durumları olan hükümlü 106 erkek ve daha hiç suç işlememiş 126 erkek öğrencinin medya ve müzik izlenimleri arasında karşılaştırma yapılarak, iki grup arasındaki fark ortaya çıkartılmıştır. Hükümlü çocukların, ergenler ıslahevine girmeden haftada 34-39 saat televizyon izlerken, kontrol grubunun haftada 19-24 saat televizyon izlediği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, hükümlü çocukların %51,9'u şiddet içerikli macera-savaş filmi seyrederken, hiç suç işlememiş okul öğrencilerinde macera-savaş filmi izleme süresi %25 olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda her iki grupta farklılıkların belirgin olması medyanın çocuk ve ergenlerin şiddet davranışları göstermesinde rol oynadığı kanısını güçlendirmektedir.

Avcı ve Güçray'ın yapmış olduğu çalışmada, ebeveynler arası çatışma, yaşıt ve medya etkileri ile ergenlerin şiddet davranışları arasındaki ilişki ve şiddete yönelik tutum aracının belirlenmesini ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır (Avcı ve Güçray,

2013). Çalışmanın örnekleme, Adana ilinde 1 özel, 11 devlet okulunun 7 ve 8 sınıftaki 964 kız, 1156 erkek olmak üzere toplam 2120 öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma örnekleminde şiddete yönelik tutum ölçeği, saldırganlık ölçeği, algılanan çok boyutlu şiddet kaynakları ölçeği ve çocukların algıladıkları ebeveynler arası çatışma ölçeği uygulanmıştır. Çalışmada medya ve akran etkilerinin öğrenci fiziksel şiddeti arasında kısmi aracılık rolü olduğu kanısı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte medya ve akran ilişkilerinin öğrencilerin sözel şiddet davranışlarına tümüyle aracılık rolü yarattığı çalışma sonucunda görülmüştür.

Yörük, Koçyiğit ve Turan'ın “ Dizi filmler ve Bilgisayar Oyunlarının Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Algısına Etkisi ” isimli çalışmasında, şiddet içeriklerinin öğrencilerin zihinlerinde nasıl etki yarattığı ve hangi şekilde imgelendiği araştırılmıştır (Yörük, Koçyiğit ve Turan, 2015). Çalışma, nitel ve betimleyici araştırma olarak tasarlanmıştır. Örneklem ili olan Afyonkarahisar Emniyet Teşkilatıyla işbirliği içinde şiddet olaylarının fazla olduğu okullar belirlenmiştir. Bu bağlamda çalışma örnekleme, 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinden toplam 91 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Saha taraması yöntemiyle veri toplanmış, öğrencilerden sevdiği dizi film ve bilgisayar oyunları ile ilgili resimler çizilmesi istenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin izledikleri dizi filmler ve oynadıkları bilgisayar oyunlarına ait görsel öğelerin zihinlerinde nasıl şekillendiği resim çizme yöntemi ile ortaya çıkmıştır. Değerlendirme aşamasında resimler şiddet içeren ve içermeyen şekilde kategorize edilmiştir. Çocukların izledikleri dizi film ve oynadıkları bilgisayar oyunlarından şiddet eylemlerini öğrendikleri ortaya çıkmıştır.

Doğan'ın yapmış olduğu “ Televizyon Programlarındaki Şiddet Öğelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi ve Ebeveynlerin Tutumlarının Belirlenmesi ” isimli makalede ise, medyanın şiddet içerikli yayınları ile bunların çocuklar üzerindeki etkileri ve ebeveynlerin bu konudaki tutumları araştırılmıştır (Doğan, 2006). Çünkü çocuklar zihinsel gelişimleri henüz tamamlanmadığından izlediklerini yetişkinler gibi değerlendirememektedirler. Çalışmanın örnekleme iki ilköğretim okulunun 7-12 yaş arası öğrencilerinin ebeveynlerinden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla izledikleri şiddet içerikli yayınları yaşamlarına

daha fazla uyguladıkları görülmüştür. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile çocukların şiddet öğrenimleri farklılık göstermektedir. Ev içindeki televizyon sayısı arttıkça çocuklar şiddet içerikli görüntüleri daha net izlemekte ve şiddet görselleri ile kendilerini özdeşleştirmektedir sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışmasında, Balıkesir ilinde yaşayan, farklı sosyo-ekonomik statüdeki bir özel okul ve bir devlet yatılı bölge okulundaki 6.sınıf öğrencilerinin şiddet içerikli televizyon reklamlarını nasıl algıladıkları incelenmiştir. Çalışmada üç aşamalı veri toplama tekniği kullanılmıştır: 1. aşama, şiddet içeren reklamların göstergebilimsel analizi, 2. aşama, öğrencilere ve öğretmenlere anket uygulaması ve 3. aşama da ise öğrencilerin filmlere ilişkin yaptıkları resimlerin analizi aşamasıdır. Böylece, birinci kısımda göstergebilimsel analiz yapılırken, ikinci kısımda öğrencilere ve öğretmenlere anket uygulanmış, üçüncü kısımda ise öğrencilere yarı yapılandırılmış deney uygulanarak öğrencilerin izledikleri reklam filmini resimlerle öykülendirmeleri istenip betimleyici analize tabi tutulmuştur.

Araştırmamızda iki aşamalı örneklem alınmıştır. Birinci aşamada, araştırmamızın göstergebilimsel analiz kısmında kullanılmak üzere, tipik bir sembolik şiddet içeren televizyon reklamı örneği olarak tanımlanan *Cips de mi Yasak?* başlıklı Profilo Elektrikli Süpürge reklam filmi seçilmiştir. Böylelikle, tipik bir sembolik şiddet içeren televizyon reklamı seçimi monografik örneklem tekniği ile belirlenmiştir. Monografik örneklem, temsil edilecek grubun en tipik özelliklerini içeren bir birimin seçilmesidir (Özdemir, 2000, s. 26). Böylece seçilen birim hakkında daha kapsamlı bir analiz yapılabilir. Bu şekilde örnekleme seçilen film, öğrencilere iki kez izletilmiş ve öğrencilerin bu filmi çizimleriyle öykülendirmeleri istenmiştir.

İkinci örneklem aşamasında ise, araştırmamızın sonraki kısımlarında kullanılacak verileri elde edebilmek üzere, uygunluk örnekleme (convenience sampling) tekniğiyle, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çocukları örnekleme almak için Balıkesir il merkezindeki bir özel okuldan 10 ve Balıkesir ili içinde bir Bölge Yatılı Okulundan 10 öğrenci seçilmiştir. Böylece, toplam 20 öğrenci örnekleme alınmıştır ve bu öğrencilere anket uygulanmıştır. Ayrıca, bu öğrencilerin

buldukları sınıflardaki öğretmenlere de (2 öğretmen) öğrencilerini değerlendirmeleri için ayrı bir anket uygulanmıştır.

Tez çalışmamızın araştırma soruları ise aşağıda belirtilmiştir.

Araştırma sorusu 1: Sembolik şiddet içeren televizyon reklam filmlerindeki temel göstergibilimsel öğeler nelerdir?

Araştırma sorusu 2: Sembolik şiddet içeren televizyon reklam filmine maruz kalan öğrenciler bu filmleri resimle öykülendirirken hangi görsel ve sözel unsurları kullanmaktadırlar?

Araştırma sorusu 3: Sembolik şiddet içeren televizyon reklam filmine maruz kalan öğrencilerin algıları;

- a) Sosyo-ekonomik statülerine,
- b) Televizyon izleme sıklık ve alışkanlıklarına,
- c) Şiddete eğilimli olmalarına,
- d) Başarı durumlarına göre nasıl farklılaşmaktadır?

Kapsam ve sınırlılıklar

Bu araştırma, Balıkesir il merkezindeki bir özel okul ve ilçesine bağlı bir yatılı bölge okulu ile sınırlıdır. Bu nedenle araştırmamız, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki ve daha büyük ve daha küçük kentlerdeki duruma ilişkin değerlendirme olanağı bakımından sınırlıdır.

Çalışma grubu, 11-12 yaş aralığında 6.sınıfta eğitim gören toplam 20 öğrenciden oluşmaktadır. Bu sınırlılık, özellikle sosyo-ekonomik farkları yansıtabilmek bakımından önemlidir. Bu sayının artırılması, temsiliyet bakımından daha iyi bir sonuç verebilecektir.

Yarı yapılandırılmış deney uygulaması, çalışma yapılan okulların fiziksel ve sosyo-ekonomik olanaklarıyla sınırlıdır. Ayrıca, araştırma her iki okulda birer ders

saatiyle sınırlıdır. Bu sürenin daha fazla olması durumunda, öğrencilerin öykülendirme becerilerinin artabileceği öngörülebilir.

Araştırmamız, sembolik şiddet içeren bir televizyon reklam filmine maruz kalan öğrencilerin algılarını resimli öykülendirme tekniği ile incelemektedir. Bu amaçla, fokus grubu gibi başka inceleme tekniklerinin de kullanılabileceğini belirtmeliyiz. Ayrıca, öğrencilerin şiddet eğilimleri ve başarı durumları gibi değişkenler, salt öğretmenlerinin değerlendirmesine göre ele alınmıştır. Bu bağlamda, öğrencilere yönelik olarak başarı, şiddet vb. başka ölçeklerin de kullanılabilmesi olanaklıdır. Bu yönetsel sınırlılıklar, başka yeni araştırmaları gündeme getirmektedir.

1.BİRİNCİ BÖLÜM: MEDYA VE ŞİDDET

Şiddet Nedir?

İnsanoğlunun var olma süreci, yaşam mücadelesini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, insan, doğduğu günden itibaren yeme, içme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için doğa ile mücadele etmektedir. Temel ihtiyaçlarını karşılama ile yetinmeyen insan, benlik duygusu ile mücadele kavramını “güç” enerjisiyle birleştirerek hâkim olma arzusunu pekiştirmektedir. Güç, ekonomik, fiziksel ve ruhsal olarak doğru kullanıldığı takdirde fayda sağlayan bir enerjidir. Bu enerjinin negatif ilişkide kullanılması ve benlik duygusu “şiddet” kavramını ortaya çıkarmıştır. Çünkü şiddetin temeli güce dayanmaktadır. Mitolojik dönemden günümüze kadar sürüp gelen “şiddet” kavramı karmaşık bir olgudur. “Şiddet” Şedd kelimesinden türeyerek, Arapçadan Türkçe’ye geçmiş bir kelimedir. Kelime anlamı olarak, kuvvetin veya gücün ölçütü anlamına gelmektedir. Kamus-ı Türki sözlüğünde şiddet; kaba davranış, sert, müsaadesizlik, sıkı ve katı davranış anlamına gelir (Sami, 1987, s.771). Dolayısıyla, şiddet karmaşık yapısı ile derinlemesine analiz edilmesi gereken bir olgu haline dönüşmüştür.

Doğu Ergil’in tanımı ile şiddet; “ Bir kişi veya topluluğun, fiziksel ve ahlaki bütünlüğüne, mülkiyetine kültürel veya sembolik değerlerine karşı, herhangi bir birey, grup ya da örgütlü bütünlük tarafından verilen zarar veya fiziksel ya da psikolojik acıdır ” (Ergil, 2001, s.41). Bu bağlamda şiddet, toplumu olumsuz olarak etkileyen bir yapıya sahiptir. Toplumun düzen ve bütünlüğünü bozan bir olgu olarak bireyler üzerinde etkilidir.

Balcıoğlu’nun şiddet tanımı da Ergil’in şiddet tanımıyla benzeşmektedir. Araştırmacının tanımına göre şiddet, “ Karşılıklı ilişkiler ortamında biri, bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne, ahlaki ya da manevi bütünlüğüne, mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa orada şiddet vardır ” tanımı ile şiddeti açıklamamıştır (Balcıoğlu, 2001, s. 202). Birbiri ile etkileşim içinde yaşayan toplumun kültür ve manevi değerlerine zarar verilmesi şiddet olarak tanımlanmaktadır.

Dünya sağlık örgütüne göre şiddet:

“ Kişinin kendisine, bir başkasına, bir gruba veya topluma karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan kasıtlı fiziksel güç ya da yetki kullanımına yönelik tehdidi ya da kullanımı ” olarak tanımlanmıştır (Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2002, s. 4). Geniş yelpazede yapılan bu tanım kişinin bir edim sonucunda zarar görmesi ile ilişkilendirilmiştir.

Şiddet kavramının temel bakış açısı saldırgan tutum ve zarar olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda Berger şiddeti şu şekilde tanımlamıştır; “ Bir tür beğenme ve saldırgan bir tutum sergileme olayı ve tıpkı birçok saldırı olayında olduğu gibi belli gerilimle ilintilidir ” (Berger, 1991, s. 12). Berger’in tanımı aslında şiddet tutum ve davranışlarının nedenini göstermektedir. Şiddet, bir takım gerilim kaynaklı davranış biçimidir. Bu noktada bireyin, sosyalizasyon süreci ve şiddet davranışlarının kaynağı önem taşımaktadır. Bireyin toplum içerisinde şiddet kullanımının ortaya çıkması araştırmacılar tarafından incelenmiştir. “ Şiddet bir davranış bozukluğu mudur? ” ya da “ şiddet öğrenilen bir olgu mudur? ” soruları şiddetin analizinde sıkça sorulan sorular haline gelmiştir.

Toplumun her döneminde varlık gösteren şiddet olgusu, araştırmacılar tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Şiddeti derinlemesine açıklamaya çalışan Freud; şiddetin, doğum öncesi periyoda kadar ilişkilendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Freud’ a göre; “Ana rahminden cenin olarak başlayan süreç içerisindeki narsisizm doğum ile son bulmaktadır. Bebeğin dış dünyadaki nesnelere tanımlamasındaki süreç ve nesnelere üzerindeki hâkimiyetsizliği saldırgan davranışlara zemin hazırlamaktadır ” (Freud, 1922, s.130’dan aktaran Fromm, 2005, s.56). Freud’un bu yaklaşımında önemli bir nokta vardır: Şiddet olgusu yetersiz ve olanaksız koşullardan mı meydana gelmektedir? Bireyin doğum ile başlayan yaşam mücadelesinde yetersiz koşullar, birey için şiddet eylemlerini olanaklı kılmaktadır. Şiddet, güçsüzlükten kaynaklanan bir güç göstergesi haline gelmiştir. Bireyin kendini savunma, kanıtlama, sahip olma arzuları ile pekişen şiddet, geleneksel dönemden günümüze kadar toplumda bir başarı olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla, toplum içerisinde nesilden nesle anlatılan savaş kahramanları ve liderler, ünlerini sahip oldukları şiddet davranışları ile pekiştirmişlerdir.

Marx, şiddeti kapitalist sistemin acımasız kuralları ve sınıf ayrımları ile tanımlamıştır. Araştırmacıya göre; “ işçi sınıfı için zorunlu sonuç, aşırı çalışma ve zamansız ölüm, makine düzeyine, kendi karşısında tehlikeli bir biçimde bırakılan sermayenin kölesi düzeyine düşürülmesi, rekabetin yeniden canlanması, işçilerin bir bölümünün açlıktan ölmesi ya da dilencilidir ” (Marx, 1844, s.18). Eşitsiz toplum düzeni, bireylerin şiddete yönelmesinde ve şiddete maruz kalmasında önemli bir etken olabilir. Bireylerin doğa ile başlayan yaşam mücadelesi, beşeri ve fiziki etken zemini ile şiddeti meşrulaştırmıştır. Birey ve toplum kapitalist sistem yüzünden yetersizlik ve olanaksızlıklar yaşayarak, şiddet davranışlarına sahip olmuştur.

Şiddetin yetersizlik olgusundan kaynaklandığı görüşünü farklı bir bakış açısıyla ele alan Fromm, şiddeti kendi içerisinde sınıflandırmıştır. Fromm’a göre; şiddetin en tehlikesiz hali oyunda ortaya çıkan halidir. Şiddetin oyunda meydana gelen hali, yıkıcılık ve nefretten doğmayan, sadece üstünlük ve hüner göstermek amacıyla ortaya çıkmaktadır (Fromm, 2005, s.18). Şiddetin diğer bir türü ise; tepkisel şiddettir. Tepkisel şiddet, bireyin özünü ve yaşam değerlerini korumaya yöneliktir. Fromm’ a göre; “ Tepkisel şiddet, korkudan doğar, bu yüzden en çok rastlanan şiddet biçimidir ” (Fromm, 2005, s. 19). Günümüzde yaygın olarak gördüğümüz şiddet türü tepkisel şiddettir. Ağır yaşam koşulları bireylerin onur, gurur ve aile yaşamlarına zarar vermektedir. Bireyler, yaşam alanlarını ve özünü korumak adına tepkisel şiddete başvurmaktadır. Tepkisel şiddete benzer özellikleri taşıyan fakat psikolojik temele dayanan öç alıcı şiddet türü tehlike içermektedir. Özellikle, sanayi kültürünün yaygınlaştığı toplumlarda ezilen toplumsal sınıfların öç alma duyguları, yoğun olarak ekonomik ve kültürel temellere dayanmaktadır. Fromm’ un eylemsel şiddetten farklı olarak sınıflandırdığı şiddet türü olan düş kırıklığı da, birey üzerinde derin etkilere neden olan ruhsal bir şiddet türüdür. “ Yaşama inanan, yaşamı seven ama düş kırıklığına uğramış kişi sinik, yıkıcı biri olup çıkar. Yıkıcılık umutsuzluktan doğmuştur; yaşamda karşılaşılan umut kırıklığı yaşamdan nefrete yol açmıştır ” (Fromm, 2005, s. 23). Ruhsal olarak yıkım yaşayan birey, toplum ile pozitif ilişkiler kurmakta zorlanmaktadır. Bu nedenle, yaşama olan öfkesini şiddete başvurarak ortaya çıkartmaktadır.

Bireyin, fiziki kabiliyetlerindeki eksiklikler toplum içerisindeki ilişkilerini negatif yönde etkilemektedir. Dolayısıyla, ödünleyici şiddette, güçsüzlükten ortaya çıkarak düş kırıklığı gibi olanaksız koşullardan meydana gelmektedir. “ Ödünleyici

şiddet, tepkisel şiddet gibi yaşamın hizmetinde değildir; yaşamın yerini alan hastalıklı bir şeydir; onun sakatlığının, boşluğunun kanıtıdır ” olarak tanımlamaktadır (Fromm, 2005, s.26). Fromm’ un son şiddet sınıflandırması ise “kana susamışlık” tır. Kana susamışlık, şiddet türlerinin en ağır ve hastalıklı biçimidir. Genellikle, yetersiz koşullarda meydana gelen şiddet türlerinden farklı olarak, zihinsel hastalıklara bağlılık göstermektedir.

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan şiddet, genel bakış açısı ile yetersiz koşullarda meydana gelmektedir. Şiddet, bireyi bedensel ve ruhsal olarak derinden etkilemektedir. Dolayısıyla, farklı argümanlar ile şekillenen şiddet ve şiddet kaynakları araştırmacılar tarafından analiz edilmektedir. Şiddet kaynağının araştırılması için yapılan genetik çalışmalar, saldırgan ve şiddet davranışlarını bireyin soyağacı ile ilişkilendirmektedir. Bu şiddet türünü, biyolojik şiddet olarak adlandırabiliriz. Biyolojik şiddet, bireyin beyin işlevleri ile ilgilidir. Kızmaz’ a (2006) göre; “ Biyolojik yaklaşım, şiddet davranışının genelde beyin işleyişine bağlı olarak kimyasal ve hormon etkileşimleri ” olduğunu savunmaktadır (Kızmaz, 2006, s.248).

Köknel, şiddet davranışlarının soyaçekim ve kromozom ile ilgili olduğu konusundaki araştırmaları incelemiştir. Bu konuda çalışma yapan Dugdale, 1942 yılında şiddetin soy çekimi ile bağlantısını ortaya çıkarmak için Jukes ailesini incelenmiştir. Jukes ailesinin 709 üyesinin incelenmesi sonucunda 280 kişinin dilenci, 140’ının saldırgan ve şiddet eylemlerine karışan, 50 üyesinin sokak kadını ve 440’ının da cinsel hastalığa sahip olduğu görülmüştür (Köknel, 2000, s. 29).

Şiddetin, kaynağı üzerine yapılan diğer önemli çalışma ise; kromozom analizidir. 1960 ve 1970’li yıllarda erkek hükümlülerin kromozomlarında bozukluk olduğu iddiası ile suç ve kromozom ilişkisi araştırılmıştır. Patricipa Jacobs, İşkoçya’da 195 akıl hastasını incelemiştir. Hastalarda 46 normal kromozoma ek olarak Y kromozomu saptanmıştır. Bu tarz çalışmalara ek olarak cezaevlerinde yapılan kromozom incelemelerinde de suçluların kromozom fazlalığına rastlanmıştır. Araştırmaların sonucunda, fazla ya da eksik kromozom yapısının saldırganlık ve şiddet davranışlarını oluşturduğu saptanmıştır. Dolayısıyla X ya da Y kromozomunun eksik ya da fazla olması sağlıklı bireyleri oluşturmaktadır (Uğur, 2015).

Toplumun her alanını olumsuz etkileyen şiddet ve saldırgan davranışlar bilimin gelişmesi ile birlikte derinlemesine analiz edilmeye başlanmıştır. Şiddet üzerine yapılan araştırmalar da toplumun sosyolojik zeminini incelemektedir. Günlük yaşamı düzenleyen birincil toplumsal kurumlar, toplum içerisinde şiddet davranışlarına zemin hazırlayabilmektedir. Siyasi partiler, toplumsal bloklaşmalar, düzen ve çatışma yaratan sivil toplum kuruluşları, dil anlaşmazlıkları, giyim çatışmaları, görenek ve törenler toplumsal yapı içerisinde şiddet temellerini oluşturan sosyolojik etkenleri oluşturmaktadır. Toplum, farklı kültür ve etnik grupların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Dolayısıyla, titizlik ile üzerinde durulması gereken konulara dikkat edilmediği takdirde, toplum içerisinde şiddet ortamı yaratabilmektedir. Örneğin, Türkiye tarihindeki 1960 ve 1980 dönemindeki olaylar toplumu kargaşaya sürüklemiştir. Bu kargaşa, en çok da, toplumun bel kemiğini oluşturan alt kültürün şiddet davranışlarının oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Toplumu oluşturan alt kültür, birçok değişken ile şiddet davranışlarını pekiştirmektedir. Göç, ekonomi-enflasyon, yaşam alanı, kültür karmaşası vb. değişkenler, alt kültürün şiddet davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Bu yaklaşımlar ile ilişkili olarak da toplumu etkileyen olaylar bireyleri etkilemekte ve daha sonra medya mecraları ile izleyiciye gösterilmektedir.

Toplumun azınlığını oluşturan alt kültürün değerleri incelendiğinde, göç, ekonomi, enflasyon, yaşam alanı, milli gelirin adaletsiz dağılımı şiddet ve saldırgan davranışları tetikleyerek, toplumsal düzeni aksatmıştır. Bu bağlamda şiddet, ekonomik kargaşa olan alanlarda adeta kültür haline gelmektedir. Göç eden bireylerin, kent yaşam şartlarına uyum sağlama süreci refah seviyesi düşük yaşam alanlarında gerçekleşmektedir. Özellikle göç nüfusunun fazla olduğu Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük kentlerde kalitesiz yaşam alanı gittikçe fazlalaşmaktadır. Göç ile gelen bireylerin yaşam alanlarındaki dar yapısı ve kalabalık aile nüfusu şiddet davranışlarına zemin hazırlayabilir.

Medya yayınları, şiddetin teknolojik bir yansımasıdır. Toplum üzerinde yüksek etkiye sahip olan kitle iletişim araçları, birincil ve ikincil kurumların ideolojilerini, tartışma şeklinde topluma görsel ve işitsel olarak sunmaktadır. Televizyon, radyo ve basılı mecralar, şiddet içerikleri ile toplumun olumsuz

sosyalizasyon sürecine neden olmaktadır. Bu doğrultuda, televizyon yayıncılığının gelişimden önce radyo ilk olarak şiddet içeriklerini topluma sunmuştur.

Radyo yayıncılığının şiddet içerikli en belirgin örneği, “Alman lider Hitler’in kişilik bozukluğunu yansıtan narsist söylemleridir ” (Köknel, 2000, s.112). Bu tarz liderlerin, topluma dayattığı insanlık dışı davranışlar kitle iletişim araçları ile pekişmektedir. Dolayısıyla, şiddet toplum tarafından benimsenmektedir. Televizyon, görsel ve işitsel olarak izleyiciye şiddeti sunmaktadır. Dolayısıyla, televizyon radyoya oranla izleyici üzerinde daha yüksek etkiye sahiptir. Günümüzde, şiddetin en önemli aracı televizyondur. Şiddetin yapısının araçsal olduğunu savunan Arendt’a göre; “ alet edevat gibi şiddetin araçları da doğal kuvveti çoğaltmak amacıyla tasarlanır ve kullanılır ta ki gelişimlerinin son safhasında doğal kuvvetin yerine geçer” (Arendt, 2014, s.56-57).Televizyon yayınları, şiddet içerikleri ile şiddetin gerçeğinin yerine geçebilir. Gösterilen şiddet, simüle bir şiddettir. İzleyici izlediği bu simüle şiddetten haz alarak, şiddete özenebilmektedir. Toplumun birincil ve ikincil kurumları televizyon ile şiddeti izleyiciye benimsetmektedir.

1.1.Şiddet Türleri

Günümüzde şiddet toplumun farklı alanlarında karşımıza çıkmaktadır. Bu alanlar toplumun en küçük birimi olan aile, arkadaş grupları, çalışma hayatı ve medyadır. Günlük yaşantımızda tanık olmadığımız şiddet görüntülerini medya mecralarında abartılı bir biçimde izleyebiliriz. İzlenen şiddet görüntüleri abartılı ve özendirici olabilir. Bu nedenle araştırmacılar tarafından şiddet ve şiddet türleri farklı biçimlerde açıklanmaya çalışılmıştır. En genel tanımıyla şiddet; farklı görüşleri kaba kuvvet ile ikna etmedir. Şiddet, fiziksel ve düşünsel anlamıyla kaba ve istenilmeyen güç kullanımı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet, özel ve kamusal alanlarda toplum tarafından tüketilmektedir. Aile, arkadaş grupları, iş yeri ve son zamanlarda medya yayınları ile şiddet sıklıkla kullanılan ve insanların aşına olduğu bir olgu haline gelmiştir. Bu denli kullanılan şiddet olgusu araştırmacılar tarafından kategorize edilmeye çalışılmıştır. Genellikle şiddet kavramı bireyler tarafından saldırganlık ile ilişkilendirilerek sadece fiziksel zarar olarak tanımlanmaktadır. Hâlbuki şiddet, karmaşık yapısı ile bireysel, toplumsal ve sembolik şiddet olarak ayrımlara sahiptir.

Şiddet ve şiddet kategorisi ile yapılan literatür taraması değerlendirildiğinde araştırmacıların şiddeti farklı kategoriler içinde ele aldığı görülmüştür. Jean Claude Chesnais, şiddeti özel ve kolektif şiddet olarak ikiye ayırmıştır. Chesnais'in bahsettiği şiddet türleri de kendi içerisinde bölümlere ayrılmaktadır. Araştırmacı özel şiddeti cürümsel şiddet ve cürümsel olmayan şiddet olarak değerlendirmiştir. Cürümsel şiddet kişinin kendi isteği ile başkasının bedenine uyguladığı güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinayet, suikast, zehirlenme, idam, yaralama ve cinsel olarak rahatsız edici eylemlerden oluşmaktadır. Özel şiddetin diğer türü de cürümsel olmayan şiddettir. Cürümsel olmayan şiddet, kişinin dış etkenler ile yine kendi ya da başkasının bedenine vermiş olduğu zarar olarak nitelendirilmektedir. İntihar ve araba kazası bu şiddet türünün örneğidir. Kolektif şiddeti değerlendirdiğimizde ise devlet ve toplum arasında ortaya çıkan şiddetten oluştuğu görülmektedir. Devletin erklerinin toplum içindeki çıkar çatışmaları, savaşlar kolektif şiddet biçimini oluşturmaktadır (Chesnais 1981'den aktaran Ünsal, 1996, s.32).

Araştırmacı Garver, şiddet olgusunu dört farklı bölümde incelenmiştir. Garver'in şiddet kategorileri genel toplumsal olguları açıklar niteliktedir. Devletin gücü, baskı durumu, beden meta haline gelmesi ve cins kırılması araştırmacının şiddet tanımlamasını oluşturmaktadır (Garver, 1968, s.817-822). Nazi lideri Hitler'in Yahudi toplumuna yaşattığı getto hayatı tanımlanan şiddetin dünya tarafından bilinen en önemli örneğidir. Bununla birlikte Orta Doğu topraklarında kölelik en bilinen ticaret şekli olarak tarihten bu döneme yansımaktadır. Bu şiddet türü en tehlikeli ve yıpratıcı şiddet türüdür.

Güleç v.d.'nin (2012) yapmış olduğu araştırmaya göre; şiddet ikiye ayrılmaktadır. Araştırmacılar, ilk olarak kişinin kendine uyguladığı şiddeti, yani öz kıyımı değerlendirmişlerdir. İkinci olarak da bireyin şiddeti bir amacı olmaksızın canlılara ve nesnelere zarar vermesi olarak nitelendirmişlerdir.

Bireyin temel dürtüsü olan saldırganlık toplum içinde baskılanmaktadır. Fakat birey, içgüdüsel saldırganlık dürtüsünü uyarıcılar ve üstünlük göstergesi için ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle şiddeti anlamak ve analiz etmek önem

taşımaktadır. Şiddetin anlaşılması için şiddeti kategori haline getiren araştırmacılar, şiddeti bireysel şiddet başlığı altında kapsamlı olarak incelemişlerdir. Araştırmacılardan Altun ve Bek'in yapmış olduğu çalışmalarda; bireysel şiddet dört ana başlık altında toplanmıştır. Bireysel şiddet; fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olmak üzere nitelendirilmiştir (Altun ve Bek, 2013, s.16).

1.1.1. Bireysel şiddet

Birey toplumun çekirdeğini oluşturmaktadır. Toplum içerisinde bu denli önemli olan birey, yaşam mücadelesi içinde güçlü ve üstün olmayı istemektedir. Bireyin kendi çıkarları doğrultusunda kullandığı kontrolsüz güç, toplumda şiddeti meydana getirmektedir. Şiddetin toplum içerisinde en temel olanı bireysel şiddettir. Bireysel şiddet, bireyin güç, zorlama ve üstünlük göstergelerini başka bir birey üzerinde uygulaması ile meydana gelmektedir. Bireysel şiddet ayrımları aşağıda gösterilmiştir.

Fiziksel şiddet:

Toplum tarafından en çok bilinen ve maruz kalınan şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şiddet türü bireyin kendi bedenine ya da nesneye uyguladığı şiddet biçimidir. Cinayet, yaralama, rehin alma, kaçırma, tecavüz, dayak vb. davranış biçimleri fiziksel şiddet ile ortaya çıkmaktadır. Fiziksel şiddet ile birey kendi bedenine ve çevresine ciddi zararlar vermektedir. Çünkü fiziksel şiddet güç kavramının kontrolsüz kullanımı ile birey ve nesne üzerinde pekişmektedir. Mal ve eşyaya zarar verme, yakma ve yıkma gibi davranışlar fiziksel şiddetin nesneye uygulanan boyutu ile karşımıza çıkmaktadır.

Cinsel şiddet:

Tecavüz, bireyin başka bir bireye zorla cinsel eylemde bulunmasıdır. Bireye ruhsal ve fiziksel olarak ciddi zararlar veren bir şiddet türüdür. Cinsel şiddet fiziksel şiddetin birey üzerinde en etkili olanıdır. Toplum tarafından cinsellik kavramına yüklenen anlamlar ile cinsellik bir korkutma aracı olarak kullanılmaktadır. Bireyin istemediği bir davranışı zorla ve güç kullanarak cinsel eylemlerin yaptırılmasını

içermektedir. Cinsel şiddet birey için manevi ve fiziksel olarak ağır bir yaralanmadır (Aile Sosyal Politikalar, 2014). Cinsel Sağlık Enstitüsü ve Derneği'nin 2006 yılında yapmış olduğu çalışmada cinsel şiddet; töre adı altında zorlamalar, istemediği kişiyle cinsel ilişkiye zorlamak, zorla cinsel ilişki, cinsel olarak kişiyi kırmak ve aşağılamak, cinsel organına zarar vermek olarak tanımlanmıştır (CİSED, 2006'dan aktaran KSGM, 2009).

Psikolojik şiddet:

Bağırarak, hakaret, aşağılamak, kıyaslamak, korkutmak, kıyaslamak, kıskanmak, giyimine ve gideceği yere karışmak, ölümle tehdit etmek olarak ifade edilmektedir. Psikolojik şiddet türü genel olarak sözel şekilde birey tarafından pekiştirilmektedir. Köknel' e göre; sözlü saldırı, sözel şiddeti tanımlamaktadır. Bireyin karşısındakini küçük düşürücü, kırıcı alay edici sözler söylemesi, aşağılaması, kötölemesi, beklentisini kırması ve engelleyici söylemlerde bulunması sözel olarak şiddeti pekiştirmekte, birey üzerinde psikolojik şiddeti uygulamaktadır (Köknel, 2000, s.185). Psikolojik şiddeti KSGM tarafından yapılan tanımına göre; birine karşı sıklıkla psikolojik baskı yapmak, onu duygusal olarak aşağılamak ve sömürmek, cezalandırmak ve toplumdan soyutlama davranışları psikolojik şiddet olarak adlandırılmaktadır (KSGM, 2009). Şiddetin en ağır ve yavaş etki eden boyutu psikolojik şiddettir. Psikolojik/duygusal şiddet türü güç ilişkisi ile alakalıdır. Kişiye yönelik kötü davranış ve kontrol mekanizmaları psikolojik olarak bireyi etkilemektedir (Şiddeti Önleme Platformu Medya ve Şiddet Çalışma Grubu Raporu, 2005, s. 3) .

Ekonomik şiddet:

Bireyin başka bir bireyi ekonomik olarak kısıtlaması ile ilgili olarak tanımlanmaktadır. KAMER' e göre ekonomik şiddet; hiç para vermemek, kişinin şahsi mallarını, parasını ve banka kartını almak olarak nitelendirilmiştir (KAMER, 2015). Kişinin kendi rızası dışında maddi olanaklarına zarar vermek ekonomik şiddet eylemlerini oluşturmaktadır. Özellikle Türk toplumunda kadına yönelik yapılan önemli şiddet türlerinden bir tanesidir. Kadın, erkek egemenliğini maddi yaptırımlar ile hissetmekte, çalışma hayatı ve maddi kazanımları engellemelere maruz

kalmaktadır. Ekonomik şiddet ise; bireyin haklarının kısıtlanması ve özgür iradesi ile maddi kaynaklarını kullanamamasıdır. Nadir ve Fırat' a göre ekonomik şiddet;

Aç, parasız bırakmak, erkek tarafından aile bireylerine gerekli harçlığı vermemek, kadının çalışmasına izin vermemek, geliri kadından saklamak, kadının malını ve mülkünü kontrol etmek, harcamaları kontrol etmek, erkeğin parayı kendi özel zevkleri için kullanarak aile gelirinden kısıntı yapması biçimleri de ortaya çıkan şiddet türüdür” (Nadir ve Fırat, 2012, s.692).

1.1.1.1.Sembolik şiddet

Sembolik kelimesi, Fransızca da “symbole” ifadesiyle gizli anlam ve işaret, Yunan retoriğinde ise iki anlamı birleştiren sözcük ve simge anlamına gelmektedir (www.etimolojitürkçe.com, 2016). Kelime anlamından anlaşılacağı gibi şiddet olgusu ile birlikte kullanıldığında “sembolik şiddet” şiddetin bir örtük hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle sembolik şiddet, bir şiddet türü olarak hiçleştirilmektedir. Bourdieu, sembolik şiddetin bu denli yanlış anlaşılmasını şu şekilde ifade etmiştir; ‘Sembolik’ kelimesi bilinen anlamlarıyla algılandığında, sembolik şiddete vurgu yapılarak fiziksel şiddetin rolünü hiçleştirilmeye ve dövülen, sömürülen kadınların varlığının unutturulmaya ve erkeklerin bu şiddet suçundan aklanmak istendiği düşünülebilir ” (Bourdieu, 2014, s.50). Bourdieu, sembolik şiddeti kadın/erkek ilişkileri, ideoloji ve ekonomiyle açıklamıştır. Bu yaklaşımlar toplumun içerisinde mitler oluşturmaktadır. Kadın/erkek ilişkilerini sembolik mallar ekonomisine bağlayan Bourdieu, kadın’ı pasif, erkeği eril cinsiyete dayalı olarak baskın biçimde açıklamıştır (Bourdieu, 2014, s.63). Bu öyle karmaşık bir yaklaşımdır ki erkeğin kadını cinsel ve biyolojik olarak kullanması haricinde, kadının toplumsal değerine göre de biçimlenmektedir. Örneğin; toplumsal normlara oldukça uygun fedakâr bir anne, eşinden şiddet gördüğünde oldukça kınanmaktadır. Hem şiddet görmesi hem de toplumsal yaftalara uygun olması bunun en önemli nedenidir. Bourdieu’e göre; Kadın, erkeğin eril haliyle her şeyi görebilen, tadabilen ve erkeğin öngördüğü şekilde yaşayabilen bir yapı ile yaşayabilir hale gelir (Bourdieu, 2014, s. 67). Bu noktada eril cinsiyet, dışının üzerinde yaptırım sağlamakta, bu da farkına varılmadan oluşmaktadır. Sembolik şiddet, insanların fark edemediği bir şiddet türü

olarak öngörülebilir. Örnekte bahsedilen toplumsal normlara uyunca iyi olan annenin, bu normlara uyması da nedensellik içerisinde üremekte ve sembolik şiddet silsile halinde devam etmektedir.

Sembolik şiddet, şiddetin en belirsiz şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bourdieu'ya göre sembolik şiddet, kurbanları tarafından fark edilmemektedir. Genellikle sembolik şiddet, idrak, bilme, iletişim ve hislerin sembolik kanalları aracılığıyla kullanılmaktadır (Bourdieu, 2014, s.11). Sembolik şiddetin en önemli temsili medya araçlarıyla karşımıza çıkmaktadır. İzleyiciler, medya yayınları ile her gün fark etmeden şiddet içerikli yayınlara maruz kalmaktadır. Medya, şiddet eylemlerini izleyiciye bir nedensellik içinde sunmakta ve şiddet makul gösterilmektedir. Örneğin, Arka Sokaklar dizisinde gayri resmi iş yapan bireylerin polisler tarafından açıkça fiziksel ve psikolojik şiddet ile cezalandırılmaları izleyici tarafından nedensellik bağlantısı ile izlenmektedir. Bununla birlikte haberler, çizgi filmler ve reklamlar da içerisinde farklı şiddet türlerini barındırarak izleyiciye, o yayım içerisinde şiddeti gereklilik şeklinde sunmaktadır. Bu bağlamda şiddet ayrımlarının örtük biçimi olarak karşımıza çıkan sembolik şiddet, izleyiciye televizyon yayınları ile ulaşmaktadır. Sembolik şiddetin nedensellik içerisinde televizyon yayıncılığı ile topluma sunulması, şiddeti toplum içerisinde sıradanlaştırmıştır. Moses'e göre: “ Şiddet olaylarının meydana geldiği her toplum belli süre sonra şiddete alışmakta ve şiddet olayları ile ilgili haberlere duyarsızlaşmaktadır ” (Moses, 1996, s.25'den aktaran Afşar, 2015, s.744). Çünkü insanoğlu yapısı gereği unutmakta, öğrenmekte ve pekiştirmektedir.

Şiddetin en tehlikeli hali olan sembolik şiddet, bireyleri farkında olmadan derinden etkilemektedir. Televizyon yayınları içerdiği şiddet eylemleri ile izleyicilere saldırganlık modellerini göstermektedir. Kapıcıoğlu'na göre; televizyon yayınları tarafından saldırganlık örnekleri ile karşılaşmaları izleyicinin şiddeti öğrenmesine neden olmakta ve izleyiciyi duyarsızlaştırmaktadır (Kapıcıoğlu, 2008). Dolayısıyla, televizyon yayıncılığı, nedensellik bağlantısı içerisinde şiddeti izleyicilere öğretmektedir.

Sembolik şiddetin en yaygın kullanıldığı ve etkili olduğu alan medyadır. Paik ve Comstock (1994) “ Televizyon ve filmlerde yer alan şiddetin çocuk ve ergen

davranışlarına etkisinin incelediği çalışmada medyanın çocuklarda ve ergenlerde şiddet davranışlarını arttırdığını gösteren kanıtlar ortaya çıkmıştır” (Paik ve Comstock 1994 ‘ten aktaran, Avcı v.d. , 2013, s.1996). Yapılan araştırmalarda sembolik şiddetin kullanıldığı medya sürekli olarak araştırmacılar tarafından çalışılmıştır. İzleyicilerde saldırganlık ve şiddet davranışları medya ile pekişmektedir. Çünkü televizyon ekranlarında şiddeti uygulayanın kurban ya da mağdur olarak nitelendirilmesi, özellikle şiddetin kültürleşmesi, izleyicinin şiddeti kanıksamasına neden olmaktadır.

Şiddet, toplumsal düzeni bozmaktadır. Genellikle sembolik şiddet, psikolojik olarak bireyin maruz kaldığı şiddet biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel değerler, toplumsal normlar, stres, yoksunluk, engelleme, ideoloji ve özellikle medya sembolik şiddetin en belirgin aracıdır.

1.2. Medya ve şiddetin kullanımı

“ Türkçede ‘medya’ ya da ‘kitle iletişim araçları’ olarak kullanılan, İngilizcedeki ‘media’ sözcüğü, araç, orta, ortam, aracı anlamlarına gelen ‘medium’ (Latince medius) sözcüğünün çoğuludur ” (Nalçaoğlu, 2003, s.43). Kitle iletişim araçları bilgileri, topluluklara aracı olarak çıkarları doğrultusunda yaymaktadır. Toplumun bilgi kaynağı olan kitle iletişim araçları, 1930’lu yıllarda önemli gelişmeler göstermiştir. Özellikle teknolojinin gelişimi, medya mecralarının topluma nüfuz etmesini sağlamıştır. Kitle iletişim araçları çeşitlilik göstererek görsel, işitsel ve basılı mecralarda ilerleme kaydetmiştir. Televizyon, radyo, gazete, dergi ve son dönemler de ise internet medyanın bileşenleridir. Dolayısıyla, medya toplum tarafından özel ve kamusal alanda takip edilen bir yapı haline dönüşmüştür.

Matbaanın gelişmesi ile basılı materyaller ilerleme kaydetmiş ve toplum içerisinde yaygınlık göstermiştir. Medyanın basılı yayını gazete, televizyon ve radyo kadar toplum üzerinde yüksek etki yaratamamıştır. Bunun temel nedeni ise okuma-yazma oranındaki düşüklüktür. Gazete ilk olarak edebi görüşlerin ideolojilerini yayınladığı mecra halinde kullanılmıştır. Daha sonra toplumsal olaylar ve fikir özgürlükleri ile gazete mecrası gelişim göstermiş, toplumun bilgi ve haber kaynağı haline gelmiştir. Basılı mecranın yaygınlaşması toplumun ekonomi ve eğitim

seviyesiyle ilgidir. Çünkü toplumun okuma - yazma oranının ve ekonomik düzeyinin düşük olması basılı mecraların daha az talep edilmesine neden olmaktadır. Gazete, dergi vb. materyaller ücret karşılığında bireye fayda sağlamaktadır.

Radyo ve televizyon aileler için bir ev eşyasına dönüşmüştür. Bu yüzden toplum, okuma eyleminden dinleme ve izleme eylemini daha çok tercih eder hale gelmiştir. Televizyon ve radyo oldukça yaygınlaşmıştır. Medyanın sadece işitsel olarak toplum ile iletişimini sağlayan yayını radyodur. Basılı mecradan sonra toplum için önemli bir kitle iletişim aracı olan radyo, televizyon yayıncılığından önce toplum tarafından sürekli takip edilen ve halk üzerinde etkili olan bir mecradır. Radyonun toplum üzerindeki etkilerine en iyi örnek ise Hitler'in propagandasıdır. İkinci dünya savaşı Almanya'sında Hitler, savaş dönemindeki başarısını radyo aracılığı ile yaptığı propaganda ile pekiştirmiştir. Alman lider savaş döneminde toplumu etkilemek için kurguladığı söylemlerini radyo aracılığı ile halka duyurmuştur. Bu bağlamda, kitle iletişim araçlarının en önemli özelliği geniş kitlelere kısa sürede ulaşmasıdır. Radyo yayıncılığının artması ile birlikte radyo yayınları haber ve bilgi kaynağı özelliklerine eğlenceyi de ilave etmiştir.

Görsel ve işitsel özelliğe sahip olan televizyon, toplum tarafından en yaygın olarak kullanılan kitle iletişim aracıdır. Bu doğrultuda televizyon kurumsal yapısını farklı yaklaşımlar ile tamamlamıştır. Özel televizyon yayıncılığından önce devlet kontrollü televizyon yayıncılığı haber ve bilgi kaynağı olarak izleyiciler tarafından takip edilmekteydi. Türkiye'de 1990'li yıllar ile özel televizyon yayın dönemine geçilmiş ve televizyon yayıncılığı gelişim göstermiştir. Rekabet ortamı ile televizyon yayıncılığı ekonomi temelli olarak yayıncılığa devam etmiştir. Bunun akabinde devlet izni ile diğer özel televizyon yayınları da ortaya çıkmıştır. Ekonomik ve teknolojik gelişmeler ile televizyon, toplumda yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda televizyon bireylerin yaşam alanlarına nüfuz ederek, bireyler tarafından talep edilen kitle iletişim aracı haline gelmiştir. Toplum, haber, eğlence ve eğitim ihtiyaçlarını televizyon yolu ile gidermeye başlamıştır. Görsel ve işitsel açıdan bireyler üzerinde yüksek etkiye sahip olan televizyon, toplum ile ilgili konuları yeni bir yapı içerisinde izleyicilere sunmaktadır.

Devlet yatırımları ve özel teşebbüsler medya sektörünün kalkınmasında önemli etkilere sahiptir. Medya yayınları, çeşitlilik göstermiş ve halk tercih imtiyazına sahip olmuştur. Bu nedenle, medya alanında ciddi bir rekabet ortamı oluşmuştur. Pazarın rekabetçi yapısı ile medya şirketleri toplumu müşteri olarak değerlendirmeye başlamıştır. Dolayısıyla, medya işlevsel özelliklerinde değişikliğe uğramıştır. Haber, bilgi, eğlence, müzik gibi programlar ideoloji karmaşa içerisinde halkla sunulmuştur.

Bununla birlikte, medyanın yaygınlaşması şirketlerin pazar alanlarına da katkı sağlamıştır. Televizyon, radyo ve gazeteler firmaların reklamlarını yapmaya başlamıştır. Reklam, kazançlı bir alan olarak medya mecralarında yerini almış, hedef kitlenin duygularını da kullanarak kazancını artırmaya devam etmiştir. Bu yüzden şiddet, cinsellik, sevgi, özlem ve acı duyguları medya mecraları tarafından sıklıkla kullanılarak, izleyiciye sunulmuştur.

Günlük yaşantımızda ve çevremizde maruz kaldığımız şiddet, medya içerikleri tarafından da karşımıza sembolik şiddet olarak getirilmektedir. Medya, toplumun sahip olduğu değerleri, yayınlarında reytingi arttıracak biçimde değiştirerek, izleyiciye sunmaktadır. Çünkü rekabet, medya şirketlerini daha stratejik çalışmaya zorlamıştır. Medya şirketlerinin sayısının artması, medya mecralarını reyting yarışına dâhil ederek, bu şirketlerin hedef kitleye farklı şekillerde odaklanmasına neden olmuştur. Bu rekabetçi tutum, yayın etiğini gölgede bırakmıştır. Böylece, kitle iletişim araçları yarar sağlamak ile birlikte toplum üzerinde kalıcı zararlara da neden olabilen bir yapıya dönüşmüştür. Cinsellik, şiddet, saldırganlık, cinsiyet ve statü konuları medya yayınlarında yerini almıştır. İnsanın temel içgüdüleri olan cinsellik ve saldırganlık (şiddet) medyada yer almaya başlayarak, insan bedeni medya yayınlarında meta olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Medya yayınları ile bireylerin temel dürtüsü olan saldırganlık uyanabilmekte ve bu izlenimler şiddeti ortaya çıkarabilmektedir. Çünkü insan toplumsal normlar ile davranışlarını kontrol etmektedir. Bastırılan davranış olan şiddetin izlenilmesi, izleyiciye haz verebilmektedir.

Kitle iletişim araçları içerisinde en fazla şiddet gösterimi televizyon yayıncılığı ile izleyicilere sunulmaktadır. Şiddet içerikleri, görsel ve işitsel kitle iletişim aracı olan televizyon ile izleyiciye gösterilmektedir. Medya sektöründeki rekabet artışı, televizyon yayıncılığında reyting kavramını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, televizyon programlarında şiddet reyting artışı için izleyicilere servis edilmektedir. “ Televizyonda şiddet unsuru içeren filmler, diziler, çizgi filmler gençlerin suç olaylarına karışmasını güçlendirebilmektedir. Bu şiddet unsurları TV ’deki karakterlerin davranışlarını taklit etme eğiliminde olan, kimliğini oluşturma sürecindeki gençlerde suç davranışına yol açabilmektedir ” (Sadi, 2007 s.28). Şiddet içerikli televizyon yayınları görsel sunumu ile yetişkin bireylere oranla gençler üzerinde daha fazla etkilidir. Gençler, şiddet içerikli televizyon yayınları ile şiddet kavramlarını görüntüsel olarak öğrenmektedir. Bireyler, tecavüz, cinayet, gasp, yaralama vb. şiddet eylemlerini küçük yaştan itibaren televizyon aracılığı ile izlemektedir. Yapılan birçok çalışmada televizyonun şiddet içerikli yayınlarının gençleri olumsuz olarak etkilediği ortaya çıkmıştır.

Teknolojinin gelişmesi ile medya mecralarındaki artış toplumun kültürel deformasyonuna sebep olabilmektedir. Dolayısıyla, kültürel değerler ve normlar değişiklik göstermektedir. Medya, özellikle televizyon yayınları ile toplumu etkilemektedir. Televizyon reklamları ve dizilerde kullanılan görüntüler izleyici üzerinde ekonomik ve psikolojik şiddeti pekiştirmektedir. Sürekli olarak toplumu tüketime yönlendiren reklamlar bireyler üzerinde yoksunluk psikolojisi yaratmakta ve bireyi mutsuzluğu sürüklemektedir.

Reklamların tüketimi pekiştirmesi özellikle alt kültür için adeta örtük bir şiddettir. Bu konuyu örnek ile pekiştirmek gerekirse: “Sultan” isimli Türk filminde başrol oyuncusu Türkan Şoray’ın oğlu, bir televizyon reklamında gördüğü çikolatayı istemekte fakat ekonomik yetersizlikten dolayı annesi çocuğun isteğini karşılayamamaktadır. Filmdeki bu sahne toplumun aynası konumundadır. Televizyonun en küçük izleyici olan çocuklar, televizyon reklamları ile sürekli tüketime teşvik edilmekte ve bu da aile içerisinde stres ortamı yaratmaktadır. Bununla birlikte televizyon reklamları sıklıkla ırksal ve cinsiyetçi söylemleri ile fiziksel, psikolojik ve dolaylı şiddet zeminini oluşturmaktadır. Yukarıdaki örneği

pekiştirebilecek çok sayıda televizyon reklamı sıklık ile yayınlanmakta ve izleyici üzerinde etkili olmaktadır. İzleyici televizyon program ve reklamları ile rol modellerini oluşturabilmektedir. Medya, şiddet kavramını psikolojik, ekonomik ve cinsel örüntüler ile izleyiciye sunmaktadır. Televizyon, radyo ve basılı mecralardaki şiddet içerikleri toplum tarafından takip edilerek, toplumun algısı olumsuz etkilenmektedir.

Televizyon yayınlarındaki şiddet üzerine yapılan çalışmalar da gençlerin şiddet içerikli medya yayınlarından nasıl etkilendiğini ortaya çıkartmak hedeflenmiştir.

İlk çalışma, Erdemoğlu'nun, “ Görsel Medyada Şiddetin Ortaöğretim Öğrencileri Üzerindeki Etkileri ” isimli yüksek lisans tezidir. Araştırmada Konya ilindeki öğrencilerin şiddet içerikli televizyon yayınlarından nasıl etkilendiği analiz edilmiştir. Çalışma bulgularına göre, şiddet içerikli medya yayınları, şiddete karşı gençleri duyarsızlaştırmıştır. Gençlerin, şiddet eylemlerini normalleştirerek günlük yaşamlarında şiddeti kanıksadıkları sonucu ortaya çıkmıştır (Erdemoğlu, 2011).

Yavuz'un İstanbul ilinde gerçekleştirdiği çalışma ise “ Şiddetin Sosyo - Kültürel Kaynakları ve Medya Metinleri Aracılığıyla Sunumu: Güneşi Beklerken Dizi Filmdeki Şiddet Olgusunun İçerik Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi ” isimli yüksek lisans tezidir. Araştırma sonucuna göre, erkek ve kız öğrencilerin şiddet içerikli dizi yayınlarından olumsuz olarak etkilendiği özellikle, erkek öğrencilerin şiddet içeriklerinden daha fazla etkilendiği görülmüştür (Yavuz, 2014).

Diğer bir çalışma “ İlköğretim Öğrencilerinin İzledikleri Televizyon Programlarının, Şiddete Başvurma Eğilimleri ile İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi ” isimli yüksek lisans tezidir (Köse, 2012). Araştırmada televizyonun ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin şiddeti kullanma eğilimlerine etkisi incelenmiştir. İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilköğretim okullarında eğitim gören 10-12 yaş aralığında 561'i kız, 559'u erkek olmak üzere toplam 1120 öğrenciye anket uygulanmıştır. Çalışma sonucuna göre; çocukların en çok izlediği program türünün dizi film olduğu ve bu dizi filmin çocuklara uygun olmadığı

sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte izlenen dizilerinin şiddet içerikli olduğu ve çocukların da bu şiddet davranışlarını örnek aldığı saptanmıştır.

Televizyon yayınlarındaki şiddeti araştıran başka bir çalışma ise; Taylan'ın (2011) “ Televizyon Programlarındaki şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma ” isimli doktora tezidir. Televizyon programlarındaki şiddetin yetiştirme etkisi, Gerbner' in Kültürel Göstergeler Projesi kapsamında ele alınmıştır. Çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin televizyon izleme ve şiddetin yoğun bir biçimde gösterildiği Kurtlar Vadisi Pusu dizisinin, öğrencilerinin sosyal algılamaları üzerindeki etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Konya il merkezindeki sekiz liseden 640 öğrenciden soru formu yoluyla veriler toplanmıştır. Veriler SPSS yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre; televizyonu çok izleyen öğrencilerin acımasız ve tehlikeli dünya algısına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Suç ve korku içeren Kurtlar Vadisi Pusu dizisini çok izleyenlerin, hiç izlemeyenlere oranla acımasız ve tehlikeli dünya algısına sahip olduğu ve yetiştirme etkisi gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

şiddet içerikli televizyon yayıncılığının izleyici üzerindeki etkileri üzerine önemli çalışmalar yapılmıştır. George Gerbner ve Albert Bandura, görüntüsel şiddet içeriklerinin bireyi nasıl etkilediğini kuramları ile açıklamışlardır. George Gerbner, “Kültürel Göstergeler Projesi” ile şiddet içerikli yayınların toplumu olumsuz etkilediğini, araştırmalarında ortaya koymuştur. Gerbner ve arkadaşlarına göre; Televizyon, imgeleri ve mesajları aracılığıyla toplumda var olan egemen değerleri, algıları, ortak imgeleri izleyicilerinin zihinlerine ekmektedir (Özer, 2005, s.76). Televizyon izleyiciler üzerinde yüksek etkiye sahiptir. Bu nedenle televizyon yayın içeriklerinin dikkatli bir biçimde analiz edilmesi gerekmektedir. George Gerbner' in da ekme kuramı bu noktada önem taşımaktadır. Gerbner, uzun dönemli olarak şiddet içerikli televizyon yayınlarının izleyiciler üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır. Albert Bandura ise bireylerin şiddet davranışlarını sosyal öğrenme kuramı ile açıklamaktadır. Bandura, “Bobo Doll” deneyi ile gözlemlenen şiddet davranışlarının bireyleri şiddete teşvik ettiğini ispatlamıştır. Medya, şiddet içerikli yayınları ile toplumu olumsuz bir sosyalizasyon sürecine sokmaktadır. şiddet, kamu ve özel

alanlarda medya aracılığı ile normalleştirilerek, insan ilişkilerinde çözüm süreci olarak gösterilmektedir.

1.2.1.Reklam ve şiddet

Fransız orijinli kelime olan “reclame” kökünden gelen reklam, insan davranışlarını etkilemek ve değiştirmek amaçlı kullanılan eski bir kitle iletişim biçimidir (Batı, 2013, s.11). Kitle iletişim biçimi olan reklamın bu denli önem kazanması ise tamamen kapitalist değişim ve dönüşüme bağlıdır. Kapitalist sistemin en değerli üyesi reklamdır. Harvey’ e göre; “ Kapitalizmin topluma yayılması bireylerin ‘atılabilirlikle, yenilikle, şeylerin hızla işe yaramaz hale gelişi ihtimaliyle’ reklamların zemini oluşturmuştur” (Harvey 1999, s.319’dan aktaran, Batı, 2013, s.24). Reklam, kapitalist sistemin topluma görsel ve işitsel olarak servis edilmesidir. Teknolojinin ilerlemesi ile kitle iletişim araçları da değişim göstermiştir. Toplum tarafından bilgi kaynağı olarak görülen kitle iletişim araçları, değişim olgusu ile toplumun tüketici davranışlarını etkilemiştir. Dolayısıyla, reklam kavramı kitle iletişim araçlarında yerini almıştır.

Reklam, farklı retorikleri içerisinde barındıran tüketim odaklı bir yapıdır. “Bilindiği üzere reklam temelde paralı bir iletişim biçimi olup, birincil dereceden hedef kitlesi tecimseldir ” (Batı, 2013, s.10). Ticari oluşum ile meydana gelen reklam, kurum ve kuruluşların maddi olanakları doğrultusunda kaynaktan alıcıya ücretli olarak mesaj iletmektedir. Reklamlar, izleyiciye verdiği mesajlar ile ürünün özellikleri, itibar, marka vb. soyut yapı içeriklerini, tüketim eylemi ile somut maddi yapıya dönüştürmeyi hedeflenmiştir. Kitle iletişim araçlarının, gönderici ve alıcı özelliğiyle reklamlar, toplumun her alanına nüfuz etmektedir. Reklam, pahalı bir iletişim çalışması olması ile birlikte farklı bir sentetik içerisindedir. “ Markaların itibarını artırmak, kurumların itibarını sağlamak, kişisel satış programının etkinliğini desteklemek, dağıtım kanallarını genişletmek ve sektörde markaya genel talebi artırmak gibi amaçlar ” reklam faaliyetlerini oluşturmaktadır (Batı, 2013, s.10). Dolayısıyla, reklam faaliyetleri kurum ve kuruluşlar için fayda sağlamaktadır. Bu bağlamda teknolojinin ilerlemesi ve toplumun değişimi reklam algısının önemini artırmıştır.

Rekabet ortamının artması ile reklam, görsel, işitsel ve basılı olarak kitle iletişim araçları ile kurum ve kuruluşlar tarafından tercih edilir hale gelmiştir. Dolayısıyla, televizyon, radyo ve gazete mecralarındaki reklam faaliyetleri popüler hale dönüşmüştür. Popüler olan reklam, günlük yaşam pratiklerine farklı anlamlar yükleyerek medyayla izleyiciye sunulmuştur. Toplum, günlük yaşamı içinde kitle iletişim araçları tarafından sürekli uyarılmaktadır. Toplumbilimci John Berger, Görme Biçimleri adlı eserinde günlük yaşantımızın parçası olan reklam kavramını şu şekilde açıklamıştır: “ Reklam imgeleri uzak bir istasyona koşan hızlı trenler gibi durmaksızın önümüzden geçiyormuş izlenimi bırakır. Biz dururuz; onlar hareket eder. Gazete atılıncaya, televizyon programı bitinceye ya da reklam afişinin üstüne yenisi yapıştırılıncaya dek böyle sürer gider bu” (Berger, 2006, s.130). Reklamlar ilgi çekici dil ve metin yapısı ile yenisi yapılıncaya kadar en yenidir. Reklamların başarılı olması değişkenlere bağlıdır. Bu değişkenler, akılda kalıcılık, ikna ve kullanılan materyallerden oluşmaktadır. Bu doğrultuda, reklam stratejik çalışma gerektiren bir yapıdır.

Günümüz toplumu, geleneksel kültür değerleri yerine reklamların servis ettiği tüketim kültürünü benimsemektedir. Kapitalist sistem ve reklam yayınları, insanı tükettiği oran kadar mutlu olabilen bir canlı haline getirmiştir. Reklamların başarısı kısa süre içerisinde tüketim kavramını topluma aşılıyarak, toplum tarafından talep edilmesini sağlamaya bağlıdır. Bu doğrultuda reklamlar gündelik yaşamın unsurlarını yayınları içerisinde barındırmaya önem göstermiştir. Çünkü tüketici kendi yaşamında hissettiğini ya da eksik olan şeyi reklam yayınlarında görmek istemektedir. Reklamlar, acı, sevgi, aşk, cinsellik, şiddet vb. konuları yeni imgeler ile harmanlayarak topluma servis etmektedir. Bu doğrultuda, reklamlar yeniden ürettiği gündelik pratikleri kitle iletişim araçları ile topluma sunmaktadır.

Reklam, televizyon, radyo ve gazete mecraları ile toplumun her alanına hızlı bir biçimde nüfuz etmektedir. Medya şirketleri, kurum ve kuruluşların reklam taleplerini kar oranı yüksek bir pazar haline getirmiştir. Televizyon, reklam yayınlarını zaman dilimi, saniye ve program içeriği ile yüksek maliyetle reklam vermek isteyenlere kiralamaktadır. Radyo mecrası ise işitsel özelliği ile saniye süre

maliyeti karşılığında hizmet vermektedir. Basılı mecra olan gazete ise sayfa önceliği ve sütun boyutu oranında maliyet içermektedir. Bu denli ekonomi bağımlısı medya mecraları kendi çıkarlarını korumak için yayın etiğini ikinci plana atabilmiştir. Rekabet ortamındaki artış, özel yatırımlar, şirketleri sadece tüketim olgusuna yönlendirmiştir. Reklamın çoğalması, toplumu sürekli olarak tanıtım odaklı yayınlara maruz bırakmıştır. Dolayısıyla, reklamlar tanıtım özelliklerinin yanında şiddet, cinsellik, aşk, acı ve sevgi gibi soyut konulara da yönelerek, şiddet ve cinsellik temalarını reklam yayınlarıyla birlikte toplumun tüketmesine neden olmuşlardır.

Toplumun televizyon izleme kültürü uzun bir periyoda sahiptir. Özel alanının günlük pratiği haline gelen televizyon, yayınladığı her reklam ve program ile izleyiciyi pasif hale getirmektedir. Bu doğrultuda şiddet içerikli reklamlar tek yönlü olarak izleyiciye servis edilmektedir. Şiddet içerikli televizyon programları ve reklamlar araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Bu yüzden televizyonun güçlü izleyicisi olan çocukların, televizyon karşısında nasıl pasifleştiği ortaya çıkarılmak istenmiştir.

Aydemir'in “ Medyada Şiddetin Bilinçaltı Etki Yöntemleri ve Mutlu Şiddet İlişkisi ” isimli çalışmasında, reklamların sembolik şiddet içerikleri analiz edilmiştir. Fiat, Bruno, Toyota, Arko Traş ve Tivibu reklamlarında direk şiddet yerine dolaylı şiddet içerikleri kullanıldığı tespit edilmiştir (Aydemir, 2014). Televizyon reklamcılığı şiddet içeriklerini genellikle fiziksel öğeler ile pekiştirmemektedir. Örtük bir biçimde sembolik şiddetle; simgesel, cinsiyet ve cinsellik kalıplarıyla televizyon reklamlarında sunmaktadır.

Araştırmacılar televizyon reklamları ve şiddet içerikleri hakkında genellikle 5-12 yaş aralığındaki bireyleri tercih etmektedir. 5-12 yaş periyodundaki çocuklar televizyon yayınlarından daha fazla etkilenmektedir. (Yavuzer, 2015, s.106-107). Televizyon reklamları tüketiciyi etkilemek için birçok simüle imgelere yer vermektedir.5-12 yaş periyodu izlediği reklam imgelerinin gerçek olup olmadığı ile alakalı ayrımı yapamamaktadır. Hollanda da yapılan bir araştırmada 7-12 yaş grubundaki çocukların %31'inin korku içeren karakterlerden korktuğunu belirtmişlerdir. Çocuk ve ergenlik dönemi birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Ergenlik periyodunda izleyiciler televizyon yayıncılığının sunmuş olduğu simüle ve gerçek arasındaki ayrımı daha sağlıklı yapabilmektedir.

Araştırmacılar genellikle reklamların tüketiciler üzerindeki etkilerine eğilimlerdir. Dolayısıyla literatür de şiddet içerikli reklamlar ile ilgili kısıtlı kaynak bulunmaktadır.

Eron' un yapmış olduğu çalışma “ Parent- Child Interaction, Television Violence and Agression of Children ” isimli makaledir (Eron, 1982). Çalışma Amerika Birleşik Devletlerindeki iki farklı coğrafi bölgede yaşayan, erkek ve kızların televizyon şiddeti ve saldırganlık tutumları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çok fazla şiddet içerikli televizyon yayınlarını izleyenlerin saldırgan davranışlarda bulunabileceği bulgulanmıştır. Bu saldırgan davranışın nüfus, entelektüel yeterlilik, saldırgan hayaller, fiziksel suç işleme kapasitesi, reddedilen ebeveyn, onaylanan davranışlara eğilim ve özel davranışlara bağlı olduğu görülmüştür.

Huesmann'ın “ Psychological Processes Promoting the Relation Between Exposure to Media Violence and Agressive Behaviour by the Viewer ” isimli çalışması, medya şiddetinin saldırgan davranışları artırdığını ortaya çıkartmıştır. Medyadaki şiddet yayınlarının kişisel özelliklere göre çocukluk döneminden yetişkin periyoda kadar eklenerek öğrenebileceği bulgulanmıştır. Medyadaki saldırgan senaryolar izleyici tarafından gözlemlenmektedir. Çalışma sonucunda; çocukluk döneminden yetişkin periyoda kadar saldırgan içerikli medya yayınlarının, saldırgan davranışları tetiklediği ve suç işleme oranına etki ettiği ortaya çıkmıştır.

Paksoy ve Yaşar'ın, “ Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin, Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırgan Düzeylerine Etkisi ” isimli çalışma çocukların izlediği şiddet içeriklerinin etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. 2006-2007 eğitim öğretim yılında Adana ilinin Seyhan ilçesine bağlı 5 yaş öğrencileri amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. 12 sınıf mevcudu olan bir sınıfa eğitici ve saldırgan 2 adet çizgi film izletilerek, çocuklar oyun alanına alınmış ve serbest oyunları gözlenmiştir. Çalışmanın verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre saldırgan içerikli çizgi film öğelerinin çocukların oyunlarının başlangıç aşamasında, uygulama ve bitiş aşamasına göre daha fazla kullanıldığı görülmüştür. Saldırgan içerikli çizgi filmi izleyen çocuklarda uzun dönemli davranış bozukluğu görülmeyişi gözlemlenmiştir. Aynı şekilde eğitici çizgi

film sahnelerinin de gündelik hayatlarında pekişmediği ortaya çıkararak, eğitici çizgi filmlerin çocukların oyunda sakinlik yarattığı ortaya çıkmıştır (Paksoy ve Yaşar, 2011). Şiddet içerikli görselleri bir kere izlemek Şiddeti anlık olarak pekiştirmeye neden olmaktadır.

alışmalar incelendiğinde Şiddet içerikli görüntüler izleyen çocukların bu görüntüleri nasıl algıladığı konusunda çeşitli saptamalar yapılmaya çalışıldığı görülmüştür. Ancak oldukça karmaşık bir yapıya sahip olan insanın tam anlamıyla düşüncelerini bilmek zordur. Bu bağlamda Şiddet içerikli görüntüleri izleyen çocukların, resim ve öykülendirme betimlemeleri izlediği Şiddeti nasıl algıladığını anlamada yardımcı olacaktır.

2. İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal Öğrenme Kuramı ve Albert Bandura

İnsanoğlu, dünyaya geldiği günden itibaren öğrenerek hayatına devam etmektedir. İnsan, davranışları kalıtsal olarak veya gözlem yoluyla öğrenebilmektedir. Bu öğrenmenin ilki insanın kalıtsal özelliklerin sağladığı beyin-motor mekanizmalarıdır. İnsanın ikinci öğrenme biçimi ise gözlem yoluyla öğrenip, deneyimlerle meydana gelmektedir. İnsanın ilk sosyal çevresi ailesidir. İlk olarak aile yaşamında öğrenmeye başlayan insan, toplumsal ilişkiler kurduğunda sosyal çevreden de öğrenmeye devam etmektedir. Sosyal çevre insanın davranışlarının şekillenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle araştırmacılar, insanların davranışlarını kalıtsal davranışlar ve sosyal çevreyle meydana gelen davranışlar şeklinde değerlendirmişlerdir. Araştırmacılar tarafından insan davranışlarının analizinde kabul gören sosyal öğrenme kuramı, insanın davranış ve durumlarını kapsamlı olarak inceleyen bir kuramdır. Bu önemli kuramın mimari Albert Bandura'dır. Bandura'nın kuramı ortaya çıkarmasından önce sosyal öğrenme kuramına birçok araştırmacı katkı sağlamıştır. Kurama katkı sağlayan öncüler, Julian B. Rotter, Neal E. Miller, John B. Watson, John Dollard'dır. Kuramın son temsilcisi de Albert Bandura'dır.

Kuramın ilk öncülerinden John B. Watson; sosyal öğrenme kuramının temelini davranışçılık olgusu ile açıklamıştır. Araştırmacı, insan davranışlarının analizinde kullanılan sosyal öğrenme kuramını, davranışçılık olgusu ile açıklamaya çalışmıştır. Davranışçılık, insan davranışlarının analizi için bilimsel çalışmaları içermektedir. Watson'ın insan davranışlarını tahmin etme olgusu ile gerçekleştirilmiş olduğu deney, insan davranışlarındaki korkuların, doğuştan mı yoksa sonradan edinilen davranış biçimi mi olduğu sorusuna cevap aramıştır. Bu nedenle araştırmacı sosyal bilimlere katkı sağlayan deneyi ile insan davranışları hakkında öngörü oluşturan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Deney, canlı hayvan ve uyarıcı bir ses ile 8 aylık bebeğin test edilmesiyle başlamaktadır. Uygulama anında bebek bir odada konumlandırılmış ve çocuğun yanına fare gönderilmiştir. 8 aylık bebek fare ile ilk karşılaştığında fareden korkmamakta ve aksine fareyi merak etmektedir. Deney sırasında çocuk fareye dokunduğu an çekiç sesiyle çocuk uyarılmıştır. Fareden

korkmayan aksine fareyi merak eden çocuk, ses ile uyarıldığı andan itibaren korkmaya başlamıştır. Watson'ın asistanı bebeğin korku duygusunun pekişmesi için canlı ve tüylü bir tavşanı çocuk ile karşılaştırmış, daha sonrada tüylü bir kostüm ile bebeğin karşısına çıkmıştır. Deneyin en başında fareden korkmayan bebek, deneyin son aşamasında tüm tüylü materyallerden korkar hale gelmiştir. Deney, öğrenme ve davranışçılık olguları içerisinde insanların kokularının nasıl oluştuğuna ışık tutmuş fakat deney örneklemini olumsuz yönde etkilemiştir (Yarma, 2016). Bu deneyde de görüldüğü gibi insanlar küçük yaşlardan itibaren yaşadıkları çevrede gözlem yaparak öğrenmektedir.

Sosyal öğrenme kuramına katkı sağlayan diğer araştırmacılar Neal. E. Miller ve John Dollard'dır. Her iki araştırmacında 1941 yılında davranışsal ve bilişsel öğrenme ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bireylerin davranışlarının beyin mekanizması ile oluştuğunu benimsemişlerdir (Culatta, 2015). Örneğin; aç olan birey, açlığı karşısında yemek yeme ihtiyacı hissetmektedir. İnsan beyni bu sinyali verdiğinde, insan karnını doyurmak için yemeklerin bulunduğu bölüme doğru yönelmektedir. Dollard ve Miller insan davranışlarını yürütme, işaret, tepki ve güçlendirici olmak üzere dört kategoride açıklamıştır. Bu yüzden, insan davranışları, bilinçsizce, deneyimle ve duygusal karmaşayla meydana gelmektedir. Her iki araştırmacı da sosyal öğrenme kuramına, insan davranışlarının beyin mekanizması ile oluştuğunu savunarak katkı sağlamışlardır.

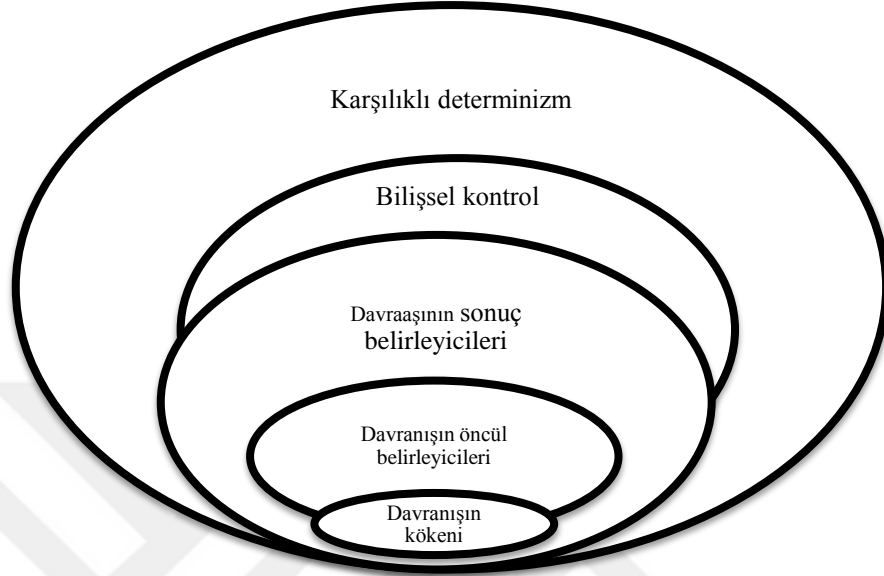
Yukarıdaki araştırmacılardan daha farklı bir yorum ile sosyal öğrenme kuramına katkı sağlayan Julian B. Rotter, 1939- 1941 yıllarında kuram ile ilgili çalışmalar üretmiştir. “ Rotter, sosyal öğrenme kuramını Freud'un psikoanaliz yaklaşımı ile açıklamıştır ” (Mearn, 2016, s.2). İnsanların davranışlarında motivasyonun önemli olduğunu savunmuştur. Bu bağlamda insan davranışları teşvik ile yürütülen ve kişinin kendini güvende hissetmesiyle şekillenmektedir. Kişinin kendini güvende hissetmesi ve teşvik edilmesi bireyler arasında cinsiyet ayrımı olmaksızın çevresel koşullar ile pekişmektedir. Bireyin davranışlarında potansiyel, günlük pratikler, değerler önem taşımakta ve bireyin davranışları sosyal çevrede öğrenmesiyle şekillenmektedir. Kuramın öncüleri, yapmış olduğu çalışma ve deneylerde ortak paydada buluşmaktadır. Bu ortak payda görüşü, insanın sosyal çevre koşulları içerisinde gözlem yaparak öğrenmesidir.

Sosyal öğrenme kuramı mimarı Albert Bandura, kurama katkı sağlayan düşünürlerin, yaklaşımlarını derinlemesine şekillendirerek, insan davranışlarının anlaşılması için çalışmalarıyla önemli katkılar sağlamıştır. Sosyal öğrenme kuramı, insan davranışlarının karmaşık yapısının nedeni araştırarak, davranışlarının sonuçları ile nedensellik bağlantısı kurmaktadır. Albert Bandura, sosyal öğrenme kuramı ile insan davranışlarını anlamaya çalışmıştır. Genel olarak sosyal öğrenme kuramı, insanın yaşam sürecini ve yaşam koşullarını analiz etmeye çalışan bir kuramdır. Bu nedenle, sosyal öğrenme, bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik periyodundan yaşam sonuna kadar devam eden bir öğrenme biçimidir. Kuram, insan davranışlarının çevresel uyarıcılar ile birlikte bireysel rollerini düzenlemekte ve insan davranışlarını, insanın başkası için yaptığı davranışları, model almayı, gözlem yapmayı toplum tarafından onanmayı içermektedir. Başkası tarafından onanmak, birey için güçlü bir pekiştirmeyi sağlamaktadır. Bu yaklaşım insan davranışlarının analizinde önem taşımaktadır. Şöyle ki; insan toplum tarafından onanan davranışlar ile kendine fayda sağlamaktadır. Bu fayda ona saygınlık, şöhret, ün vb. yaftalar getirmektedir. Bandura' ya göre; “ birey kendine fayda sağlayan konular üzerinde içinden geldiği gibi davranmayarak, kendi çıkarına uygun davranacaktır. Çünkü çevre koşulları birey üzerinde etkili bir kontrol mekanizması halindedir ” (Bandura, 1977, s.37).

Örnekleme gerekirse; toplum içerisinde çabukça sinirlenen ve öfkelenen birey, kötü olaylara maruz kaldığında toplum içerisinde olumsuz davranışlar gösterebilmektedir. Tabii çevre koşulları bu kötü davranışları onadığı sürece birey davranışlarını tekrar edebilmektedir. Buradaki diğer önemli bir nokta bireyin davranışlarının yine diğer bireylere bağlı olduğu kanısındır.

Aristo, Plato, Skinner, Miller ve Dollard'ın çalışmalarından etkilenen Albert Bandura sosyal öğrenme kuramı ile insan psikolojisi ve davranışlarını derinlemesine inceleyerek, insan davranışlarına açıklık getirmeye ve davranışları analiz etmeye çalışmıştır. Bandura, araştırmalarında sosyal öğrenme kuramını belli ölçütlere göre biçimlendirerek, insan psikolojisi ve davranış kökenlerini açıklamaktadır. Araştırmacı, bireylerin öğrenme stillerini incelerken sosyal öğrenme üzerinde detaylı yorumlar yapmıştır. Bu nedenle sosyal öğrenme kuramını kategorize etmiştir. Sosyal

öğrenme kuramının ölçütleri; davranışın kökeni, davranışın öncül belirleyicileri, davranışın sonuç belirleyicileri, bilişsel kontrol ve karşılıklı determinizm'dir.

Şekil 1: Bandura Sosyal Öğrenme Kuramı Kategorileri (Bandura, 1977)

2.1.Davranışın Kökeni:

Albert Bandura, sosyal öğrenme kuramının ilk kategorisinde insan davranışlarının kökenini açıklamaktadır. Her bireyin yaşam öyküsü, davranışlarının kaynağını meydana getirmektedir. Çünkü birey dünyaya geldiği anda çok deneyimsiz olup yaşam içerisinde sorumluluk ve deneyimler kazanmaktadır. Bandura, “bireylerin öğrenme tutumlarına bakıldığında tepki sonucu ve model alma yoluyla davranış kaynağının oluştuğunu vurgulamaktadır” (1977, s.41-48). Davranışın kökeni, ilkel metot olan tepki ve uyarıcı şeklinde öğrenmeye dayanmaktadır. Tepki ve uyarıcının farklı bileşenleri vardır. Bandura’ ya göre; “ tepki ve uyarılmanın önemli bileşenleri; bilginin işlevsel olması, motivasyon ve davranışın kaynağının oluşmasındaki takviyelerdir ” (1977, s.26). Bu öğrenme biçiminde ilk olarak bilginin bireye verilmesi, ikinci olarak da verilen bilginin bireye enjekte edilmesi önem taşımaktadır.

İnsan davranışının kökeni, doğumundan itibaren aile ve çevre koşullarıyla şekillenmektedir. Bireyin davranışları, kalıtsal davranışlar ve gözlem yoluyla edinilen davranışlar ile oluşmaktadır. Gözlem yoluyla edinilen davranışlar, bireyin

yaşadığı çevre, yaş, cinsiyet ve sosyo-ekonomik durumuna da bağlı olarak davranışa dönüşebilir. Bandura'ya göre; “ insan davranışlarının oluşumundaki süreci, dikkat, güçlü bellek, motor taklit ve motivasyon bileşenleri oluşturmaktadır ” (1977, s. 24-27). Her birey gözlemediği davranışları, günlük pratiğe dönüştürmemektedir. Çünkü bu gözlemin günlük pratiğe dönüşmesi, bireyin içinde bulunduğu durum ile ilgilidir. “ Gözlemci bireyin gözlediği davranış sürecindeki dikkat oluşumu, ayırt edici özellik, duygusal kapasite, uyarılma süresi, algı ve geçmiş deneyimlerin güçlendirici etkisi ile davranışı oluşturmaktadır ” (Bandura, 1977, s.22). Araştırmacının üzerinde durduğu maddelere ilave olarak televizyon, insan davranışlarının oluşumunda etkili olabilmektedir. Çünkü televizyon çocuklar ve ergenler üzerinde yüksek etkiye sahip bir kitle iletişim aracıdır. Çocuklar, gözlemleyerek öğrenme sürecinde oldukça deneyimsizdirler. Bu deneyimsizlik gözlemediklerini yararlı ve zararlı olarak kategori edememesine neden olabilir. Bandura v.d. (1967) “ Televizyon izleyicileri, dikkatle yeni modeller öğrenip, gözlemleyebilmektedir. Bu yüzden gözlemleyiciler bazı özel durumları kendi hayatlarına enjekte edebilmektedir ” (Bandura v.d, 1967, s.450). Televizyon, araştırmacının da belirttiği gibi insan davranışlarını görsel ve işitsel olarak etkilemektedir. Aynı zamanda televizyonda izleyiciye sunulan görseller, izleyicinin belleğinde kolaylıkla yer edinebilmektedir. Televizyonun insan davranışlarının kaynağının oluşumdaki bu denli etkisi, içerdiği sembolik kodlara da bağlıdır. Burada önemli bir çıkarım yapılmaktadır. İnsan doğumuyla başlayan yaşam serüveninde aile ve çevresini gözlemleyerek öğrenmektedir. Bu gözlem çok kısa ya da çok uzun zaman diliminde gerçekleşebilmektedir. Fakat televizyon insan davranışlarını, eğlenceli, renkli ve sembolik kodları ile daha kısa zamanda etkilemektedir. Çünkü televizyon renkli yayınlarıyla izleyiciye keyif vermektedir. İzleyiciler, keyifli seyirleri esnasında televizyonun içerdiği sembolik kodları fark etmeyebilir. Televizyon, sembolik kodların çok kullanıldığı bir kitle iletişim aracıdır. Bu kodlar, bireyin çevresinde gördüğü ya da hiç görmediği görüntüleri içermektedir.

Görsel ve işitsel kitle iletişim aracı televizyon, insanların içsel dürtülerini harekete geçirebilecek yayınlar yapmaktadır. Bu yayınlar genellikle insanların temel dürtüleri olan cinsellik ve saldırganlık temalı yayınlardan meydana gelmektedir. Bandura'nın yapmış olduğu araştırmalarda televizyon yayınları ile ilgili önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır. Araştırmacı, izleyicinin saldırgan davranışlarının televizyon yayınlarıyla oluşabileceğini savunmaktadır. İzleyici, şiddet içerikli

yayınlarından kendi yaşamına çıkarım yapabilir. Şiddet yayınlarının içerdiği sembolik kodlar, izleyicinin bu kodları kendi yaşamında içselleştirmesine neden olabilmektedir. Sosyal öğrenme kuramı, izleyicilerin agresif davranışlarını inceleyerek, bu davranışları üzerinde kitle medyasının etkili olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bandura'ya göre; “ Modern dönemde yetişkinler ile çocuklar arka bellekleri ile bağlantılı olarak televizyondan şiddeti öğrenmektedir. Televizyondan izlediği sembolik kodları yaşamına entegre edebilmektedir ” (1977, s.117). Medyanın içerdiği sembolik kodlar, izleyicinin gözlemlediği davranışları pratiğe dönüştürmektedir. Çocuklar, dünya hakkında yeterince bilgiye sahip değildirler. Aile, arkadaş ve televizyon yayınlarıyla gözlemlemekte ve öğrenmektedir. Çünkü televizyon gerçek yaşam ile benzeşen yayınları izleyicilere sunmakta ve gerçek yaşamdaki olayların benzetimini yapmaktadır. Bu nedenle çocukların gelişimi ve davranışlarının oluşumunda televizyonun önemli bir yeri vardır.

Gözlemsel öğrenme de gözlemcinin belleği, dikkati ve yetiştirme koşulları, gözlediği davranışın şekillenmesine neden olmaktadır. Albert Bandura, insan davranışlarının kaynağının nasıl oluştuğunu gösteren gözlemsel öğrenme ile ilgili önemli bir deney gerçekleştirmiştir.

Bandura, 1961 yılında sosyal öğrenme teorisini deney ile ispatlamıştır. Deney, kreş seviyesindeki 4-5 yaşlarında 36 erkek ve 36 kız olmak üzere toplam 72 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma, çocukların yetişkin bir bireyin “Bobo Doll” isimli şişme bebeğe saldırdığı görüntüleri izlemesiyle başlamaktadır. Çocuklar, deney esnasında kontrol grubu ve deney grubu olarak ayrılmıştır. Deney grubuna, yetişkin bireyin Bobo Doll'e şiddet uyguladığı film gösterilmiştir. Kontrol grubuna da yetişkin bir bireyin bebek ile mutlu bir şekilde oynadığı, saldırgan davranışların bulunmadığı bir film izlettirilmiştir. Deney ve kontrol grubu film izlenimi ardından oyun odasına alınmıştır. Kısa bir süre sonra görevli çocukların oyun odasındaki oyuncakları alıp, oyuncaklar ile başka çocukların oynayacağını söylemiştir. Boş bir odaya alınan çocuklar, filmde gözlemledikleri Bobo Doll oyuncağı ile karşılaştığında, gözlemledikleri biçimde oyuncağına şiddet uygulamaya başlamışlardır. Çocuklar, yetişkinden farklı bir şekilde bebeğe çekiçle vurup pat, güm diye sesler çıkartmışlar, seni öldüreceğim gibi sözler söylemişlerdir (Bandura v.d. , 1961, s.4-5). Kız ve erkek çocuklardan oluşturulan deney grubunda, erkekler kızlara oranla daha

çok fiziksel şiddette bulunmuştur. Kızlar ise oyuncuğa karşı sözlü şiddeti tercih etmiştir. Bandura, deneyine farklı biçimde devam etmiştir. Bobo Doll'e şiddet uygulayan yetişkinin cezalandırıldığı film çocuklara izlettirilmiştir. Diğer çocuklara da oyuncak bebeğe şiddet uygulayan yetişkinin ödüllendirildiği film gösterilmiştir. Cezalandırılan yetişkini izleyen çocuklar, bebeğe şiddet uygulamayı bırakmışlardır. Şiddet uygulayan yetişkinin ödüllendiğini filmi izleyen çocuklar ise şiddet davranışlarına devam etmişlerdir.

Bandura'nın gerçekleştirmiş olduğu Bobo Doll deneyinde insan davranışlarının kökeninin gözlem yoluyla oluşacağı ortaya çıkarılmıştır. Deneydeki en önemli ayırım, yukarıda bahsettiğimiz insan davranışlarının ancak toplum içerisinde onanmasıyla pekişeceği gerçeğidir. Çocuklar, oyuncak bebeğe saldırganca davranan yetişkini gözlemleyerek, oyuncak bebek ile karşılaştığında gözlemlediklerini bebek üzerinde uygulamışlardır. Deney devamında ceza ve ödül ile davranışa kısıtlama getirildiğinde, kendilerine yarar sağlayan davranışı seçmişlerdir.

İnsan davranışının kökeni, değişmeyen kalıtsal özellikler, gözlem ve çevresel etkilerle oluşmaktadır. Çocukların bu şekilde gözlemleyerek öğrenmesi ebeveyn davranışları ve televizyon yayınları ile gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, insan davranışının kökeninin oluşumunda gözlemsel öğrenmenin önemli bir yeri vardır.

2.2.Davranışın Öncül Belirleyicileri:

Öncül belirleyiciler, deneyimlediğimiz davranışlar karşısında kontrol edemediğimiz iç reaksiyonlardan meydana gelmektedir. Araştırmacıya göre; Birey, toplum içinde çevresel uyarıcılara tepki verirken, kontrol edemediği içsel reaksiyonlarını fiziksel olarak yaşamaktadır. İnsan davranışların öncül belirleyicileri, duygusal ve fiziksel tepkiler ile oluşmaktadır. Meydana gelen fiziksel tepkiler terleme, tansiyon ve mide ağrıları ile insanı rahatsız etmektedir (Bandura, 1977, s.71-72).

Sosyal öğrenme kuramı, insan davranışlarını incelerken içsel ve çevresel faktörleri dikkate almaktadır. Bireyin sadece gözlemleri yetersizdir. Gözlemci, adeta

çalışan bir makine gibidir. Makinanın her dişlisi yerine zamanında oturmazsa, sistemde problem yaşanmakta, makine çalışmasında aksama meydana gelmektedir. İnsan, gözlemleri ve bu gözlemlerinin davranışa dönüşmesi adeta bir makine çalışmasına benzemektedir. Örneğin; bazı insanlar stres ortamında verdiği tepkilerden önce fiziksel reaksiyonlar yaşamaktadır. Baş dönmesi, tansiyon ve mide ağrıları bireyin stres öncesi habercisidir. Bununla birlikte çevresel faktörler, stresi ve korkuyu deneyimlemeden öğrenmemizi sağlamaktadır. Bandura'nın deneyimlenen korkular ile ilgili yılan fobisi örneği konuya açıklık getirmektedir. Yılan fobisi olan bir bireyin öyküsü incelendiğinde, yılan hakkında bireye korkunç ve iğrenç hikâyeler anlatıldığı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden birey, yılanlara karşı kendini savunmak için farklı tepkiler göstermektedir (Bandura, 1977, s.71). Burada değinilmesi gereken bireyin kendini korumak için anlatılan hikâyelerden ders çıkarmasıdır.

İnsanlar, deneyimlenmiş davranışları kendilerine yol gösterici olarak kullanmaktadır. Bandura'ya göre; “ tahmin edilen önceki uyarıcılar, bilinç mekanizmasında bireye öngörü sağlamaktadır ” (Bandura, 1977, s.86). Kuramın bu ayrımını somut bir örnek ile pekiştirmek gerekirse; Bobo Doll deneyinde şiddet uygulayan yetişkinin cezalandırılması çocuklara izlettirilmiştir. Daha sonra çocuklar oyuncak bebek ile karşılaştığında, bebeğe şiddet uygulamamıştır.

2.3.Sonuç Belirleyiciler:

Kuramın üçüncü kategorisi, davranışlarının sonucunun belirlenmesi çevresel pekiştirme, dolaylı pekiştirme ve öznel pekiştirmeye oluşmaktadır. Yaşadığı çevrenin beşeri ve toplum özellikleri insan davranışlarına yön verebilmektedir. Birçok insanın yaşadığı astım atağı, fiziksel işlev bozukluğu, kronik anoreksiya ve diğer aksaklıklar çevresel nedenlerden dolayı pekişmektedir. Dış etkilerle birlikte, insan bedeni reaksiyon göstermektedir (Bandura, 1977, s.99). Bu çevresel koşullar, insan davranışlarını olumsuz pekişmesine yol açmaktadır. Örneğin; anne ve baba tarafından eğitim yaşamında başarılı olan öğrenci sevgi ile takdir edilirse, çocuk sosyal pekiştirme ile daha başarılı eğitim hayatına sahip olabilmektedir. Özellikle çocukluk döneminde ailelerin çocuklarına sarılması ve sevmesi, çocukları başarıya götürmektedir. Bu örneğin tam aksi de yaşanabilmektedir. Yapılan her davranış, sonucun belirlenmesinde öncül olmaktadır.

Araştırmacıya göre; “ birey sözel olarak öğrenebilir, bilişsel ve manuel olarak çevresel faktörler ile davranışlarını şekillendirebilir ” (Bandura, 1977, s.105). Toplum içinde yaşayan her birey, diğer bireylerin karşısında kendini tanımlamak, güçlü olmak istemektedir. Dolayısıyla, başkası için yaptığımız davranışlar, daha önce bizim gözlemlediğimiz ve toplum içerisinde onanan kişiye fayda sağlayan davranışlardır. Bu davranışlar, dolaylı pekiştirme ile açıklanmaktadır. Bandura’ ya göre; gözlemlediğimiz davranışların olumlu sonuçlanması, bireyin bu davranışları hızlı bir şekilde tekrar etmesinin nedenidir (Bandura, 1977, s. 119).

2.4.Bilişsel Kontrol:

Sosyal öğrenme kuramının diğer bir kategorisi de davranışların bilişsel olarak kontrol edilmesidir. Birey, yaşamı içinde gözlemlediklerini idrak ettiği sürece pratiğe dönüştürmektedir. Dolayısıyla, sosyal öğrenme kuramı gözlemlenen davranışların bireyin yaşamın da hangi yol ile pratiğe dönüştüğünü incelemektedir. Bandura, gözlemlenen davranışlarının pratiğe dönüşme aşamasında bilişsel özellikleri kategorize etmektedir. Kategorilerin ilki, birey gözlemlerini algıladığı ve motivasyonu sağladığı sürece pekiştirdir (Bandura, 1977, s.161)

Araştırmacının ikinci bilişsel kategorisi ise şart ile bilincin tanımlanmasıdır. İnsanlar kendi inançları doğrultusunda davranışlarını açıklamakta ve uygulamaktadır. Şarta bağlanan bilişsel açıklamalar, gözlemlerin pekişmesinde önem taşımaktadır. Örneğin; araba kullanmasını öğrenen bireyin daha sonra arabayı kendi bilinciyle kullanması, bilincin şarta bağlanması ile açıklanmaktadır. Bilişsel kontrol, içsel ve çevresel etkilerle harmanlanarak bireyleri yaşama hazırlamaktadır. Örneğin, “ Trafik lamba renkleri kendi kuralları ile yayaların zihninde semboller oluşturmaktadır ” (Bandura, 1977, s.186) Araçlara geç sembolü olan yeşil ışıkta, yayanın karşıdan karşıya geçmemesi bireyin, bilişsel kontrolünü açıklamaktadır.

2.5.Karşılıklı Determinizm (belirleyicilik):

Sosyal öğrenme kuramının son kategorisini oluşturmaktadır. Karşılıklı belirleyicilik kategorisi, insan, davranış ve çevresel ayrımlardan meydana

gelmektedir. İnsan, davranışlarını çevre değiştirebilmektedir. Çünkü insan sosyal bir çevrede yaşamını sürdürmektedir.

Bandura, sosyal öğrenme kuramı ile insan davranışlarının açıklamasında birey ve çevre arasında her zaman bağlantı kurmuştur. Senemoğlu, Bandura' nın yaklaşımını şu şekilde örneklendirmiştir; “ sürekli problem yaratan birey olumsuz bir sosyal çevre yaratmaktadır ” (Senemoğlu, 2011, s.223).

Sosyal öğrenme kuramı insan davranışlarını açıklamaya çalışarak, insan davranışlarını kapsamlı olarak değerlendirmiştir. Kuram, gözlemsel öğrenmede sosyal, psikolojik ve ekonomik bileşenlerin de etki ettiğini vurgulamaktadır. Bandura, insanların gözlem yoluyla davranışları öğrenebileceğini yapmış olduğu deney ile somutlaştırmıştır. Öğrenilen davranışın da koşullara bağlı olarak pekişeceğini belirtmiştir. Bu tez çalışmasında da Albert Bandura' nın sosyal öğrenme kuramından hareketle sosyal ve ekonomik farklılıkları olan 6.sınıfta eğitim gören 20 öğrenciye tipik bir sembolik şiddet içeren reklam filmi izlettirilerek, resim ve öykülendirme betimlemesiyle öğrencilerin sembolik şiddeti nasıl algıladığı analiz edilecektir.

3.ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ANALİZ VE BULGULAR

Bu tez çalışmasında, Balıkesir ilinde yaşayan farklı sosyo-ekonomik statüdeki özel okul ve devlet yatılı bölge okulundaki 6. sınıf öğrencilerinin şiddet içerikli televizyon reklamlarını nasıl algıladığı incelenmiştir. Çalışmamızda üç aşamalı veri toplama tekniği kullanılmıştır. 1. aşamada tipik bir sembolik şiddet içeren televizyon reklamı olarak tanımladığımız *Cips de mi Yasak?* başlıklı Profilo Elektrikli Süpürge reklamı göstergebilimsel analiz edilmiştir. 2. aşamada ise öğrencilere ve öğretmenlere anket uygulanmıştır. 3. aşamada öğrenciler izlediği reklam filmi betimlemişlerdir. Çalışmanın üçüncü bölümünde öğrencilere yarı yapılandırılmış deney uygulanarak, öğrencilerden izledikleri reklam filmi resim ve öyküleme ile betimlemeleri istenmiştir.

Göstergebilimsel Analiz → Anket Uygulaması → Betimleme Analizi

Şekil:2 Üç Aşamalı Veri Toplama Yöntemi

Araştırmamızda iki aşamalı örneklem alınmıştır. Birinci aşamada, tipik bir sembolik şiddet içeren televizyon reklamı örneği olarak tanımladığımız *Cips de mi Yasak?* başlıklı Profilo Elektrikli Süpürge reklam filmi monografik örneklem tekniği ile seçilmiştir. Seçilen reklam filmi, öğrencilere iki kez izletilmiş ve öğrenciler bu reklamı çizimleriyle öykülemişlerdir. İkinci aşamada ise, uygunluk örnekleme tekniği ile seçilen Balıkesir il merkezindeki bir özel okuldan 10 öğrenci ve Balıkesir ili içinde bir Yatılı Bölge Okulundan 10 öğrenciye, 10 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Ayrıca, bu öğrencilerin öğretmenlerine de (2 öğretmen) öğrencileri değerlendirmeleri için 5 soruluk ayrı bir anket uygulanmıştır.

Çalışmamızda öğrencilerin 6.sınıfa giden 11-12 yaş aralığındaki öğrencilerden oluşmasının temel nedeni, bu yaş aralığının resim çizimlerinde gerçeği yansıtmasıdır. Bu konuyla ilgili araştırmacıların çalışmaları değerlendirildiğinde; Piaget, Karayağmurlar, Artut ve Yavuzer'in çalışmaları dikkat çekmektedir. Piaget'e göre çocuk, dünyanın pasif alıcısı değildir. Bilgiyi kazanmada aktif bir role sahiptir (Senemoğlu, 2011, s. 32). Çocuk, farklı yaşlarda gelişmekte ve dünyayı algılamaktadır. Gelişim evreleri incelediğinden çocukların 11-12 yaş aralığının

algılama, yorumlama ve soyut düşünmeye elverişli olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle araştırmanın örneklemini oluşturan 20 öğrencinin 11-12 yaş aralığında seçilmesinin temel nedeni, çocukların bu yaştaki resim çizimlerinde gerçeği yansıtmasıdır. 11 yaş üzeri “soyut işlemler dönemi” olarak adlandırılmaktadır. Piaget’e göre; “ 11 yaş üzeri çocuklar, soyut düşünme, bilimsel yöntemle problem çözme, değer ve inanç sistemi yapılandırılma, fikir dünyasıyla aktif olarak ilgilenme ve yansıtma” özelliklerini göstermektedir (Senemoğlu, 2011, s.39).

Karayağmurlar’a göre; gerçeği algıladıkları şekliyle çizme eğilimi çocuklarda 9-11 yaş periyodunda gerçekleşmektedir. Çocuklar bu dönemde çevresindeki nesnelere anlamaya ve resmetmeye çalışmaktadır. Çünkü bu dönemde çocukların dış dünyaya ilgisi artmaktadır (Karayağmurlar, 1990).

Çocukların 9-11 yaş aralığında nesnelere gerçek imgeleri oluşmaya başlamaktadır. Fakat nesnelere bir ortam içerisindeki mekân algısını, çizimlerine yansıtamamaktadırlar. Gerçeklik dönemi olarak adlandırılan dönemde erkek ve kızlar çevresel etkenleri de öğrenmeye başlamaktadır. Artut’a göre; bu dönemdeki çocuk resimlerinde bireysel farklılıklar ile cinsiyet farklılıkları önem kazanmaktadır. Erkek çocukları çizimlerde kahramanları yansıtırken, kızlar da moda, aksesuar, bebekler, kadın yüzleri, heyecan ve duygusal figürleri resimlerde kullanmaktadır (Artut, 2007, s. 246-247).

Yavuzer’e göre; 7-11 yaş “Somut İşlemler Dönemi” olarak adlandırılan dönem, mantıksal düşünme ve sayı, zaman, mekân, boyut, hacim ve uzaklık kavramlarının olduğu dönemdir (Yavuzer, 2015, s.109). Çocukluk dönemi sona ermiş, büyüme evresine hazırlık evresidir. Bu dönem kız çocuklarında 11 yaş, erkek çocuklarında ise 13 yaşına kadar görülebilmektedir. 7-11 yaş aralığında henüz gelişmeyen soyut düşünce, 11 yaşından sonra somut düşünceden soyut hale dönüşmeye başlamaktadır.

Çocukların çevresinde olup bitenleri ve gördüklerini en ayrıntılı incelediği dönem 11 ve 13 yaş periyodudur. Önceki periyotlarda sadece nesne olarak görülen insan, kullandığı her nesne ile çocuğun dikkatini çekmektedir. 11-13 yaş dönemi çocuklarda resim çizimleri, gerçeği çok yakından yansıtmaktadır. Karayağmurlar’ a

göre; resim yapmadaki ürkeklik devam etmektedir. Resim oranları önceki dönemlere göre gerçeğe daha yakın hale dönüşmektedir. Renkler de nesnelerin gerçek rengine dönüşmektedir. Resimlerde perspektif belirginleşmektedir (Karayağmurlar, 1990). Ergenlik dönemi, çocukluk döneminin bitişidir. Bu dönemde birey çok ince detaylara önem vermektedir. Toplum tarafından onanmak, kendini ifade etmek arzusu içerisindedir.

Bu bağlamda farklı sosyo-ekonomik statülerdeki öğrencilerin bulunduğu iki okulda 11-12 yaş grubundaki 6.sınıf öğrencileri seçilerek, yarı yapılandırılmış deney uygulanması gerçekleştirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış deney çalışmasını gerçekleştirdiği okullar Balıkesir Açı Koleji Ortaokulu ve Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu'dur. Balıkesir Açı Koleji, il merkezinde konumlandırılmış, eğitim ve sosyal etkinlikler açısından oldukça iyi olanaklara sahip ve genellikle üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının devam ettiği bir özel okuldur. Düvertepe Yatılı Bölge Okulu, 1926 yılında açılmış eski bir bölge okuludur. Çevre köylerden gelen taşınmalı ve yatılı öğrenciler ile okulun 292 tane öğrencisi vardır. Bölge Yatılı Okulları genellikle alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının devam ettiği okullardır.

3.1.Yarı Yapılandırılmış Deney Çalışmasında Kullanılan Reklam Filminin Göstergebilimsel Analizi

Bilindiği gibi göstergebilim; yazılı, sözlü ve görsel nitelikli farklı metinleri çözümlmek için kullanılan analizlerden biridir. Göstergebilim kavramı ilk olarak 17. ve 18. yüzyılda ilk olarak F. De Saussure ve Charles S. Peirce' nin çalışmaları öncülüğünde ortaya çıkmıştır. Peirce, göstergeleri mantığa uyarlayarak açıklamıştır. Bununla birlikte Saussure, göstergebilim çalışmalarında dil ve göstergelerin genel ilişkilerine odaklanmaktadır. “ Dilin iç gerçekliğinin ele alınmasını öneren ve dil/söz (langue-parole), artsürem/eşşürem (diachronie/synchronie) ayrımlarının yapılmasını zorunlu gören Saussure, bireysel nitelikli sözden ziyade toplumsal nitelikli dil üzerinde odaklanmıştır ” (Vardar, 1988, s.29-31).

Göstergebilim üzerine çalışmalar yapan her iki araştırmacı da dil kavramı üzerinde durmuşlardır. Saussure ve Peirce'nin çalışmalarından sonra göstergebilime katkı sağlayanlar; Louis Hjelmslev, Roland Barthes, Claude Levi-Staruss, Julia Kristeva, Christian Metz, Algirdas J. Greimas ve Jean Baudrillard'dır. Barthes, "Ecole pratique des hautes etudes'deki seminerleri, Michelet, Racine, Sade, Fourier, Balzac gibi alan çalışmalarıyla yazınsal göstergebilime önemli katkılar sağlamıştır.

Göstergebilim, sosyal bilim çalışmalarında sıklıkla kullanılan bir analizdir. Saussure ve Peirce dil söylemleri üzerine çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Bazı araştırmacılar da göstergebilimi iletişim ve medya alanlarındaki içeriği analiz etmek için kullanmışlardır. Roland Barthes ve Umberto Eco'nun göstergebilimsel çalışmaları, medya ve iletişim alanında önemli birikimler sağlamıştır (Çam, 2015, s.288). Barthes göstergebilimi, anlamın ve anlamlandırmanın tüm yönleri ile incelenmesi olarak tanımlamıştır (Culler, 2008,s. 81'den aktaran Çam, 2015, s.291).

Barthes'ın anlamlandırma olarak nitelendiği kavram Saussure'nin göstergebilime yaklaşımı ile aynıdır. Anlamlandırma kavramı gösterge, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiyi temsil etmektedir. Barthes' a göre temsil edilen bu düzey düz anlam olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir göstergenin düz anlamı, göstergenin herkes tarafından bilinen anlamını ifade etmektedir. " Gösterge, her nasıl gösterirse gösterecek herkes tarafından bilinen düz anlamı değişmemektedir. Düz anlam sadece yan anlam ile farklılaşabilmektedir" (Fiske, 2003, s.115). İfadeyi somut örnek ile pekiştirmek gerekirse, çöp toplayan kadın fotoğrafının düz anlamı kadının çöpleri karıştırdığı ve çöplerin içerisinde bir şey aramasıdır. Fakat çöp toplayan kadının arka fonunda yiyecek dolu bir tezgâh görüntüsü varsa, göstergenin anlamı farklı bir hale dönüşecektir. Yan anlam, düz anlam ve mitler Barthes' ın göstergebilim yaklaşımının temel taşlarıdır.

Barthes' ın çalışmaları incelendiğinde dil söylemlerini iktidara dayandırdığı görülür. Bu söylemler, iktidar, siyaset ve modern kültür ile karşımıza çıkmaktadır. Dil anlamları, iktidar ile tekrarlanarak yeni anlamlar üretmektedir. (Barthes, 1976'dan aktaran İnal, 2003, s.16). Medya, sıklıkla yeni anlamlar üretmekte ve bunları izleyiciye sunmaktadır. Düz anlam sadece yan anlamlar ile duygusal değerler kazanmaktadır. Bu tez çalışması kapsamında yarı yapılandırılmış deneyde

kullanılacak olan Profilo *Cips de mi Yasak?* isimli reklam filmi Barthes'ın yaklaşımına dayanarak çözümlenecektir.

3.2. Öğrenci ve Öğretmenlere Uygulanan Anket Çalışması

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları ve televizyon izleme davranışları hakkında bilgi edinmek için öğrencilerle 10 sorudan oluşan anket çalışması uygulanmıştır. Buna ek olarak, öğrencinin okul ve sınıf içerisindeki başarı durumu ve davranışları hakkında detaylı bilgi edinmek için sınıfta bulunan öğretmenlerine de (2 öğretmen) 5 soruluk bir anket uygulanmıştır.

3.3.Yarı Yapılandırılmış Deney

Yarı yapılandırılmış deney tekniği sıklıkla eğitim bilimleri araştırmalarında kullanılan nitel bir araştırma tekniğidir. Araştırmacı, belirlediği konu ile örnekleme soru sorma olanağına sahiptir. Örneklem grubuna yöneltilen sorularda araştırmacı, sorulara müdahale edebilmektedir. Bu bağlamda yarı yapılandırılmış deney, araştırma çalışmalarının işleyişine yardımcı bir tekniktir (DiCicco ve Crabtree, 2006, s.314-321). Yarı yapılandırılmış deneyde araştırmacı konu hakkında sormayı planladığı soruları önceden hazırlamaktadır. Türnüklü' ye göre; yarı yapılandırılmış deney çalışmasında araştırmacı önceden hazırladığı sorulara müdahale edebilir, örneklem grubuna sorular hakkında bilgi verebilmektedir (Türnüklü, 2000, s.6). Çalışma sırasında araştırmacı yarı yapılandırılmış deney ile örnekleme analiz etmek için konu hakkında sorular sorabilmektedir. Bu bağlamda yarı yapılandırılmış deney tekniği araştırmacıya sistematik ve karşılaştırılabilir bilgiler sunmaktadır (Yıldırım ve Şimsek, 1999, s.283).

Bu tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış deney çalışması, 2014 - 2015 yıllarında ulusal televizyon kanallarında yayınlanan *Cips de mi Yasak?* başlıklı Profilo marka Elektrik Süpürgesi reklam filminin 6. sınıf öğrencilerine iki kez izlettirilip, sonrasında bu reklam filminin bir resmini yapmaları ve öyküsünü yazmalarını istemek şeklinde uygulanmıştır.

Çalışma, Balıkesir il merkezindeki özel bir ortaokul ve Balıkesir'in Sındırgı ilçesinde bulunan yatılı bölge köy ortaokulunda gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın yapıldığı il ve ilçe nüfus bilgileri değerlendirildiğinde; Türkiye İstatistik Kurumu Balıkesir bölgesinin 2015 nüfus sayımı verilerine göre Balıkesir'in, 1.186.688 nüfusa sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Sındırgı, 2015 nüfus sayımı verilerine göre 34.868 nüfusa sahip olan ve 63 bağlı köyü bulunan bir ilçedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2016). Çalışmanın amacı kapsamında özel ve yatılı bölge okulu öğrencilerinin reklamlarda yer alan sembolik şiddeti algılayıp algılamadıkları ortaya çıkarılmak istenmiştir. Çalışmanın yasal işleyişi için Balıkesir Altı Eylül İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Sındırgı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Araştırma izinleri Ek-1 ve Ek-2 de sunulmuştur.

Balıkesir'de Açı Koleji Ortaokulu araştırmanın ilk gerçekleştirildiği okuldur. Çalışma 01.05.2016 tarihinde saat 11.30'da yapılmıştır. Okul müdürü ve öğretmenlerin verdiği karar doğrultusunda öğrencilerin ders işleyişini aksatmayacak şekilde bir plan yapılmıştır. Okul yönetimi, çalışmanın görsel sanatlar atölyesinde yapılmasını uygun görmüştür. Sınıf öğretmeninin yardımıyla 6 erkek ve 4 kız öğrenciden oluşan bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Oluşturulan örneklem grubu ile önce tanışma toplantısı yapılmış ve sonrasında çalışmanın detayları dikkatli bir biçimde açıklanmıştır. Yarı yapılandırılmış deney uygulamasında öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri için oturma düzenleri serbest bırakılmıştır. İlk olarak öğrencilere Ek- 3'te yer alan anket formu dağıtılmıştır. Öğrenciler formları doldururken, sınıfta bulunan öğretmenleri de Ek-4'te yer alan öğrenci durum ve davranış anketlerini doldurmuştur. Daha sonra öğrencilere A3 boyutlu resim kâğıdı, 8 renkli pastel boya, kurşun kalem, silgi ve kalemtraş dağıtılmıştır. Arkasından çalışma kapsamında belirlenen reklam filmi öğrencilere peş peşe 2 kez izletilmiştir. Reklam filminin izlettirilmesinde sonra 6 erkek 4 kız öğrenciden oluşan örneklem grubundan reklam filminde gördüklerini resim kâğıdına çizmeleri ve bu reklam filminin öyküsünü de resimlerin alt kısımlarındaki kutuları yazmaları istenmiştir. 11.30'da başlayan çalışma 12.10 da sona ermiştir.

Düvertepe Yatılı Bölge Okulu çalışmanın yapıldığı ikinci okuldur. Bu okuldaki çalışma okul yönetiminin izni ile 29.04.2016 tarihinde saat 14.00'de gerçekleştirilmiştir. Okul idaresi tarafından çalışmanın bilgisayar sınıfında

gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Rehber öğretmen yardımı ile okulda yatılı olarak eğitim gören 6 kız ve 4 erkek öğrenci belirlenmiştir. Öğrenciler bilgisayar sınıfında mevcut olan U şeklindeki masaya istedikleri gibi oturmuşlardır. Diğer okulda gerçekleştirilen çalışmada olduğu gibi bu okulda da önce öğrencilere anket formu dağıtılmış ve doldurmaları istenmiştir. Bu sırada sınıf öğretmeni de öğrenci durum ve davranış formlarını doldurmuştur. Ardından reklam filmi öğrencilere peş peşe 2 kez izletilmiştir. Filmin izlettirilmesinden sonra öğrencilere daha önce kendilerine dağıtılan resim kâğıtlarına, reklam filminin resimlerini çizmeleri ve öykülerini yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri için bu yapılan çalışmanın bir yarışma olmadığı ve istedikleri gibi çizip, öykü yazabilecekleri bir kez daha hatırlatılmıştır. Saat 14.20’de başlayan çalışma 15.00’de sona ermiştir.

3.1.1. *Cips de mi Yasak?* Başlıklı Profilo Elektrik Süpürgesi Reklam Filminin Göstergebilimsel Analizi

Yarı yapılandırılmış deney çalışmasında kullanılan reklam filmi 2014-2015 yılları arasında ulusal kanallarda yayınlanmış, monografik örnekleme tekniği ile seçilmiş, Profilo markasına ait *Cips de mi Yasak?* başlıklı elektrikli süpürge reklamıdır.

Reklam filmi iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, açık mavi ve pembe kareli gömlek giyen, genç, fit ve kızıl saçlı annenin çocuğun odasına girmesi ile reklam filmi başlamaktadır. Çocuk; kumral, uzun saçlı, kilolu, yarım kollu mavi tişört ve gri eşofman altıyla yatakta yarı oturma pozisyonunda bilgisayar ile oyun oynayarak cips yemektedir. Çocuğun cips yemesi ve cipsi yatağa dökmesi annesini sinirlendirmiştir. Bu nedenle anne ve çocuk arasında sözel şiddet içerikli bir diyalog geçmektedir. Anne, çocuğu hem sözel olarak hem de jest ve mimikleri ile odasından uzaklaştırmaktadır.

İkinci bölümde ise genç, kızıl saçlı, hareketli, açık mavi ve pembe kareli gömlekle siyah pantolon giyen anne süpürge ile kirlenen yerleri temizlemektedir. Evin temiz olmasından dolayı anne mutlu ve kendini güçlü hissetmektedir. Anne, temizlik işlerini bitirdiğinde kumral uzun saçlı, kilolu, yarım kollu mavi bir tişört giyen erkek çocuk elinde ağzına kadar dolu patlamış mısır kâsesi ile annenin yeni

temizlediği odasına gelir. Çocuğun elindeki kâseyi gören anne çocuğa sinirlenir. Anne, süpürgeyi sopasını çocuğun elindeki patlamış mısır kâsesine sokarak, kâsenin içerisindeki mısırları çeker. Reklam filminin ikinci bölümde anne, süpürge sopası ile çocuğa karşı sembolik şiddet uygulamaktadır.

Reklam filmindeki temel göstergeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1

Reklam Filminin 1. Bölümünde Yer Alan Temel Göstergeler

Gösterge	İnsan	Mekân	Nesne
Gösteren	Genç kadın ve erkek çocuk	Patates cipsi tabağı, Dünya küresi, bilgisayar, yatak, poster, abaküs, kitaplar	Oda
Gösterilen	Genç kadın: Anne, titiz, temiz/tertipli, düzenli, sinirli Erkek çocuk: Şişman, vurdumduymaz, rahatına düşkün	Patates cipsi: Eğlencelik, şişmanlatıcı, sağlıklı olmayan Dünya Küresi: Eğitici okul materyali Bilgisayar: Eğlence Poster: Rol model, ergenlik dönemi Abaküs: Okul çağı Kitaplar: Bilgi veren okuma kaynakları Yatak: Rahatlık	Dağınık, rahatına düşkün, anneye başkaldıran bir erkek çocuk odası

Anne çocuğun odasına girdiğinde çocuk yatağın içinde elinde bir kâse patates cipsi ile oturmaktadır. Kucağında ise bir dizüstü bilgisayar bulunmaktadır. Odada masa olduğu halde çocuğun yatakta cips yemesi ve uzanarak bilgisayar ekranına bakması onun rahat ve vurdumduymazlığını pekiştirmektedir. Anne ise ayakta, oldukça sağlıklı ve fit görünmektedir. Annenin çocuğa kızmasının nedeni sağlıksız yiyecekler /abur cubur yemesinden kaynaklanmamaktadır. Yatakta ve dökerek bir şeyler yemesidir. Çünkü çocuğun yatakta yemek yemesi etrafın kirlenmesine neden olmaktadır.

Şişman erkek çocuğunun odasında dünya küresi, abaküs ve kitaplar vardır. Bu nesnelere, erkek çocuğunun öğrenci olduğunu göstermektedir. Kitap, abaküs ve dünya küresi çocuğun ilgi alanında olmadığı için arka bölümünde konumlandırılmıştır. Bu nesnelere arka bölümde konumlandırılarak çocuğun dikkatini sadece bilgisayara verdiği daha da pekiştirilmiştir.

Çocuk, sadece bilgisayar ile ilgilenmekte ve patates cipsi yemektir. Duvarda asılan posterler, erkek çocuğunun ergenlik dönemini ifade etmektedir. Genellikle ergenlik döneminde birey, tanınmış kişilere hayranlık duymakta ve o hayranlık duygularını da posterler ile pekiştirmektedir. Ergenlik dönemi ve odanın dağınık olması birbiri ile bağlantılıdır. Bu dönemde çocuklar yetişkinlere karşı kişiliğini ispatlama çabasına girmektedirler. Annenin sinirli sözleri karşısında erkek çocuk vurdumduymaz bir tavır sergilemektedir. Şiddet içerikli söylemler ve davranışlar ile anne, erkek çocuğunu rahatsız ederek odadan çıkarmıştır. Annenin bakışları ve el hareketleri sinirli olduğunu göstermektedir.

Reklam filminin 1.bölümüne ilişkin karşıtlıklar şunlardır:

Tablo 2

Reklam Filminin 1. Bölümüne İlişkin Karşıtlıklar

Çocuk	Yetişkin
Erkek	Kadın
Yatakta	Ayakta
Şişman	Zayıf
Tembel	Çalışkan
Vurdumduymaz	Endişeli
Sakin	Sinirli
Dağınık	Düzenli
Kirli	Temiz
Kuralara uymayan	Kural koyucu

Buna göre, bu reklam filminin 1. bölümündeki yan anlam; Evin, odaların kirlenmemesi çocukların sağlıksız beslenmesinden daha önemli bir konudur.

Reklam filminin 2. bölümünde anne, çocuğun odasını elektrikli süpürge ile temizlerken gösterilir. Anne çocuğa sinirlenmiştir. Onun “sinirine iyi gelen” şey sadece Profilo elektrikli süpürge. Süpürge, kirlenen evin her yerini

temizlemektedir. Temizleme alanında o kadar başarılıdır ki hassas temizlik gerektiren perde bile süpürge ile temizlenebilmektedir. Tam temizlik bitince erkek çocuk elinde mısır patlağı ile odasına geri döner. Reklam filminde verilmek istenen mesaj burada ortaya çıkar. Çocuk sürekli olarak bir şeyler yemekte ve evi kirletmektedir. Çocuk, bu davranışları ile “suçlu” olarak temsil edilmiştir. Anne ise sürekli çocuğun kirlettiği alanları temizlemektedir. Bu yüzden anne her alana müdahale edebilme hakkına sahip olarak gösterilmektedir. Bu müdahaleler ile anne ev içerisinde çocuğun alanını kısıtlamaktadır. Anne kirlenen alanları süpürge ile yeni temizlemişken, çocuğun tekrar mısır patlağı ile annenin karşısına çıkması, çocuğa karşı şiddet içerikli söylemlerinde anneyi haklı çıkarmaktadır. Çocuğun reklam filminin ilk bölümünde yediği cips tanelerini yere dökmesi ve daha sonra da mısır patlağı yemek istemesi annenin süpürge sopası ile çocuğun mısırlarını çekmesine neden olmuştur. Çocuğun sürekli bir şeyler yemesi ve evi kirletmesi, annenin sembolik ve sözel şiddetini meşru kılar. Annenin ellerini beline dayaması, çocuğa karşı bakışları sinirlendiğini göstermektedir. Süpürge “sopa” sı, annenin yardımcısı olarak konumlandırılır. Anne, sürekli dağılan evi temizlemekte fakat süpürge ile her şey daha kolay hale gelmektedir. Hatta süpürge sopası “vurmadan dövme” işinde de annenin önemli bir yardımcısı haline gelmiştir.

Bu bölümdeki temel göstergeler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3

Reklam Filminin 2. Bölümünde Yer Alan Temel Göstergeler

Gösterge	İnsan	Nesne	Mekân
Gösteren	Genç kadın, erkek çocuk	Perde, süpürge, mısır patlağı	Oda
Gösterilen	Genç kadın: Anne, hareketli, fit/zayıf, titiz, sinirli Erkek çocuk: Yetişkin olmayan, sürekli evi dağıtan ve yemek yiyen, anneyi üzen	Perde: Hassas temizlenmesi gereken Süpürge: Temizleme aracı Mısır patlağı: Şişmanlatıcı eğlencelik	Çocuğun kirlettiği alan, Annenin yeni temizlediği alan

Bu bölümdeki temel karşıtlıklar ise şu şekildedir:

Tablo 4

Reklam Filminin 2. Bölümüne İlişkin Temel Karşıtlıklar

Erkek	Kadın
-------	-------

Kirli	Temiz
Sinirli	Sakin
Şişman	Zayıf
Vurdumduymaz	Endişeli

Bu bölümdeki temel yan anlam; elektrik süpürgesinin “kir” i, dolayısıyla da annenin “sinirini çektiği” önermesidir.

Ev hanımları otorite alanı olan ev ortamlarının kirlenmesi nedeniyle sinirlenir. Bu yüzden ev hanımları için evin derli/ toplu ve temiz olması çocuğun gelişiminden daha önemli bir hale dönüşmüştür. Annenin ev içerisindeki otoritesini ortalığı dağıtarak kırmaya çalışan çocuk, süpürge sopası ile annesinden “uyarı” görmektedir. Çocuğun davranışları karşısında, fiziksel temastan kaçınan anne süpürge sopasını çocuğa doğru kaldırarak gücünü ve öfkesini gösterir.

Profilo elektrik süpürgesi reklamı kirli ve temiz karşıtlığı kullanılarak oluşturulmuştur. Reklam, çocuğun iktidar alanı olan odasına, annenin müdahalesi ile başlamakta ve evde annenin otoritesinin hâkim olduğunu gösteren güç gösterileri ile devam etmektedir. Annenin evdeki otoritesinin yardımcısı Profilo elektrikli süpürge dir.

Bu reklamdaki temel mit ise; modern aile/ev mitidir. Modern aile, ebeveyn ve çocuklar arasında çözüm odaklı bir ilişki yaşanan aile tipidir. Bu tarz aile yapısında çocukların istekleri de aile içerisinde önem taşımaktadır. Ev içerisinde şiddet içerikli davranışlar kullanmadan demokrasi yöntemi ile sorunlara çözüm bulunmaktadır. Reklam filmindeki temel mit modern aile olmasına rağmen, annenin söylemleri ve davranışları modern aile yaşamıyla tutarsızlık göstermektedir.

Ev, kadınların iktidar alanıdır. Kadın/anne, toplumsal cinsiyet kalıplarına göre; bakıp, büyütme ve temizlikten sorumludur. Evin her zaman derli toplu ve temiz tutulması her şeyden daha önemlidir. Anne, evde çocuğun kendi odasını düzenlemiş ve çocuğa yetişme döneminde “özgürlük alanı” tanımıştır. Fakat çocuğa karşı

müdahaleleri bu özgürlüğün aslında kurallar içinde olduğunu göstermektedir. Bu kurallar, çocuğun psikolojik gelişiminden daha önemli olarak sunulmuştur.

3.2.1.Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu ve Açı Koleji OrtaOkulu Öğrencilerinin Anket Değerlendirmeleri

3.2.1.1 Düvertepe Yatılı Bölge Okulu Öğrenci Anket Değerlendirmesi

Çalışmaya Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu'ndan 6.sınıfta eğitim gören 11-12 yaş aralığındaki 4 erkek ve 6 kız öğrenci olmak üzere toplam 10 öğrenci katılmıştır.

Öğrencilerin yaşadığı yerleşim birimi aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Bu tabloya göre, 7 öğrenci köy, 2 öğrenci ilçe, 1 öğrenci de Balıkesir ilinde yaşamaktadır.

Tablo 5

Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Yeri

Yerleşim yeri	Köy	Kasaba	İlçe	İl merkezi
Öğrenci sayısı	7 öğrenci(3E-4K)		2 öğrenci(1E-1K)	1 öğrenci(1K)

Öğrencilerin ailedeki kişi sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6

Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Toplam Aile Nüfus Sayısı

Aile toplam kişi sayısı	3 kişi	4 kişi	5 kişi	6 kişi	7 ve daha fazla
Öğrenci sayısı	4 (2E-2K)	1 (1K)	1 (1E)	3 (1E-2K)	1 (1E)

Çalışmaya katılan öğrencilerin evlerindeki oda sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tabloya göre, 2 odalı eve sahip olan sadece 2 öğrenci vardır. Diğerleri 3 ve daha fazla odalı evlerde yaşamaktadırlar.

Tablo 7**Çalışmaya katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Ailelerinin Yaşadıkları Evlerdeki Oda Sayıları**

Oda sayısı	2 oda	3 oda	4 oda	5 oda	6 ve daha fazlası
Öğrenci sayısı	2(K)	1(K)	2(1E-1K)	3(1E-2K)	2(E)

Öğrencilerin yaşadıkları evde kendilerine ait odalarının olması ya da olmaması durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Çalışma örneklemini oluşturan öğrencilerin yaşadığı evde kendisine ait odası bulunan öğrenci sayısı 5 tanedir. Yaşadığı evde kendisine ait odası bulunmayan öğrenci sayısı da 5'tir. Kendisine ait odası bulunmayan öğrencilerin 3'ü kız, 2'si ise erkek öğrencidir.

Tablo 8**Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Kendisine Ait Odasının Olması ve Olmaması Durumu**

Kendisine ait odası olan öğrenci sayısı	5 öğrenci(3K, 2E)
Kendine ait odası bulunmayan öğrenci sayısı	5 öğrenci(3K,2E)

Öğrencilerin günlük televizyon izleme süreleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. 4 öğrenci 0-1 saat, 5 öğrenci 2-3 saat ve 1 öğrenci de 3-4 saat aralığında televizyon izlemektedir.

Tablo 9**Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Günlük Televizyon İzleme Süreleri**

Televizyon izleme süresi	0-1 saat	2-3 saat	3-4 saat	5-6 saat	Hiçbiri
Öğrenci sayısı	4öğrenci(1E,3K)	5 öğrenci (2E,3K)	1öğrenci(1E)	-	-

Çalışmaya katılan öğrencilerin ailesi ile birlikte olduğunda en çok kiminle televizyon izlediği aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Öğrencilerin cevapları değerlendirildiğinde kardeşi ile televizyon izleyen 4 öğrenci ve tek başına televizyon

izleyen ise 2 öğrenci olduğu görülmektedir. Yetişkin gözetimi olmadan kardeşi ile televizyon izleme ve yalnız olarak televizyon izleme, kız öğrencilerde daha fazladır.

Tablo 10

Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Televizyonu Kiminle İzledikleri

Kiminle televizyon izlediği	Anne	Baba	Kardeş	B. Anne	B. baba	Yalnız
Öğrenci sayısı	2 öğrenci (1E,1K)	2 öğrenci (1E,1K)	4 öğrenci (1E,3K)	-	-	2 öğrenci (1E,1K)

Çalışmaya katılan öğrencilerin başkası tarafından fiziksel zarara uğradığında verdiği tepki aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Başkası tarafından fiziksel olarak zarara maruz kaldığınızda ona nasıl davranırsınız sorusuna, 2 öğrenci sessiz kalırım, 4 öğrenci sinirlenirim, 2 öğrenci çok sinirlenirim, 1 öğrenci yaptığın aynısını yaparım ve 1 öğrencide yardım isterim cevabını vermiştir. Bu sonucuna göre, kız öğrenciler fiziksel zarara uğradığında erkek öğrencilere oranla daha öfkeli bir tepki vereceklerini ifade etmektedirler.

Tablo 11

Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Fiziksel Zarara Uğradıklarında Verdikleri Tepkiler

Fiziksel zarara uğradığında verdiği tepki	Sessiz kalırım	Sinirlenirim	Çok sinirlenirim	Yaptığının aynısını yaparım	Yardım isterim
Öğrenci sayısı	2 öğrenci (1E, 1K)	4 öğrenci (1E, 3K)	2 öğrenci (1E, 1K)	1 öğrenci(1E)	1 Öğrenci (1 K)

Tablolarda görüldüğü gibi çalışmaya katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu 6. sınıf öğrencilerin çoğunluğu köyde yaşamaktadır. Şehir merkezinin sosyal olanaklarına sahip değildirler. Örnekleme oluşturan 10 öğrenciden 5'inin kendisine ait odası olduğu görülmektedir. Yaşadığı evdeki aile nüfus sayısı incelendiğinde sadece 3 öğrencinin 6 kişilik, 1 öğrencinin de 7'den fazla aile

üyesiyle birlikte yaşadığına ulaşılmıştır. Dolayısıyla örnekleme'deki 4 öğrencinin kalabalık aile nüfusu ile birlikte yaşadığı görülmektedir. Öğrencilerin televizyon izleme süreleri değişkenlik göstermekte, yalnızca 1 erkek öğrenci 3-4 saat aralığında televizyon izlemektedir. Diğer öğrencilere göre yalnızca 1(1E) öğrencinin fazla süre televizyon izlediğine rastlanılmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla fiziksel zarara maruz kaldığında daha sert tepkileri olduğu saptanmıştır.

3.2.1.1.1. Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğretmen Anketi Değerlendirmesi

Çalışmaya katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu öğretmenin öğrencilerin sınıf içerisindeki temel davranış özelliklerini değerlendirdiği tablo aşağıda gösterilmiştir. Öğretmen 1 öğrenciyi a-sosyal olarak değerlendirmiştir.

Tablo 12

Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Sınıf İçerisindeki Davranışlarının Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi

Sınıf içerisindeki davranışları	Katılımcı	Girişimci	İş Birlikçi	Asosyal	Saldırgan
Öğrenci sayısı	3 öğrenci (3K)	2 öğrenci (1 K, 1 E)	4 öğrenci (2E, 2 K)	1 öğrenci (1 E)	-

Öğretmenleri tarafından öğrencilerin sınıf ve okul içerisindeki başarı durumu değerlendirilmesi aşağıdaki tablodaki gibidir. Öğrencilerin sınıf ve okul içerisindeki başarı durumu, 1 öğrenci başarısız, 5 öğrenci orta, 2 öğrenci iyi, 2 öğrenci başarılı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 13

Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Okul ve Sınıf İçerisindeki Başarı Durumunun Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi

Başarı Durumu	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı
Öğrenci Sayısı	1 öğrenci (1 E)	5 öğrenci (2E, 3K)	2 öğrenci (2K)	2 öğrenci(1K,1E)

Öğretmenleri tarafından öğrencilerin sınıf ve okul içerisindeki şiddet eğilimli davranış değerlendirilmesi aşağıdaki tablodaki gibidir. Tablodan da görüleceği gibi yalnızca 1 öğrencinin şiddet eğilimli davranışları olduğu belirtilmiştir.

Tablo 14

Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Okul ve Sınıf İçerisindeki Şiddet Eğilimli Davranışlarının Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi

Şiddet eğilimli davranış	Vurma	Argo konuşma	Bağırma	İtme
Öğrenci sayısı	-	-	1 Öğrenci (1E)	-

Sınıf öğretmenleri değerlendirmelerine göre; çalışmaya katılan öğrencilerin 1 öğrencinin a- sosyal, 1 öğrencinin de başarısız olduğu dikkat çekmektedir. Sosyo-ekonomik yetersizlikleri olan bu öğrencilerin şiddet eğilimli davranışlarının olmadığı, sınıf ve okul içerisinde kendini ifade edebilen öğrenciler olduğu görülmektedir. Fiziksel zarara maruz kalındığında ise 2 öğrenci sessiz kalmayı tercih etmektedir.

3.2.1.2. Açı Koleji Ortaokulu Öğrenci Anket Değerlendirmesi

Çalışmaya Açı Koleji Ortaokulundan 6. sınıfta eğitim gören 11-12 yaş aralığındaki 6 erkek ve 4 kız öğrenci olmak üzere toplam 10 öğrenci katılmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaşadığı yerleşim birimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Öğrencilerin hepsi ailesiyle birlikte il merkezinde yaşamaktadır.

Tablo 15

Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Yaşadıkları Yerleşim Birimi

Yerleşim birimi	Köy	Kasaba	İlçe	İl merkezi
Öğrenci sayısı	-	-	-	10 öğrenci (6E,4 K)

Çalışmaya katılan öğrencilerin aile bireyi sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Aile bireyi sayıları değerlendirildiğinde evde 3 kişi yaşayan 3 öğrenci, 4 kişi yaşayan 6 öğrenci, 6 kişi yaşayan 1 öğrenci olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak, öğrencilerin %65'inin 4 kişilik aileye sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 16

Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Toplam Aile Nüfus Sayısı

Aile nüfus sayısı	3 kişi	4 kişi	5 kişi	6 kişi	7 ve daha fazla kişi
Öğrenci sayısı	3 öğrenci (2E,1K)	6 öğrenci (4E, 2K)		1 öğrenci (1 K)	

Çalışmaya katılan öğrencilerin evlerindeki oda sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir. Verilen yanıtlar sonucunda yaşadığı ev 3 odadan oluşan sadece 2 öğrenci vardır. Diğer öğrenciler 4 ve daha fazla oda sayısının olduğu evde yaşamaktadır.

Tablo 17

Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Yaşadıkları Evlerdeki Oda Sayıları

Evdeki oda sayısı	2 oda	3 oda	4 oda	5 oda	6 ve daha fazlası
Öğrenci sayısı		2 öğrenci (1E,1K)	5 öğrenci (5E)	1 öğrenci (1 K)	2 öğrenci (2 K)

Çalışmaya katılan öğrencilerin kendi ait odası olup olmadığı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Örneklemin grubunda sadece 1 erkek öğrencinin kendisine ait odası bulunmamaktadır.

Tablo 18

Çalışmaya Katılan Açık Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Kendine Ait Odası Olması ve Olmaması

Kendine ait odası olan	9 öğrenci (4K, 5E)
Kendine ait odası olmayan	1 öğrenci (1 E)

Öğrencilerin televizyon izleme süreleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Örneklem grubunun televizyon izleme saatleri değerlendirildiğinde televizyon izlemeyen veya izlemeyi tercih etmeyen 2 öğrenci olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 19

Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Televizyon İzleme Süreleri

Televizyon izleme süresi	0-1 saat	2-3 saat	3-4 saat	5-6 saat	Hiçbiri
Öğrenci sayısı	5 öğrenci (3E, 2K)	3 öğrenci (2E, 1K)	-	-	2 öğrenci (1E, 1K)

Çalışmaya katılan öğrencilerin ailesiyle birlikte olduğunda en çok kiminle televizyon izlediği aşağıdaki tablodaki gibidir.

Ailenizle birlikte olduğunuzda televizyonu en çok kiminle izliyorsunuz sorusu değerlendirildiğinde, kardeşi ile televizyon izleyen 5 öğrenci ve yalnız izleyen 2 öğrenci olduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise en çok kardeş ile televizyon seyredildiği sonucuna varılmıştır. Önemli bir nokta ise yetişkin gözlemi olmadan kardeşle ve yalnız olarak televizyon izleme tercihinin oldukça fazla olmasıdır. Diğer bir bulgu ise erkek öğrencilerin genellikle anne ve babaları ile televizyon izlediğidir.

Tablo 20

Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Televizyonu Kiminle İzledikleri

Kiminle Televizyon izlediği	Anne	Baba	Kardeş	B. Anne	B. Baba	Yalnız
Öğrenci sayısı	1 öğrenci(1E)	2 öğrenci (2 E)	5 öğrenci(2E, 3K)	-	-	2 öğrenci (1E, 1K)

Öğrencilerin fiziksel zarara uğradığında verdiği tepki aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Başkası tarafından size fiziksel olarak zarar verildiğinde ona nasıl davranırsınız sorusuna, 2 öğrenci sessiz kalırım, 2 öğrenci sinirlenirim, 1 öğrenci çok sinirlenirim, 3 öğrenci yaptığının aynısını yaparım, 2 öğrenci de yardım isterim cevabını vermiştir.

Tablo 21

Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Fiziksel Zarara Uğradıklarında Verdikleri Tepkiler

Fiziksel zarara uğradığında verdiği tepki	Sessiz kalırım	Sinirlenirim	Çok sinirlenirim	Yaptığının aynısını yaparım	Yardım isterim
Öğrenci sayısı	2öğrenci (1E, 1K)	2öğrenci (1E,1K)	1 öğrenci(1E)	3 öğrenci (2E,1K)	2 öğrenci (1E,1K)

Açı Koleji Ortaokulu'nda sınıf öğretmenin öğrencilerin sınıf içerisindeki davranışlarını nasıl değerlendirdiği aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablolarda görüldüğü gibi çalışmaya katılan Açı Koleji Ortaokulu 6. sınıf öğrencilerinin hepsi Balıkesir il merkezinde yaşamaktadır. Öğrencilerin %65' inin 4 odalı bir evde yaşadığı saptanarak, yalnızca 1 öğrencinin kendisine ait bir odasının olmadığı saptanmıştır. Televizyon izleme saatleri değerlendirildiğinde ise televizyon izleme sürelerinin değişkenlik gösterdiği ve genelde kardeş ile birlikte izlendiği görülmüştür.

3.2.1.2.1. Açı Koleji Ortaokulu Öğretmen Anketi Değerlendirmesi

Tablo 22

Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Sınıf İçerisindeki Davranışlarının Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi

Sınıf içerisindeki davranışları	Katılımcı	Girişimci	İş birlikçi	A sosyal	Saldırgan
Öğrenci sayısı	9 öğrenci(6E,3K)	1 öğrenci(1 K)	-	-	-

Tablodan da anlaşılacağı gibi sınıf öğretmeni öğrencilerin %90'ının katılımcı olarak değerlendirmiştir. Bu da bize öğrencilerin kendilerini kolaylıkla ifade edebildiklerini göstermektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sınıf öğretmeni tarafından sınıf ve okul içerisindeki başarı durumu değerlendirilmesi aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 23

Çalışmaya Katılan Açık Koleji Öğrencilerinin Sınıf ve Okul İçerisindeki Başarı Durumunun Öğretmen Tarafından Değerlendirilmesi

Başarı durumu	Başarısız	Orta	İyi	Başarılı
Öğrenci sayısı	-	-	-	10 öğrenci (6E, 4K)

Tablodan anlaşılacağı gibi, sınıf öğretmeni çalışmaya katılan 10 öğrenciyi de başarılı olarak nitelemiştir.

Öğretmen tarafından öğrencilerin sınıf ve okul içerisinde şiddet eğilimli davranışlara karşı tutumlarının değerlendirilmesi sonucunda 10 öğrencinin de şiddet eğilimli davranışlarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin başarılı olduğu ve kendilerini ifade etmede yeterli olduğu ortaya çıkmıştır. Fiziksel şiddete maruz kaldığında 2 öğrenci sessiz kalmayı tercih etmektedir.

3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Deney Uygulaması Bulguları

Her iki okuldan toplam 20 öğrenci, reklam filmini iki kez izledikten sonra A3 boyutunda 4 kareye bölünmüş kâğıda bu reklam filminin resimli öykülerini yapmışlardır. Bu bölümde 20 öğrencinin resimli öyküleri tek tek değerlendirilerek, reklam filminin göstergebilimsel analizinde saptanan karşıtlıkları algılayıp algılamadıkları incelenecektir.

3.3.1.1.Çalışmaya Katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu 6. Sınıf Öğrencilerinin Resimleri

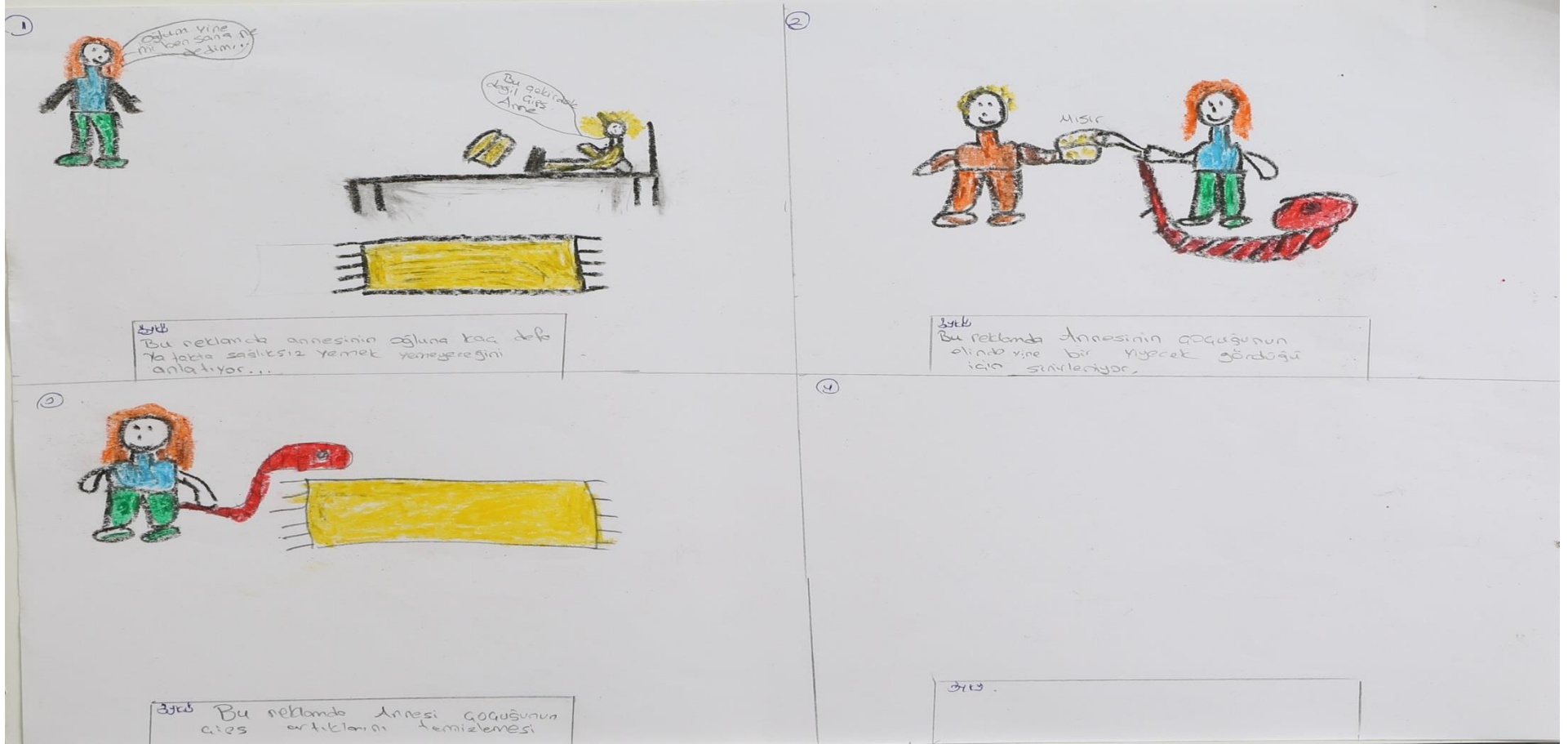
Resim 1:Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi Y.K.’nın Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

Y.K. (K,11) Balıkesir ilinde 6 aile üyesi ile birlikte 6 odalı bir evde yaşamaktadır. Y.K.’nin evde kendine ait bir odası vardır. Günde yaklaşık 1 saat kadar televizyon izlemektedir. Y.K. daha çok kardeşi ile birlikte televizyon izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara uğradığında sinirlenerek tepki vermektedir. Sınıf

öğretmeni Y.K.'yı başarılı bir öğrenci olarak nitelemiş ve şiddet eğilimli davranışları olmadığını belirtmiştir.

Resim 1:Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrenci Y.K.'nın Çizdiği Resim

Değerlendirme:

Y.K. , resim kâğıdının sadece 3 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede, anne, çocuk, cips tabağı, yatak ve yerde halı görülmektedir. Anne, yeşil pantolonlu, mavi bluzlu, zayıf, turuncu renkli uzun salık saçlı çizilmiştir. Erkek çocuk, kısa boylu, zayıf, sarı kabarık saçlı ve yatakta oturma pozisyonunda betimlenmiştir. Anne ve erkek çocuğun arasındaki diyalog düşünce balonlarında gösterilmiştir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Annenin düşünce balonunda: “Oğlum yine mi, ben sana demedim mi?” ifadesi yazmaktadır. Çocuğun düşünce balonunda ise: “ Bu çekirdek değil cips anne” yazmaktadır. Yerdeki halı, sarı renklidir. Resmin öykü kutusunda: “ Bu reklamda annesinin oğluna kaç defa yatakta sağlıksız yemek yemeyeceğini anlatıyor ” ifadesi yazmaktadır.

Öğrenci, bu karede reklam filminde böyle bir ifade olmamasına rağmen, anne ve çocuk arasındaki negatif diyalogu “sağlıksız beslenme” yüzünden geliştiğini ifade etmiştir. Y.K. bu resim karesinde yetişkin-çocuk, ayakta-yatakta, erkek-kadın, şişman-zayıf karşıtlıklarını görebilmiştir.

2. resim karesinde¹ anne, süpürge ve yerde halı görülmektedir. Anne, uzun turuncu salık saçlı, yeşil pantolonlu, mavi bluzlu, kısa boylu, şişman ve ayakta çizilmiştir. Süpürge, reklam filminde olduğu gibi kırmızı renklidir. Halı, sarı renkte gösterilmiştir. Öykü kutusunda: “ Bu reklamda annesi çocuğunun cips artıklarını temizlemesi” yazılmıştır. Öğrenci bu resim karesinde, erkek-kadın, şişman-zayıf, yetişkin-çocuk temel karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

3. resim karesinde ise; anne, çocuk, süpürge ve kâse görülmektedir. Anne ve çocuk yüz yüze ayakta durmaktadır. Çocuk, sarı kısa kıvrırcık saçlı, turuncu kıyafetli, kısa boylu ve şişman çizilmiştir. Anne, turuncu salık saçlı, mavi bluzlu, yeşil pantolonlu ve zayıf betimlenmiştir. Süpürge, reklam filmindeki gibi kırmızı renklidir. Annenin elindeki süpürge sopasıyla çocuğun elindeki mısır kâsesinden mısırları

1 Resim kâğıdı numaralandırıldığı halde bu öğrenci 2. kareyi 3. karenin yerine çizmiştir.

çekmektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Bu reklamda annesinin çocuğunun elinde yine bir yiyecek gördüğü için sinirleniyor” ifadesi yazmaktadır.

Öğrenci bu resim karesinde, temiz- kirli, erkek-kadın, yetişkin-çocuk, şişman-zayıf ve sinirli-sakin karşıtlığını görebilmiştir.

Y.K. , anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogun çocuğun sağlıksız beslenmesinden kaynaklandığını düşünmüştür. Y.K. , anne çizimlerinde tutarlı bir tavır sergilemiştir. Erkek çocuk, 1. resim karesinde sarı kıyafetli ve zayıf olarak betimlenirken, son karede şişman ve turuncu giysili gösterilmiştir. Elektrik süpürgesi reklam filmindeki gibi kırmızı renkli olarak betimlenmiştir. Anne, elektrik süpürgesinin sopasını çocuğun mısır kâsesinin içine sokarak, mısır tanelerini çekmektedir. Bu resim çizimiyle öğrenci reklam filmindeki sembolik şiddeti algılayabilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Y.K’ nın reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığı söylenebilir. Öğrenci, anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 2: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi B.T.’nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

B.T. (K, 11) Balıkesir iline bağlı köyde 6 aile üyesi ile birlikte 4 odalı bir evde yaşamaktadır. B.T.’nin evde kendisine ait odası yoktur. Günde yaklaşık 2-3 saat televizyon izlemektedir. Öğrenci annesi ile televizyon izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara uğradığında sessiz kalmaktadır. Sınıf öğretmeni; öğrencinin orta seviyede başarılı bir öğrenci olduğunu nitelemiş ve şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 2: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi B.T.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

B.T. , resim kâğıdının 3 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede sehpa, kâse, yatak ve anne görülmektedir. Siyah renkli sehpanın üzerinde derin ve büyük kâse çizilmiştir. Kâsenin içindeki turuncu yuvarlak tanelerden yatağın üzerinde de görülmektedir. Anne, siyah salık saçlı, etek ya da elbise giymiş ve şişman olarak gösterilmiştir Resmin öykü kutusunda: “ Çocuğun odasında ve yatağında abur cubur yemesi” ifadesi yazılmıştır. Öğrenci, reklam filminde çocuğun yediği cipsi abur cubur olarak tanımlamaktadır. B.T. , bu resim karesinde, erkek-kadın, kirli-temiz, ayakta -yatakta, şişman-zayıf temel karşıtlıklarını görebilmiştir. Anne reklam filminde zayıf-fit olmasına rağmen öğrenci tarafından şişman olarak çizilmiştir.

Bununla birlikte anne, reklam filminde pantolonlu, kızıl renkli ve atkuyruğu toplu saçlı gösterilmesine rağmen, bu resim karesinde öğrenci anneyi, etek giyen ve siyah salık saçlarıyla betimlemiştir. Annenin yüz ifadesiyle ilgili öykü kutusunda bir yazı olmamasına rağmen, anne mutsuz bir yüz ifadesiyle gösterilmiştir.

2. karede kırmızı uzun saçlı, şişman bir çocuk görülmektedir. Çocuğun düşünce balonunda: “Ben çok şişkoyum. Çünkü abur cubur çok yiyip sağlığıma dikkat etmiyorum” ifadesi yazılmıştır. Reklam filminde böyle bir ifade olmadığı halde, B.T. , abur cubur’ un kilo yapan, sağlıksız yiyecekler olduğunu belirtmiştir. Öykü kutusunda: “ Sağlığına dikkat etmemesi ” ifadesi yazılmıştır. Oysa reklam filminde sağlıksız beslenme ile ilgili herhangi bir ifade bulunmamaktadır.

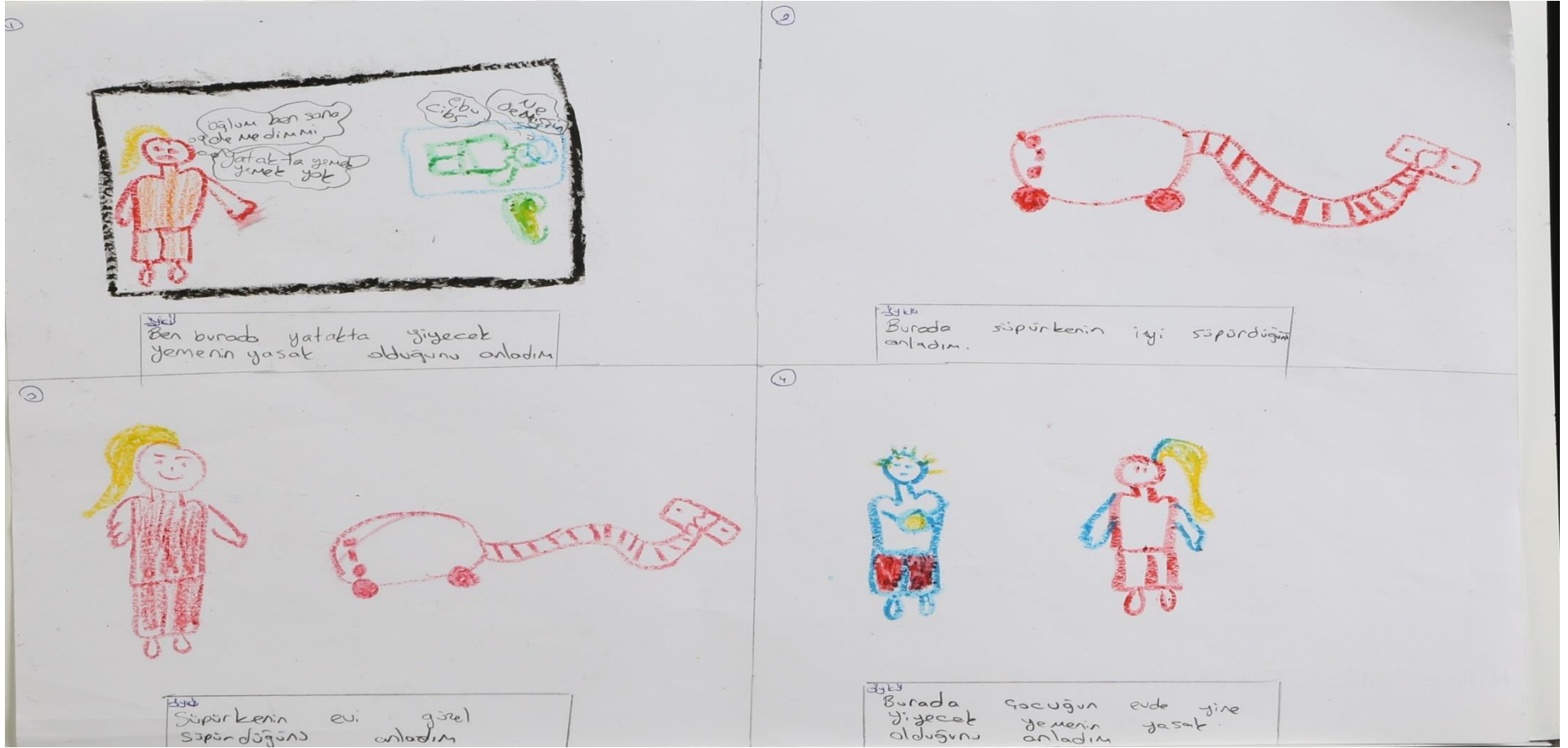
B.T. , resim karesinde şişman-zayıf, erkek-kadın, yetişkin-çocuk karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

3. karede ise yerde sadece büyük bir halı görülmektedir. Halı; kahverengi renktedir ve üzerinde renkli tanecikler vardır. Öykü kutusunda: “ Her yere yiyecek dağıtıp pisletmesi” ifadesi yazılmıştır. B.T.’ ye göre, halının üzerindeki renkli taneler her yeri pisleten yiyeceklerdir. B.T. bu resim karesinde kirli – temiz temel karşıtlığını algılayabilmiştir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında B. T. , anne ve çocuğu reklam filmdeki görüntülerinden farklı bir biçimde çizilmiştir. Öğrenci, reklam filmdeki sembolik şiddet aracı olan süpürgeyi resim kâğıdında göstermemiştir. B.T. reklam filmdeki sözel ve sembolik şiddeti algılamamıştır. Bununla birlikte öğrenci, sözel ve sembolik şiddeti algılamamasına rağmen, reklam filmdeki anneyi haklı bulmuştur

Resim 3: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi H.Y.T’ nin Çizdiği Resim Öğrenci Bilgileri:

H.Y.T. (K, 11) Balıkesir iline bağlı bir köyde 3 kişilik aile üyesi ile birlikte 2 odalı bir evde yaşamaktadır. H.Y.T. , 0-1 saat aralığında yalnız olarak televizyon izlemektedir. Öğrenci, fiziksel zarara uğradığında sinirlenerek tepki göstermektedir. Sınıf öğretmeni; öğrencinin okul ve sınıf içerisinde orta seviyede başarılı olduğunu, şiddet eğilimli davranışlarının görülmediğini belirtmiştir.

Resim 3: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi H.Y.T'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

H.T.Y. , resim kâğıdının 4 bölümünü de kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, yatak, çocuk ve sehpa görülmektedir. Anne, sarı saçlarını atkuyruğu yapmış şekilde, şişman, kısa boylu, pantolonlu, kıyafetinin dış çizim rengi kırmızı, turuncu kıyafetli ve ayakta gösterilmiştir. Yatakta uzanan çocuk ise beden dış hatları yeşil renkli, kısa boylu ve şişman çizilmiştir. Anne ve çocuk arasındaki negatif diyalog düşünce balonlarında yer almaktadır. Annenin düşünce balonunda: “Oğlum ben sana demedim mi, yatakta yemek yok.” ifadesi yazılmıştır. Çocuğun düşünce balonunda ise: “ Ne demiştin, e bu cips.” ifadesi yer almaktadır. Anne ve çocuk yüz yüze bakmamaktadır. Sadece annenin sol kolu çocuğun betimlendiği yöne doğrudur. Öykü kutusunda: “ Ben burada yatakta yiyecek yemenin yasak olduğunu anladım ” ifadesi yer almaktadır. H.Y.T. , bu resim karesinde erkek-kadın, yetişkin-çocuk, sinirli-sakin, ayakta-yatakta karşıtlıklarını algılayabilmiştir. Annenin uyarısına rağmen çocuğun: “ E bu cips.” şeklinde cevap vermesi çocuğun vurdumduymazlığını ifade etmektedir.

2. karede gövdesi büyük, kırmızı renk ile çizilmiş ve uzun sopası olan süpürge görülmektedir. H.T.Y. , süpürgeyi gövdesi büyük ve uzun bir biçimde betimlemiştir. Süpürge, reklam filminde gösterildiği gibi kırmızı renktedir. Öykü kutusunda; “burada süpürgenin iyi süpürdüğünü anladım” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde H.T.Y. , kirli-temiz karşıtlığını gösterebilmiştir.

3. karede anne ve süpürge görülmektedir. Anne, sarı renkli, atkuyruğu toplu saçlı, kırmızı pantolonlu, kırmızı bluzlu, şişman betimlenmiştir. Süpürge, reklam filmindeki gibi kırmızı renktedir. Anne, mutlu bir yüz ifadesi ile süpürgeye doğru bakmaktadır. Öykü kutusunda: “ Süpürgenin evi güzel süpürdüğünü anladım ” ifadesi yazılmıştır. H.T.Y, bu resim karesinde kirli-temiz, erkek-kadın, yetişkin-çocuk, şişman-zayıf temel karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

4. resim karesinde erkek çocuk, anne ve kâse görülmektedir. Çocuk, beden dış hatları mavi renkli, kırmızı pantolonlu, sarı dik saçlı çizilmiştir. Anne, sarı uzun atkuyruğu saçlı, pantolonlu ve şişman betimlenmiştir. Annenin kol dış çizgisi mavi

beden dış çizgileri ise kırmızı renktedir. Kâse, sarı renkte ve çocuğun elinde gösterilmiştir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmamaktadır. Öykü kutusunda: “ Burada çocuğun evde yine yiyecek yemenin yasak olduğunu anladım ” ifadesi yer almaktadır. H.T.Y. , bu resim karesinde erkek-kadın, yetişkin-çocuk, şişman-zayıf, kural koyucu - kurallara uymayan temel karşıtlıklarını algılayabilmiştir. Süpürgeye resim çiziminde yer vermemiştir.

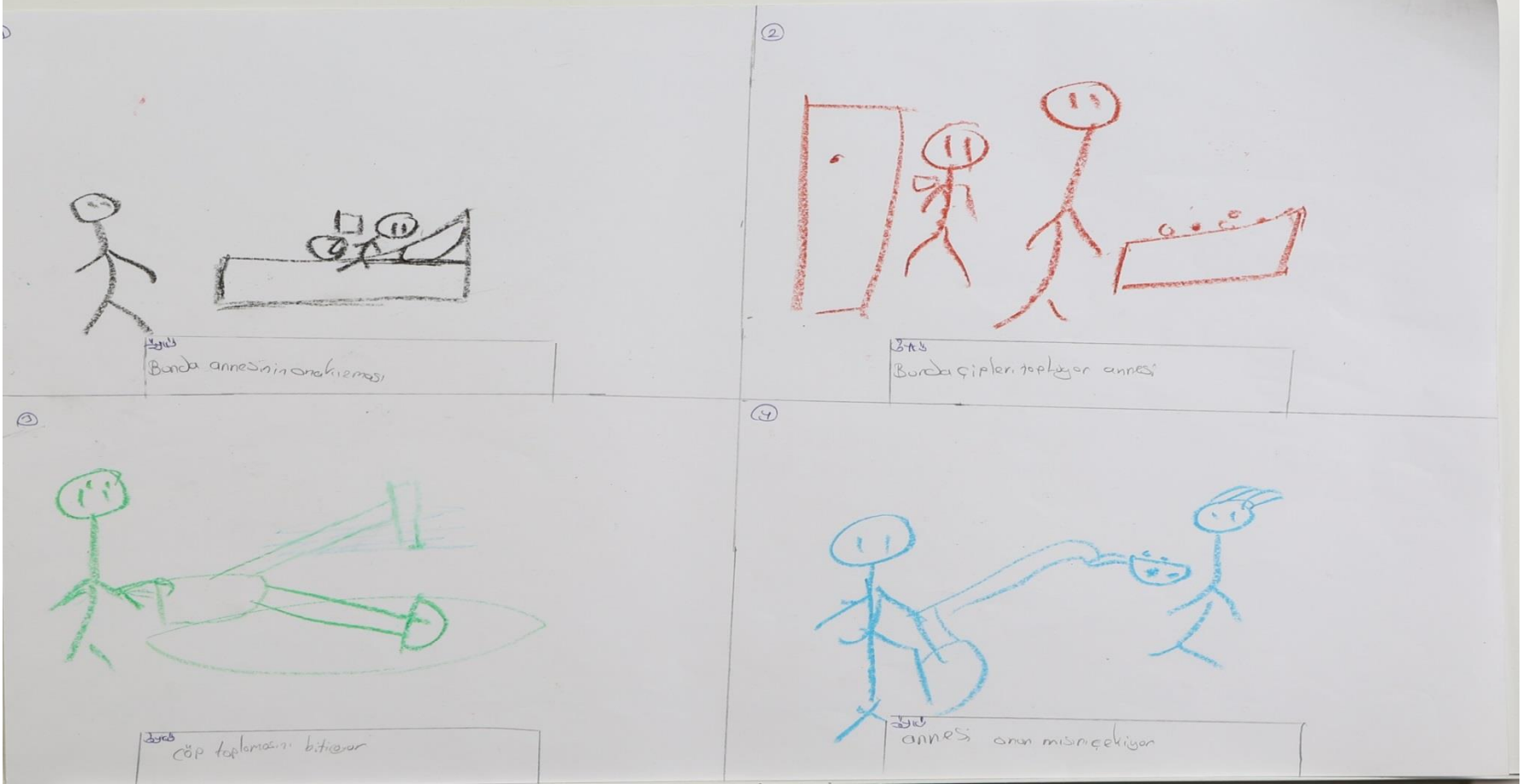
Genel değerlendirme yapıldığında H.T.Y. , anne ve çocuk arasındaki sözel şiddet söylemlerini düşünce balonlarında gösterebilmiştir. Dolayısıyla, H.T.Y.’ nin, reklam filmindeki negatif diyalogu algılayabildiğini söyleyebiliriz. Reklam filminin zaman akışın resim kâğıdının ayrılan bölümlerinde doğru bir şekilde gösterebilmiştir. H.Y.T. , anne ve elektrik süpürgesi çizimlerinde aynı kırmızı rengi kullanmıştır. Resim kâğıdının son karesinde anne ve çocuk gösterilirken, sembolik şiddet aracı olan süpürge betimlenmemiştir. Bununla birlikte resim kâğıdında annenin kıyafetlerinde 1. ve 3. karede uyum sağlanırken, 4. karede kırmızı ve mavi renk ile farklılık göstermiştir.

H.Y.T.’ nin reklam filmindeki sözel şiddeti algılayarak, sembolik şiddeti algılamadığını söyleyebiliriz. Çünkü sembolik şiddet göstergesi olan süpürge sopası ile çocuğun kâsesinden mısır tanelerinin çekildiği gösterge görülmektedir. H.Y.T. anne ve çocuk arasındaki diyalogda annenin olumsuz söylemlerini çocuğa bir uyarı şeklinde algılayarak, anne tarafında yer almıştır.

Resim 4: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi H.Ü.’nün Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

H.Ü. (E, 11) Balıkesir iline bağlı bir köyde 3 kişilik aile üyesi ile birlikte 6’ dan fazla odası olan bir evde yaşamaktadır. H.Ü.’ nün kendisine ait odası vardır. Evde televizyonu yaklaşık olarak 2-3 saatte izlemektedir. Televizyonu yalnız olarak izlemeyi tercih etmektedir. Öğrenci fiziksel zarara uğradığında sinirlenerek tepki vermektedir. Sınıf öğretmeni tarafından değerlendirildiğinde okul ve sınıf içerisinde orta seviyede başarı göstererek, şiddet eğilimli davranışlardan bağırma gözlenmektedir.

Resim 4: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi H.Ü.' nün Çizdiği Resim

Değerlendirme:

H.Ü. , resim kâğıdının 4 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede uzun ayakta duran çöp adam ve yatakta oturma pozisyonunda aşağı doğru bakan küçük çöp adam görülmektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Burda annesinin ona kızması” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde H.Ü. ,yetişkin-çocuk, sinirli-sakin karşıtlıklarını görebilmiştir. Öğrenci göstergelerde cinsiyet belirten özellikleri betimlememiştir. Uzun çöp adam ve kısa çöp adam çizimleriyle çocuk-yetişkin karşıtlığını gösterebilmiştir.

2. resim karesinde dikdörtgen kahverengi kapı, küçük ve büyük çöp adam, geniş büyük kâse görülmektedir. Resim karesinin öykü kutusunda: “ Burda çipleri topluyor anne ” ifadesi yazılmıştır. Öykü kutusundaki ifade, uzun çöp adamın anne olduğunu göstermektedir. Bu resim karesinde H.Ü. , yetişkin- çocuk, erkek- kadın, temel karşıtlıklarını algılayabilmiştir. Resim karesinde cinsiyet belirten özellikler gösterilmemektedir. Uzun çöp adamın arkasında kısa çöp adam betimlenmiştir.

3. karede yeşil renkli çöp adam ve elinde süpürge görülmektedir. Öykü kutusunda: “ Çöp toplaması bitiyor ” ifadesi yazılmıştır. Resim karesinde öğrenci, kirli- temiz karşıtlığını algılayabilmiştir.

4. resim karesinde mavi renkli çöp adam ve elinde süpürge betimlenmiştir. Çöp adamın elindeki süpürge resim karesinin sağ tarafındaki dik kısa saçlı çöp adama doğrudur. Öykü kutusunda: “ Annesi onun mısırı çekiyor ” ifadesi yazılmıştır. Mavi renkli, elinde süpürge olan çöp adam anneyi göstermektedir. Annenin elindeki süpürgenin sopası uzun olarak çizilmiştir. Bu resim karesinde H.Ü. , erkek- kadın ve yetişkin-çocuk temel karşıtlıklarını gösterebilmiştir.

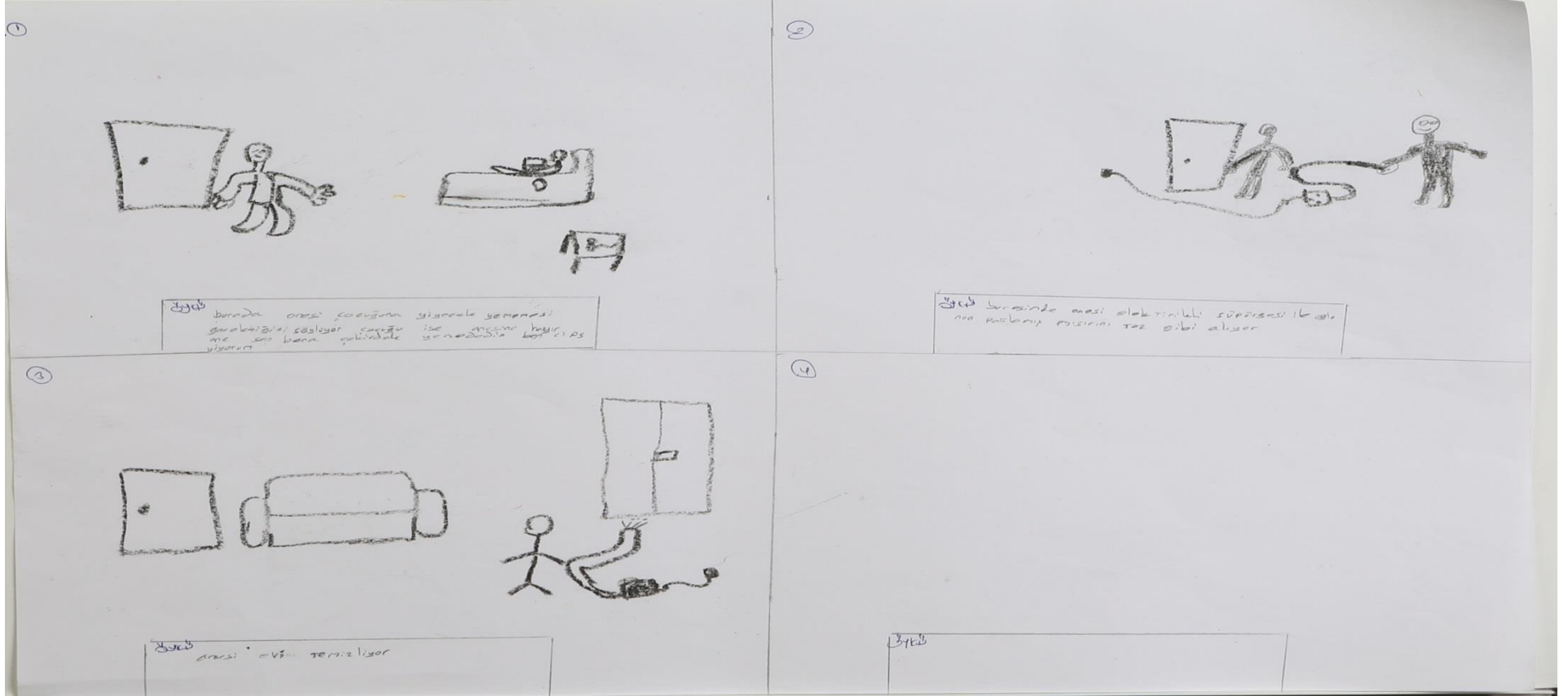
Genel değerlendirme yapıldığında H.Ü. resim karesinin ilk bölümünde anne çocuğa cips yemesinden dolayı kızdığı belirtilmiştir. Resim kâğıdında her karede farklı bir renk ile betimleme yapılmıştır. Öğrencinin çizimlerinde cinsiyet belirten özellikler gösterilmemiştir. Süpürge, reklam filmindeki renginden farklı olarak mavi ve yeşil renkle betimlenebilmiştir. Öğrenci, reklam filmindeki sözel şiddeti ve

sembolik şiddeti algılayabilmiştir. H.Ü. anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda çocuğu haklı bulmuştur.

Resim 5: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi Ş.K.’nın Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

Ş.K. (E, 11) Balıkesir iline bağlı bir köyde 3 kişilik aile üyesi ile birlikte 6’den fazla odası olan evde yaşamaktadır. Ş.K.’nin kendisine ait odası yoktur. Günde yaklaşık 2-3 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu babası ile birlikte izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara uğradığında sinirlenerek tepki göstermektedir. Sınıf öğretmeni tarafından değerlendirildiğinde sınıf ve okul içerisinde orta seviyede başarılı bir öğrencidir. Şiddet eğilimli davranışları gözlemlenmemektedir.

Resim 5: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi Ş.K.'nın Çizdiği Resim

Değerlendirme:

Ş.K. , resim kâğıdının 3 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede kapı, yatak, sehpa, bilgisayar, çocuk ve anne gösterilmiştir. Siyah kapı odanın girişini temsil etmektedir. Anne, kapının önünde pantolonlu, uzun ve zayıf olarak betimlenmiştir. Çocuk ise; yatakta oturma pozisyonunda kucağında bilgisayar, zayıf ve kısa çizilmiştir. Resmin öykü kutusunda: “ Burada anesi yiyecek yememesi gerektiğini söylüyor çocuğu ise hayır ane sen bana çekirdek yeme dedin ben cips yiyorum” ifadesi yazmaktadır. Bu resim karesinde Ş.K. , erkek- kadın, yetişkin- çocuk, ayakta- yatakta, sinirli- sakin ve karşıtlıklarını görebilmiştir.

2. karede² siyah renkli dikdörtgen kapı, yatak, dolap, çöp adam biçimde çizilmiş anne ve süpürge görülmektedir. Süpürge, annenin sağ elinde gösterilmiştir. Süpürge kalın sopasının uç bölümünde aşağıya doğru çizgiler çizilmiştir. Bu çizgiler süpürgeyi evi kirleten şeyleri çektiğini göstermektedir. Resmin öykü kutusunda: “Anesi evi temizliyor” ifadesi yazılmıştır. Resim karesinin 2. bölümünde çizilmesi gereken bu kare 3. resim karesinde gösterilmiştir.

3. resim karesinde siyah renkli büyük kapı, ince ve uzun anne, elektrikli süpürge görülmektedir. Annenin sağ eli süpürgeye doğrudur. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Annenin sağ elindeki uzun süpürge sopası, şişman çocuğun elindeki patlamış mısırları çekmektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Bu resimde anesi elektrik süpürgesi ile çocuğun patlamış mısırlarını toz gibi alıyor ” ifadesi yazılmıştır. Reklam filminin son sahnesi olmasına rağmen bu kare, resim kâğıdının 2. karesinde gösterilmiştir. Bu resim karesinde Ş. K. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, sinirli- sakin temel karşıtlıklarını görebilmiştir. Süpürge, sopası uzun ve siyah renk ile betimlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Ş.K. reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algılayabilmiştir. Resim kâğıdındaki tüm göstergeler, siyah renk ile betimlenmiştir. Öğrenci çiziminde cinsiyet belirtici özellikleri yansıtamamıştır.

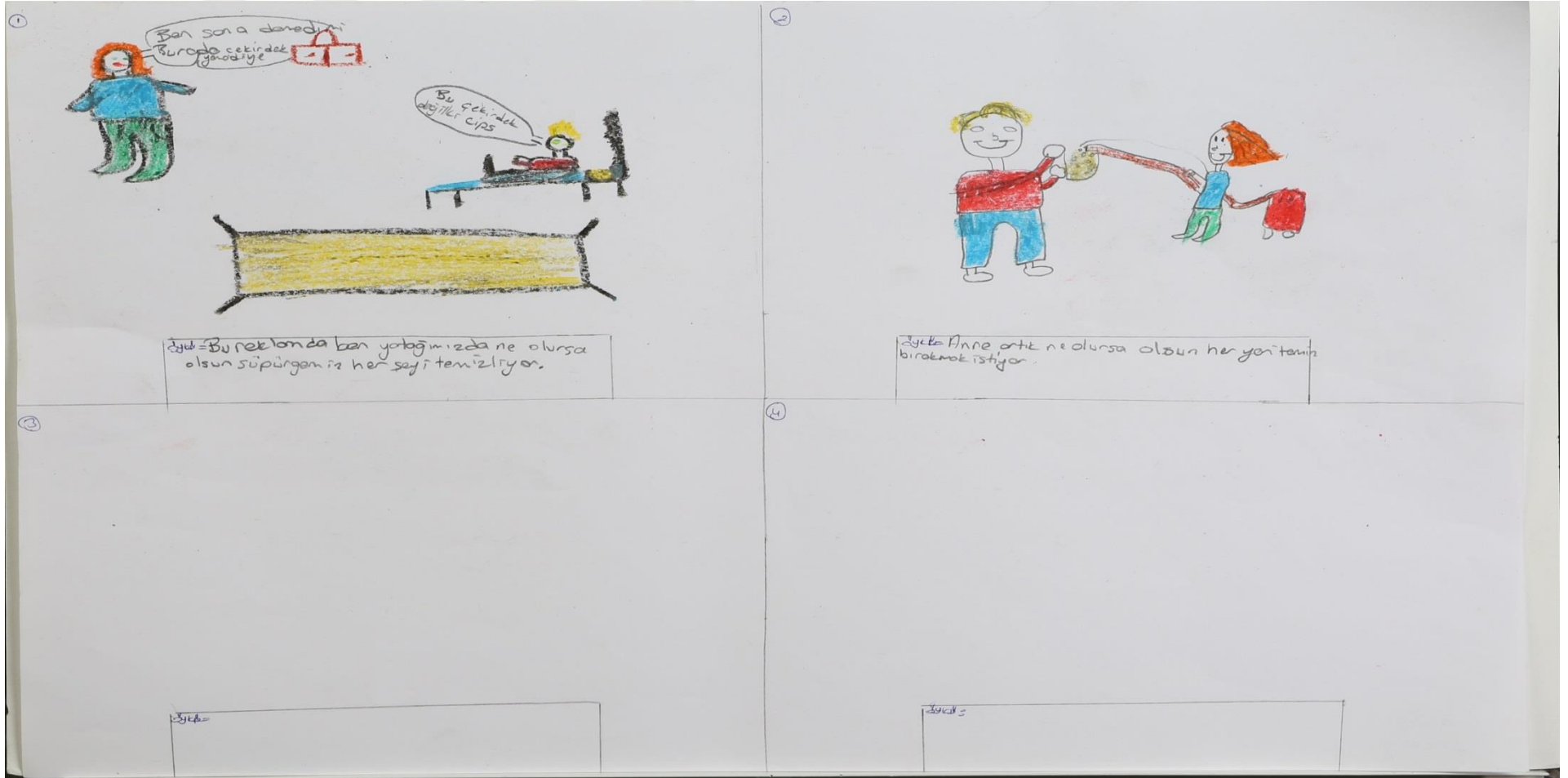
2 Resim karesinin 2. bölümünde çizilmesi gereken bu kare 3. resim karesinde gösterilmiştir.

Süpürge, reklam filmindeki renginden farklı olarak siyah renklidir. Öğrenci, reklam filmindeki anne ve çocuk arasındaki negatif diyalogda, çocuğun tarafında yer almıştır.

Resim 6: Düvertepe Yatılı Bölge Okulu Öğrencisi B. G. E.'nın Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

B.G.E (K, 11) Balıkesir iline bağlı bir köyde 3 kişilik aile üyesi ile birlikte 2 odalı bir evde yaşamaktadır. Öğrencinin kendisine ait odası vardır. B.G.E. günde yaklaşık 2-3 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu kardeşi ile izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara uğradığında sessiz kalmaktadır. Sınıf öğretmeni; sınıf ve okul içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu nitelenmiş ve şiddet eğilimli davranışlarının olmadığı belirtmiştir.

Resim 6: Düvertepe Yatılı Bölge Okulu Öğrencisi B. G. E.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

B.G.E. , resim kâğıdının 2 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, yatak, lamba, bilgisayar, kâse, sehpa ve halı görülmektedir. Anne, turuncu uzun salık saçlı, mavi bluzlu ve yeşil pantolonlu çizilmiştir. Çocuk, yatakta oturma pozisyonunda kırmızı üst giyimli, kısa boylu, sarı saçlı ve kucağında bilgisayar ile betimlenmiştir. Yerde, sarı renkli halı vardır. Anne ve çocuğun düşünce balonlarına aralarındaki olumsuz diyalog yazılmıştır. Annenin düşünce balonunda: “Ben sana demedim mi? Burada çekirdek yeme diye” ifadesi yer almaktadır. Çocuğun düşünce balonunda ise: “ Bu çekirdek değil ki cips ” ifadesi yer almaktadır. Annesinin uyarılarını karşın çocuk kurallara uymamaktadır. Öykü kutusunda: “ Bu reklamda ben yatağımızda ne olursa olsun süpürge her şeyi temizliyor ” ifadesi yazılmıştır. Reklam filminde anne, zayıf ve fit, çocuk ise şişman gösterilirken bu resim karesinde anne şişman, çocuk ise zayıf olarak betimlenmiştir. B. G.E. , şişman-zayıf, kadın-erkek, yetişkin-çocuk, vurdumduymaz-endişeli, ayakta- yatakta temel karşıtlıklarını gösterebilmiştir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Çocuğun saçları sarı, kıyafeti ise kırmızı renkli gösterilmiştir.

2. resim karesinde çocuk, anne, süpürge ve kâse görülmektedir. Çocuk, sarı kısa saçlı, uzun boylu, şişman, mavi pantolon ve kırmızı üst giyimli betimlenmiştir. Anne, turuncu salık saçlı, mavi bluzlu, yeşil pantolon ve zayıf biçimde gösterilmiştir. Süpürge, kırmızı ve uzun sopalı çizilmiştir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Her ikisi de mutlu yüz ifadesi ile gösterilmiştir. Anne, elindeki süpürge ile çocuğun elindeki kâsenin içerisinden cips tanelerini çekmektedir. Birinci resim karesinde anne, şişman ikinci resim karesinde ise zayıf ve küçük olarak gösterilmiştir. Öykü kutusunda: “Anne artık ne olursa olsun her yeri temiz bırakmak istiyor” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde B.G.E. , erkek-kadın, zayıf-şişman, kural koyucu-kurala uymayan, yetişkin- çocuk karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

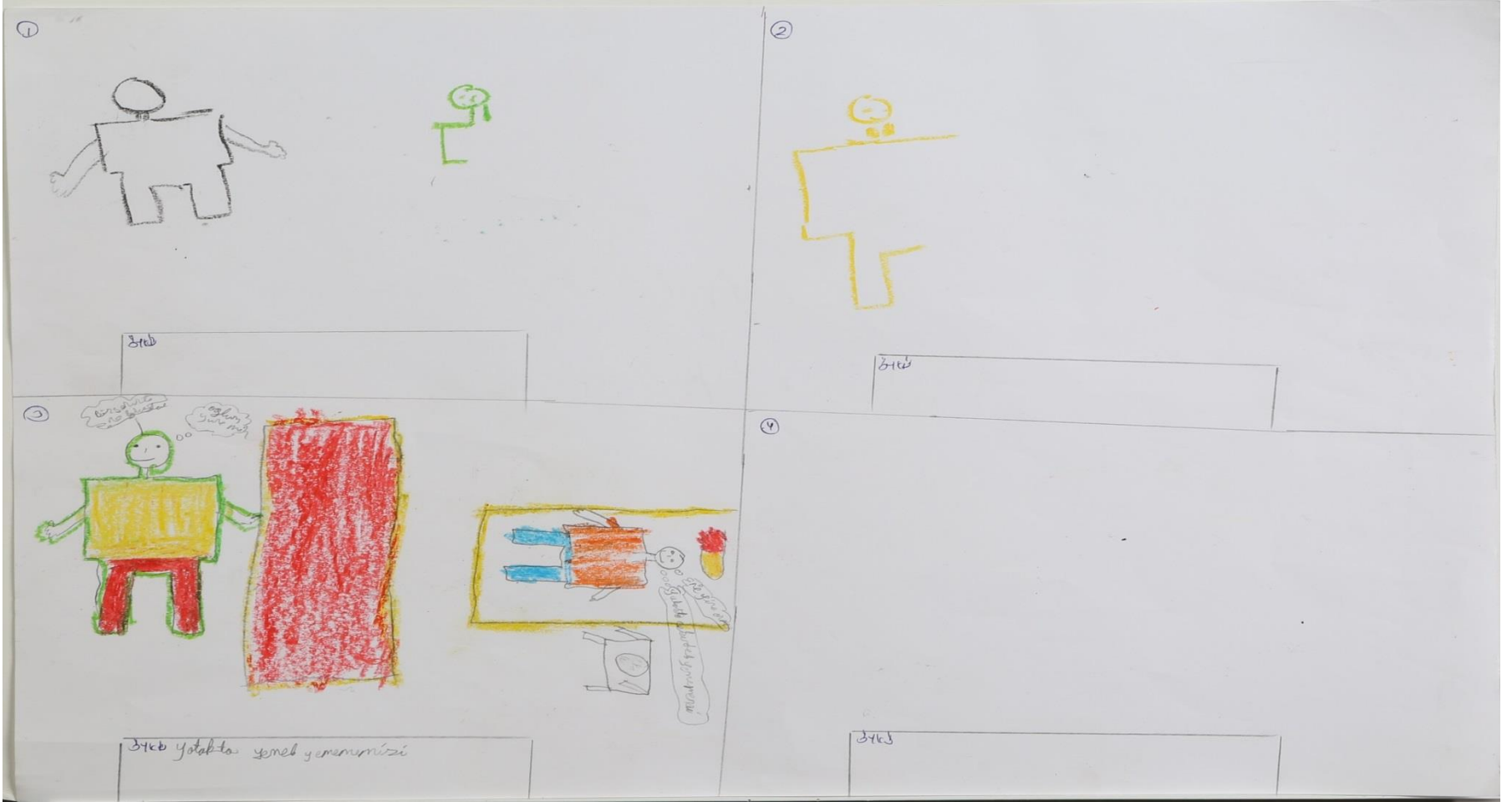
Genel değerlendirmeye göre B.G.E. , anne ve çocuk arasındaki negatif diyalogu ve sembolik şiddeti algıladığı söylenebilir. Öğrenci, sembolik şiddet aracı olan süpürge sopasını oldukça uzun gösterebilmiştir. Annenin kıyafet renkleri her iki

resim karesinde de uyumludur. Öğrenci, reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algılayabilmiştir. Reklam filmindeki anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, öğrenci anneyi haklı bulmuştur.

Resim 7: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi M. Y.’nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

M.Y. (E, 11) Balıkesir iline bağlı bir köyde 7’den fazla aile üyesi ile birlikte 4 odalı bir evde yaşamaktadır. Öğrencinin kendisine ait odası yoktur. Günde yaklaşık olarak 3-4 saat televizyon izlemektedir. Annesi ile televizyon izlemeyi tercih eder. Fiziksel zarara uğradığında maruz kaldığı davranışın aynısını yaparak tepki vermektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 7: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi M. Y.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

M.Y. , resim kâğıdın sadece 1 bölümü yetkin kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

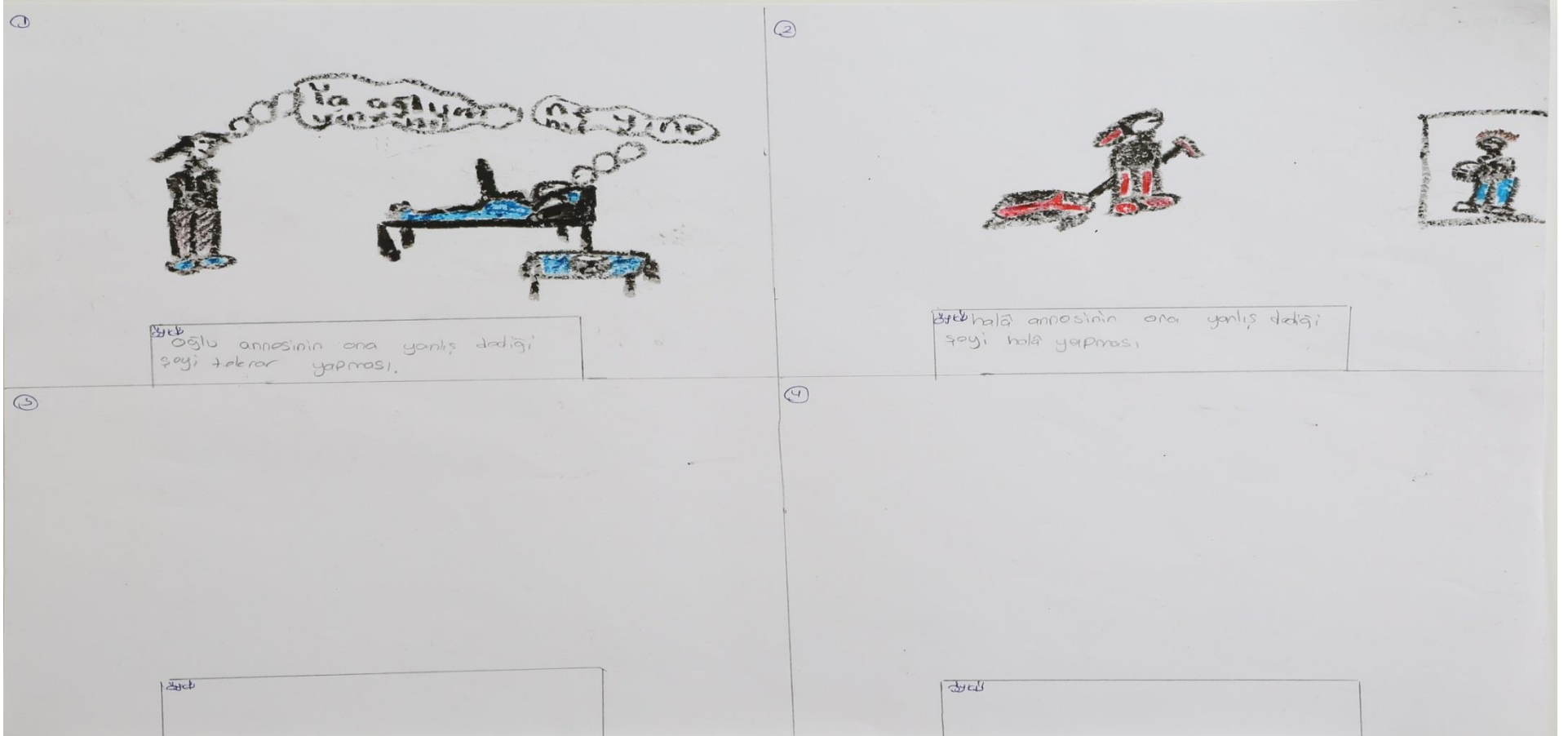
3. resim karesinde anne, çocuk, yatak, kâse, halı ve sehpa görülmektedir. Anne, kırmızı pantolon, sarı bluzlu ve şişman şekilde betimlenmiştir. Yatakta uzanan çocuk, mavi pantolonlu, turuncu üst giyimli ve şişman gösterilmiştir. Yatakta uzanan çocuğun sol yanında sehpa ve üzerinde çips kâsesi vardır. Anne düşünce balonunda: “Oğlum gene mi” ifadesi yer almıştır. Çocuğun düşünce balonunda ise: “Ne yine mi, yatakta çekirdek yemememi” ifadesi yazılmıştır. Resim kâğıdına dikey olarak konumlandırılmış halı, kırmızı renk ile betimlenmiştir. Bu resim karesinde M.Y. , yetişkin-çocuk, ayakta- yatakta, karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde M.Y.’nin reklam filmindeki anne ve çocuğun arasında geçen negatif diyalogu algıladığı söylenebilir. Reklam filminin sadece 1 bölümünü resim kâğıdına betimlemiştir. Resim çiziminde süpürgeye yer vermemiştir. Öğrencinin reklam filmindeki sözel şiddeti algıladığı, sembolik şiddeti ise algılamadığı söylenebilir. M.Y. anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 8: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi C.K.’nın Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

C.K. (K, 11) Balıkesir iline bağlı bir ilçede 5 kişilik aile üyesi ile birlikte 5 odalı bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası yoktur. Kardeşi ile birlikte günde 0-1 saat aralığında televizyon izlemektedir. Fiziksel zarara uğradığında yardım istemektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde iyi seviyede başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 8: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi C.K.'nın Çizdiği Resim

Değerlendirme:

C.K. , resim kâğıdının 2 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, yatak, çocuk, sehpa ve bilgisayar görülmektedir. Anne, siyah atkuyruğu toplanmış saçlarıyla, siyah kıyafetli, mavi ayakkabılı ve zayıf gösterilmiştir. Çocuk, yatakta uzanma pozisyonunda, kucağında bilgisayar ile betimlenmiştir. Yatağın sol tarafında mavi ve siyah renklerden oluşan dikdörtgen sehpa çizilmiştir. Annenin düşünce balonunda: “ Ya oğlum yine mi ” ifadesi yazılmıştır. Çocuğun düşünce balonunda ise “ne yine mi” ifadesi yer almaktadır. Ne yine mi ifadesi, çocuğun annenin kurallarına uymadığını ve vurdumduymazlığını pekiştirmektedir. Öykü kutusunda: “ Oğlu annesinin ona yanlış dediği şeyi tekrar yapması ” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde C.K. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, kural koyucu-kurallara uymayan, vurdumduymaz-endişeli ve zayıf-şişman karşıtlıklarını görebilmiştir.

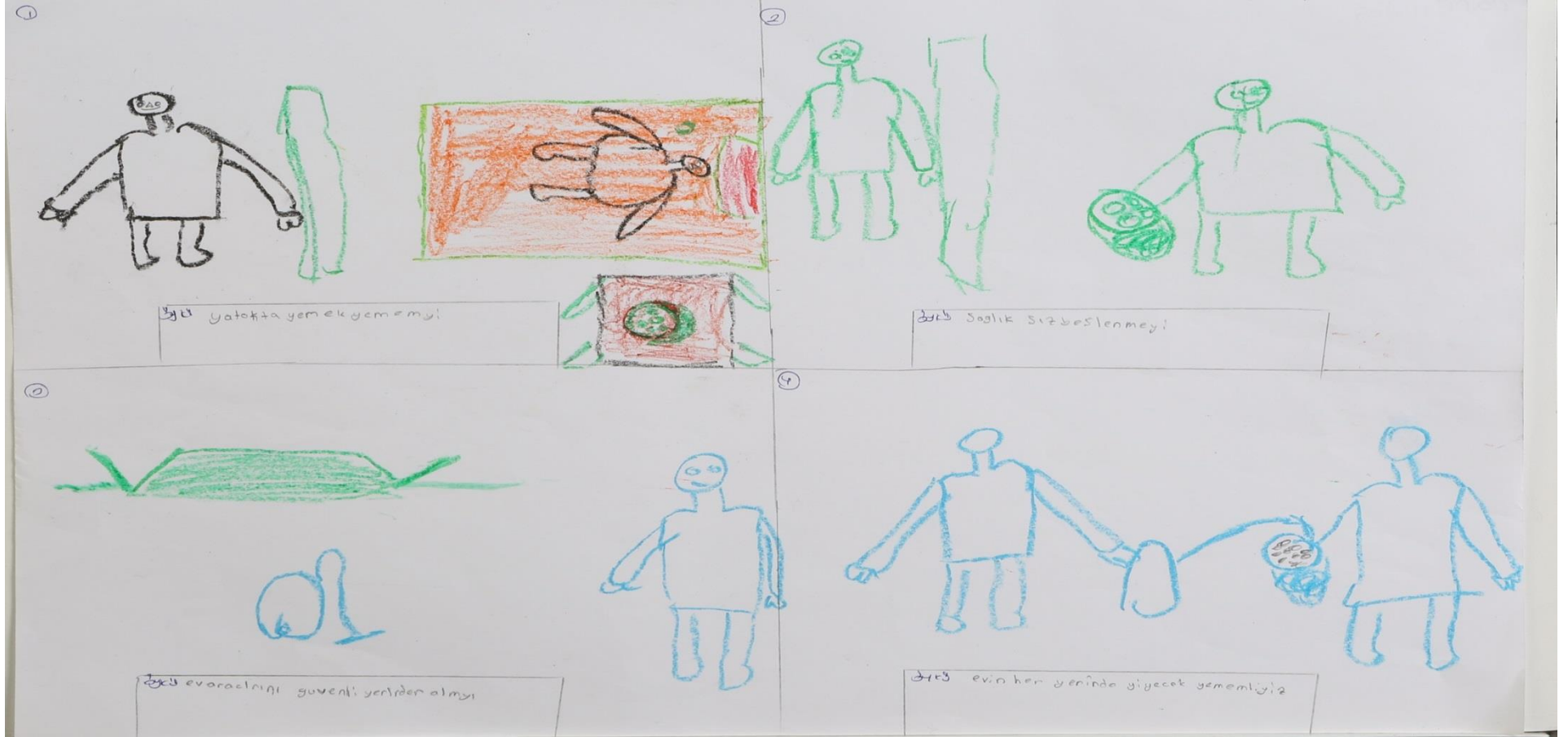
2. resim karesinde anne, süpürge, çocuk, kâse ve kapı eşiği görülmektedir. Anne, kırmızı pantolonlu, siyah bluzlu, kırmızı atkuyruğu toplanmış saçlarıyla, kısa boylu ve şişman betimlenmiştir. Çocuk ise mavi pantolonlu, siyah üst giyimli, kahverengi saçlı, kısa ve şişman gösterilmiştir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Öykü kutusunda: “ Hala annesinin ona yanlış dediği hala yapması ” ifadesi yazılmıştır. C.K. , bu resim karesinde erkek-kadın, vurdumduymaz-endişeli, şişman-zayıf, yetişkin-çocuk, karşıtlıkları algılayabilmiştir. Anne, reklam filmindeki saç rengi ve zayıf görüntüsüyle aynı biçimde betimlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde 1. resim karesinde anne ve çocuk arasındaki negatif diyalog düşünce balonlarında ifade edilmiştir. Annenin kıyafet renkleri 1. ve 2. karede uyum sağlamamaktadır. Öğrencinin reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığı söylenebilir. Ayrıca, öğrenci anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 9: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi B.U.’nun Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

B.U. (E, 11) Balıkesir iline bağlı bir köyde 6 kişilik aile üyesi ile birlikte 5 odalı bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası vardır. Günde 0-1 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu kardeşi ile izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında sessiz kalmaktadır. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarısız bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 9: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi B.U.'nun Çizdiği Resim

Değerlendirme:

B.U. resim kâğıdının 4 karesinde reklam filmini anlatmıştır.

1. karede siyah renkli, uzun gövde ve kolları olan anne, yeşil renkli kâğıda dikey kapı, turuncu geniş yatak ve üzerinde göbek bölgesi çok şişman çocuk gösterilmiştir. Yatağın sol yanında kahverengi dikdörtgen sehpa ve üzerinde yeşil renk ile gösterilmiş cips kâsesi çizilmiştir. Öykü kutusunda: “ Yatakta yemek yememeyi ” ifadesi yer almıştır. B.U. , resim karesinde çizilen göstergelerin cinsiyetlerini ifade etmemiştir. Fakat betimlenen göstergelerde büyük ve küçük ayrımları belirtilmiştir. Bu bağlamda büyük olan figür anneyi, yatakta uzanan şişman figürde çocuğu ifade etmektedir. Resim karesinde B.U. yetişkin-çocuk, ayakta-yatakta karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

2. resim karesinde³ yeşil renkli uzun figür, kâğıda dikey çizilmiş kapı ve elinde cips kâsesi olan büyük gövdeli şişman başka bir figür gösterilmiştir. Öğrenci, uzun figür ile anneyi, kısa şişman figür ile çocuğu betimleyebilmiştir. Anne, kapının arkasından çocuğu gözetlemektedir. Resmin öykü kutusunda: “Sağlıksız beslenmeyi” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde B.U. şişman-zayıf, yetişkin-çocuk karşıtlıklarını görebilmiştir. Sağlıksız beslenme ifadesi reklam filmindeki söylemlerde gösterilmemesine karşın, öğrenci bu mesajı öykü kutusunda ifade edebilmiştir.

3. karede yukarıya doğru daralan yeşil renkli halı, mavi süpürge ve uzun boylu figür gösterilmiştir. Figürün sol eli mavi renkli süpürge yönündedir. Öykü kutusunda: “ Ev araçlarını güvenilir yerden almalıyız ” ifadesi yazılmıştır.

4. resim karesinde mavi renkle çizilmiş uzun boylu anne, annenin sol elinde süpürge ve sağ tarafta gövdesi büyük, kısa boylu elinde kâse olan çocuk gösterilmiştir. Annenin sol elindeki süpürge çocuğun sağ elindeki kâsenin içindeki yiyecekleri çekmektedir. Öykü kutusunda: “ Evin her yerinde yiyecek yememeliyiz ” ifadesi yazılmıştır. Bu karede B.U. , ve yetişkin- çocuk karşıtlıklarını görebilmiştir.

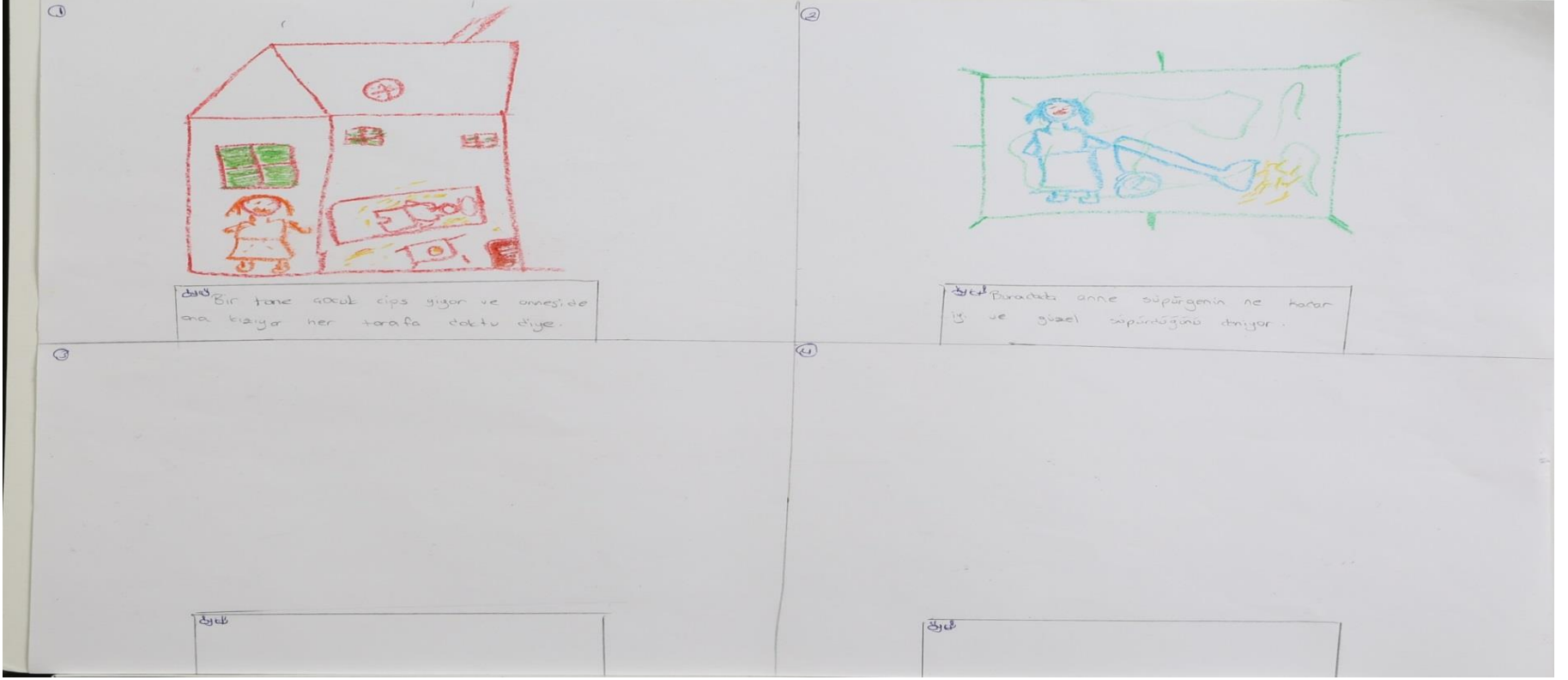
3 Resim kâğıdı numaralandırıldığı halde bu öğrenci 3. kareyi 2. karenin yerine çizmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde B. U. , reklam filmindeki tüm sahneleri resim kâğıdına betimleyebilmiştir. Annenin ocuk üzerinde otoritesini algılayabilmiştir. Resim çizimlerinde beden ve cinsiyet özellikleri anlaşılmadığından, büyük ve küçük olarak değerlendirme yapılmıştır. Sembolik şiddeti resim kâğıdının son karesinde betimleyebilmiştir. Bununla birlikte, reklam filmindeki sözel şiddet söylemlerini algılayamadığını söyleyebiliriz. B.U. anne ve ocuk arasındaki olumsuz diyalogda, annenin yanında yer almıştır. Öğrenci, annenin otoritesini algılamıştır.

Resim 10: Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu ğrencisi P..'nn çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

P.. (K,11) Balıkesir iline bağlı köyde 6 kişilik aile yesi ile birlikte 3 odalı bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası yoktur. Günde yaklaşık olarak 2-3 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu babası ile izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında sinirlenerek tepki göstermektedir. Sınıf ğretmeni; okul ve sınıf içerisinde orta seviyede başarılı bir ğrenci olduğunu nitelemiştir. şiddet eğilimli davranışları görülmemektedir.

Resim 10:Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencisi P.Ö.'nün Çizdiği Resim

Değerlendirme:

P.Ö. resim kâğıdının 2 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. resim karesinde ev, anne, çocuk, sehpa, yatak, pencere, kapı ve kâse görülmektedir. Kırmızı bacası tüten evin içinde kırmızı saçlı, kısa boylu, etekli anne ile yatakta uzanan kısa boylu ve cipsleri yerken etrafa döken çocuk betimlenmiştir. Çocuğun yatağının yanında kırmızı dikdörtgen sehpa çizilmiştir. Öykü kutusunda: “Bir tane çocuk cips yiyor ve annesi de ona kızıyor her tarafa döktü diye” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde P.Ö. erkek-kadın, yetişkin-çocuk, sinirli- sakin, dağınık-toplu, kirli-temiz, ayakta-yatakta karşıtlıkları görebilmiştir. Öğrencinin çizimde ortaya çıkmayan karşıtlıklar ise zayıf-şişman, vurdumduymaz-endişeli karşıtlıklarıdır.

2. karede anne, süpürge ve cips taneleri görülmektedir. Yeşil renkli dikdörtgen çerçevenin içinde bedeninin dış çizimi mavi renkli, uzun etek giyen kısa boylu anne ve elinde mavi renkli süpürge çizilmiştir. Öykü kutusunda: “ Burada da anne süpürge ne kadar iyi ve güzel süpürdüğünü deniyor ” ifadesi yazılmıştır. Resim karesinde P.Ö. , temiz-kirli karşıtlığını algılayabilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde P.Ö. , reklam filmindeki sözel şiddeti 1. resim karesinde ifade edebilmiştir. Reklam filmindeki annenin çocuğa uyguladığı sembolik şiddet, öğrenci tarafından resim kâğıdında gösterilmemiştir. Annenin saçları ve bedeninin dış çizimi 1. resim karesinde turuncu, 2. resim karesinde de mavi olarak gösterilmiştir. Reklam filminde anne, pantolonlu iken P.Ö.’ nün resim çiziminde etekli olarak gösterilmiştir. Öğrencinin yalnızca sözel şiddeti algıladığı, sembolik şiddeti ise algılayamadığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte, P.Ö.’ nün reklam filmindeki olumsuz diyalogda, çocuğu haklı bulduğu anlaşılmaktadır.

3.3.1.2. Çalışmaya Katılan Açı Koleji Ortaokulu 6. Sınıf Öğrencilerinin Resimleri

Resim 1: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi K.Ş'nın Çizdiği Resim Öğrenci Bilgileri:

K.Ş. (E, 11) Balıkesir ilinde 4 kişilik aile üyesi ile birlikte 4 odalı bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası vardır. Günde 0-1 saat aralığında televizyon izlemektedir. Televizyonu annesi ile izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında yaptığı aynısını yaparak tepki göstermektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu belirterek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 1: Açı Koleji Ortaokulu Öğrenci K. Ş. 'nın Çizdiği Resim

Değerlendirme:

K.Ş. , reklam filmini resim kâğıdının 4 karesinde göstermiştir.

1. karede anne ve kapı eşiği görülmektedir. Anne, turuncu kısa saçlı, beden dış hatları siyah renkli, beyaz pantolon ve mavi bluzlu, el parmakları büyük, ayak dış çizgileri kırmızı renk ile çizilmiştir. Resim kâğıdına dikey çizilmiş dikdörtgen çerçeve kapı eşiğini göstermektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Anne oğluna sesleniyor ” ifadesi yazılmıştır. Annenin kıyafeti reklam filmdeki gibi gömlek biçimde gösterilmiştir. Öğrenci, annenin gömleğini ve içinde beyaz tişörtünü algılayabilmiştir.

2. resim karesinde çocuk, yatak ve cips kâsesi görülmektedir. Çocuk, sarı kısa saçlı, beden dış çizgileri siyah renk ile çizilmiş, tişört ve pantolonuyla yatakta uzanma pozisyonunda betimlenmiştir. Öykü kutusunda: “ Çocuk yatakta bilgisayara bakıp cips yiyor ” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde K.Ş. , ayakta-yatakta, yetişkin-çocuk karşıtlıklarını algılayabilmiştir. Reklam filmindeki kumral saçlı ve şişman çocuk, öğrencinin çizimde zayıf ve sarı saçlı olarak betimlenmiştir. Çocuğun yüz ifadesi mutsuz bir biçimde ifade edilmiştir. Öykü kutusunda ifade edilen bilgisayar, resimde görülmemektedir.

3. karede anne ve süpürge görülmektedir. Anne, turuncu saçlı, mavi bluzlu, beyaz pantolonlu olarak çizilmiştir. Süpürge, reklam filmindeki gibi kırmızı renklidir. Annenin sağ eli süpürgenin üzerindedir. Süpürgenin uç bölümdeki koyu renk ile çizilmiş karalamalar, süpürgenin çekim gücünü göstermektedir. Öykü kutusunda: “ Anne süpürge alıyor” ifadesi yer yazılmıştır. Öğrenci, resim karesinde erkek-kadın, yetişkin- çocuk karşıtlıkları algılayabilmiştir. Anne, reklam filmindeki gibi zayıf/fit betimlenmiştir.

4. resim karesinde anne, çocuk, süpürge ve mısır kâsesi görülmektedir. Anne, beden dış çizgileri siyah, turuncu saçlı, mavi bluzlu, beyaz pantolonlu çizilmiştir. Süpürge, siyah renkli olup sadece sopası gösterilmektedir. Çocuk, kısa sarı saçlı zayıf, uzun boylu çizilmiştir. Kâse, kırmızı renkli ve tabak biçiminde gösterilmiştir. Anne, süpürge ile çocuğun elindeki mısır patlaklarını çekmektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Çocuk patlamış mısırla mutfığa geliyor. Annesi süpürgeyle mısırları

çekiyor” ifadesi yazılmıştır. Reklam filminde şişman olan çocuk bu resim karesinde zayıf olarak gösterilmiştir. Bu resim karesinde K.Ş. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, ,sinirli-sakin karşıtlıklarını algılayabilmiştir. Resim öykü kutusunda, çocuğun patlamış mısırlar ile mutfağa geldiğini ifade etmektedir. Patlamış mısırlar ile çocuk odasına gelmektedir. Mutfak, öğrencinin kendi yorumudur.

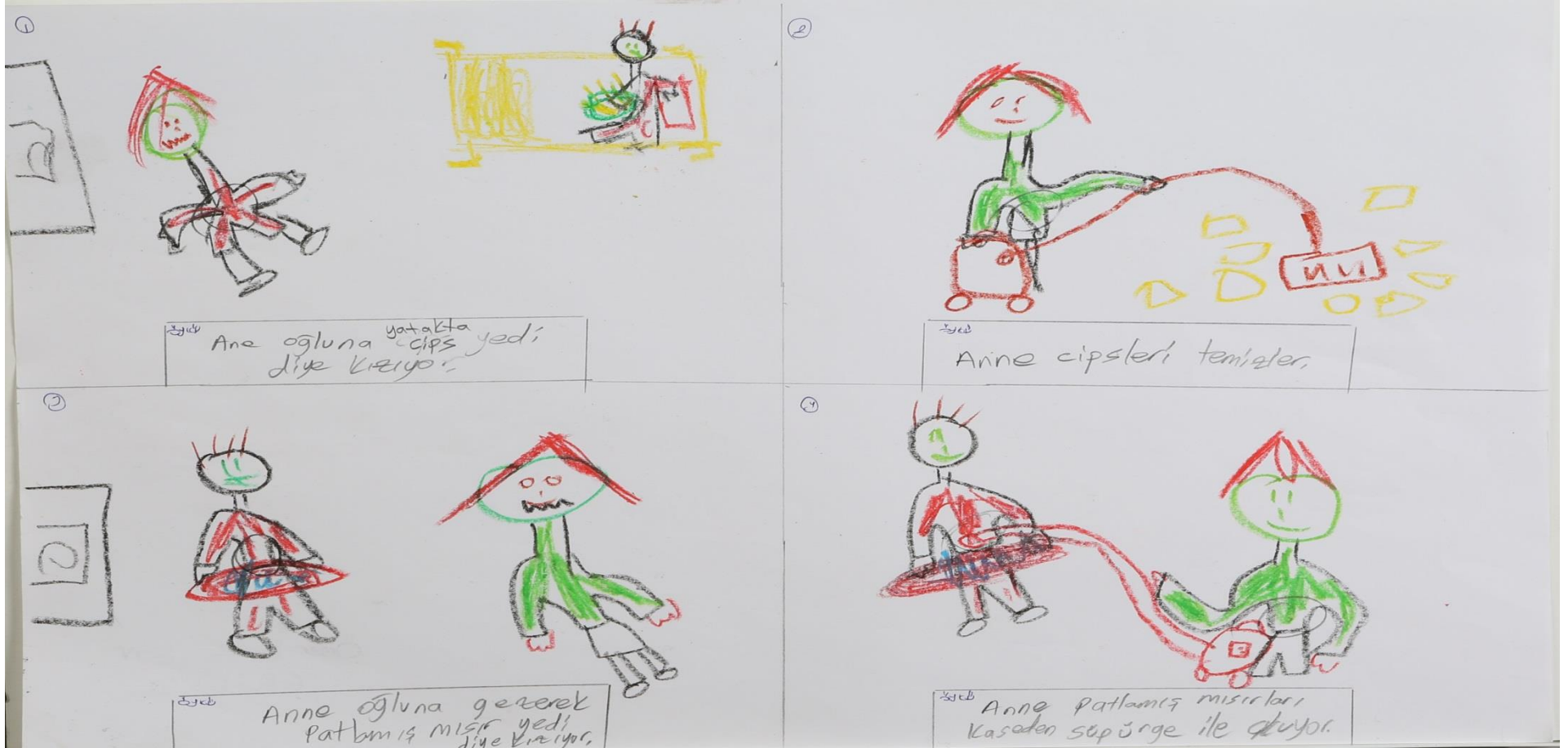
Reklam filminin ilk bölümündeki görüntüler öğrenci tarafından 1. ve 2. karede gösterilmiştir. Annenin ve çocuğun kıyafetleri her resim karesinde tutarlılık içerisindedir. Bununla birlikte çocuk reklam filmde şişman gösterilmişken resim çizimlerinde zayıf olarak betimlenmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde K.Ş. , reklam filmindeki sözel şiddeti ve sembolik şiddeti algıladığı söylenebilir. Öğrenci, anne ve çocuk arasındaki diyalogda, anneyi ya da çocuğu haklı bulup bulmadığı anlaşılmamaktadır.

Resim 2:Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi Ö.B.Ş.’nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

Ö.B.Ş. (E,11) Balıkesir ilinde 3 kişilik aile üyesi ile birlikte 4 odalı bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası vardır. Günde yaklaşık olarak 2-3 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu yalnız izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara uğradığında yardım istemektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 2:Açı Koleji Ortaokulu Öğrenci Ö.B.Ş.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

Ö.B.Ş. , resim kâğıdının 4 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, yatak, çocuk, kâse ve bilgisayar görülmektedir. Anne, kırmızı salık saçlı ve zayıf gösterilmiştir. Çocuk, kısa boylu, yatakta oturma pozisyonunda, kısa dik saçlı betimlenmiştir. Çocuğun bir elinde geniş yeşil kâse, diğer elinde de dış hatları kırmızı çizgiler ile çizilmiş bilgisayar vardır. Anne ve çocuk yüz yüze bakmamaktadır. Resmin öykü kutusunda: “Ane oğluna yatakta cips yedi diye kızıyor” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde Ö.B.Ş. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, ayakta-yatakta, sinirli- sakin karşıtlıkları görebilmiştir. Anne dalgalı kırmızı renkli ağız çizimi ile dikkat çekmektedir.

2. resim karesinde anne, süpürge ve cips taneleri görülmektedir. Anne, kırmızı salık saçlı, yeşil bluzlu ve zayıf bir biçimde gösterilmiştir. Reklam filmdeki süpürge renginden farklı olarak, süpürge kahverengi renkte çizilmiştir. Anne elindeki süpürge sopası ile sarı renkli cips tanelerini çekmektedir. Resmin öykü kutusunda: “Anne cipsleri temizler” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde Ö.B.Ş. , erkek-kadın, kirli-temiz, zayıf- şişman karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

3. karede çocuk, cips kâsesi ve anne görülmektedir. Çocuk, dik kısa kırmızı saçlı, kırmızı kıyafetli, beden dış çizi siyah renkli, pantolon giyen ve zayıf olarak gösterilmiştir. Anne, kırmızı salık saçlı, yeşil bluzlu, etek giyen ve zayıf bir biçimde betimlenmiştir. Resmin öykü kutusunda: “ Anne oğluna gezerek patlamış mısır yedi diye kızıyor ” ifadesi yazılmıştır. Annenin bedeni çocuğun çizildiği resim kâğıdını sol tarafına eğimli olarak çizilmiştir. Bu resim karesinde Ö.B.Ş. , erkek-kadın, yetişkin- çocuk, sinirli- sakin karşıtlıklarını görebilmiştir. Annenin yüz ifadesinden sinirli olduğu görülmektedir.

4. karede çocuk, anne, kâse ve süpürge görülmektedir. Çocuk, kahverengi dik saçlı, kırmızı kıyafetli, pantolon giyen ve şişman bir biçimde gösterilmiştir. Anne, yeşil bluz, pantolonlu, zayıf ve kırmızı saçlı olarak betimlenmiştir. Öykü kutusunda: “ Anne patlamış mısırları kâseden süpürge ile çekiyor ” ifadesi yazılmıştır. Süpürge, reklam filmdeki gibi kırmızı renklidir. Annenin elindeki kırmızı süpürge sopası

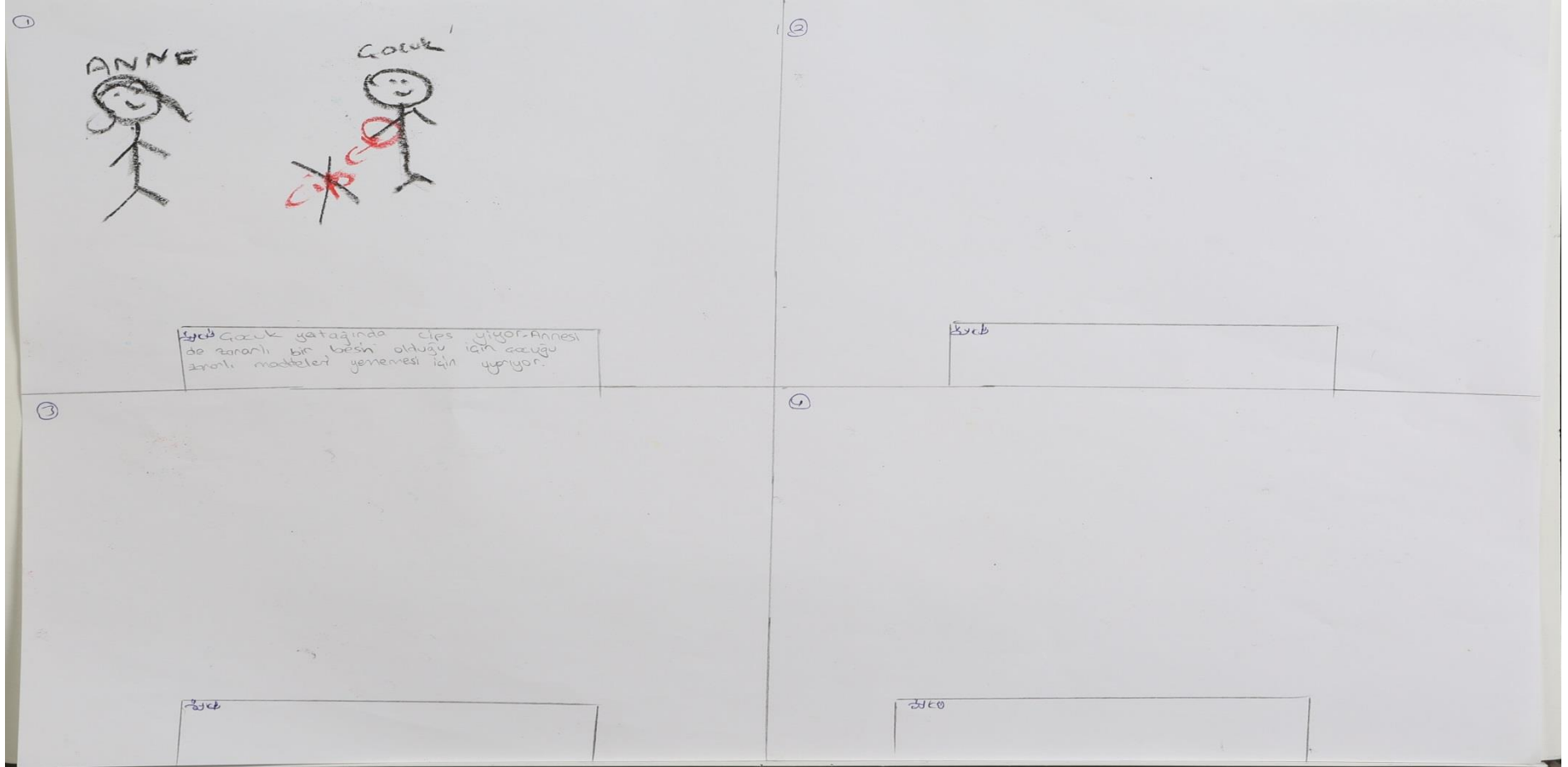
çocuğun elindeki patlamış mısırları çekmektedir. Ö. B.Ş. , resim çiziminde erkek-kadın, yetişkin-çocuk, kural koyucu- kurallara uyan karşıtlıkları betimleyebilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde; anne ve çocuk reklam filmdeki kıyafetlerinden farklı renkler ile çizilmiştir. Çocuk, reklam filminde şişman bir şekilde gösterilmişken resim çiziminde zayıf ifade edilmiştir. Öğrencinin reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığını söyleyebiliriz. Ayrıca, annenin çocuğa karşı olumsuz diyalogunda, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 3: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi B.S.Ş'nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

B.S.Ş. (K,11) Balıkesir ilinde 4 kişilik aile üyesi ile birlikte 6'dan fazla odası olan bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası vardır. Günde yaklaşık olarak 0-1 saat aralığında televizyon izlemektedir. Televizyonu kardeşi ile birlikte izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında yardım istemektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 3: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi B.S.Ş' nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

B.S.Ş, resim kâğıdının sadece 1 bölümü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

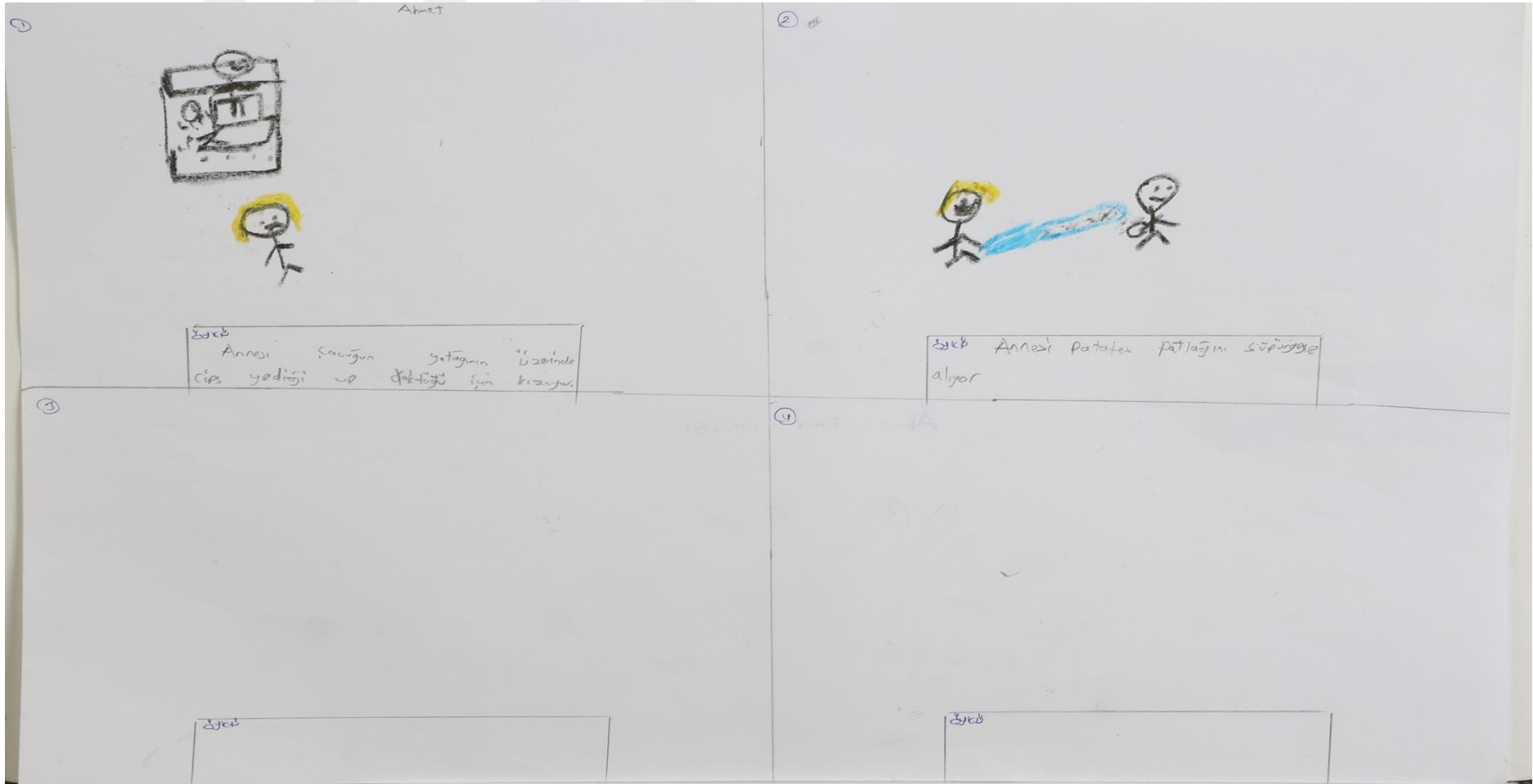
1. karede anne, çocuk ve kâse görülmektedir. Anne, siyah çöp adam şeklinde ve uzun salık saçlı çizilmiştir. Çocuk ise siyah çöp adam şeklinde betimlenmiştir. Çocuğun elindeki kâsenin dış hatları kırmızı renktedir. Resmin öykü kutusunda: “Çocuk yatağında cips yiyor. Annesi de zararlı bir besin olduğu için çocuğu zararlı maddeleri yememesi için uyarıyor” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde erkek-kadın, yetişkin-çocuk karşıtlıkları algılanabilmiştir. Anne ve çocuğun yüz ifadeleri mutlu bir şekilde çizilmiştir. Süpürge göstergesi resim kâğıdında yer almamaktadır.

Genel değerlendirme yapıldığında B.S.Ş. reklam filmindeki sembolik şiddeti ve sözel şiddeti algılamadığı söylenebilir. Annenin çocuğa karşı olumsuz söylemlerini bir uyarı olarak algılayarak, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 4:Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi A.E.F.’nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

A.E.F. (E, 11) Balıkesir ilinde 4 kişilik aile üyesi ile birlikte 4 odalı bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası vardır. Günde yaklaşık olarak 0-1 saat aralığında televizyon izlemektedir. Televizyonu babası ile izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında yaptığının aynısını yaparak tepki göstermektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu nitelemiştir. Şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 4:Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi A.E.F.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

A.E.F. , resim kâğıdının 2 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, yatak, çocuk, bilgisayar ve kâse görülmektedir. Anne, sarı uzun saçlı çöp adam şeklinde çizilmiştir. Çocuk, yatakta uzanma pozisyonunda çöp adam biçimde betimlenmiştir. Çocuğun kucağında bilgisayar, yanında ise kâse gösterilmiştir. Yatağın üzerindeki siyah noktalar, çocuğun yediği cipsleri ifade etmektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Annesi çocuğun yatağının üzerinde cips yediği ve döktüğü için kızıyor ” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde A.E.F. , erkek- kadın, yetişkin-çocuk, sınırlı-sakin, dağınık-toplu karşıtlıklarını görebilmiştir.

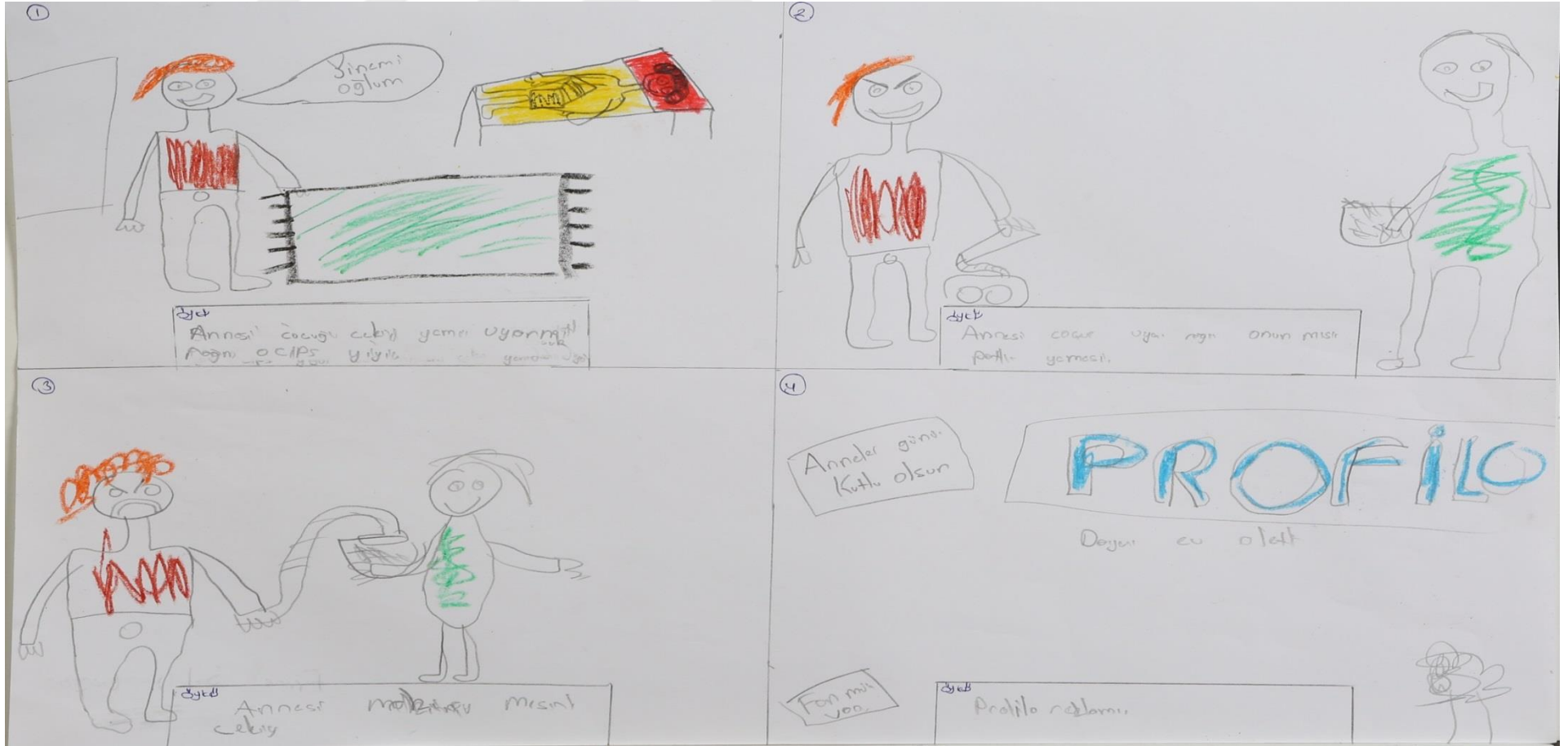
2. resim karesinde anne, çocuk, kâse ve süpürge görülmektedir. Anne, sarı kısa saçlı çöp adam biçiminde çizilmiştir. Çocuk, siyah çöp adam biçiminde gösterilmiştir. Süpürge, reklam filmdeki renginden farklı olarak mavi renk ile betimlenmiştir. Resmin öykü kutusunda: “ Annesi patates patlağını süpürge ile alıyor ” ifadesi yazılmıştır. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Resim karesinde A.E.F. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, karşıtlıkları algılayabilmiştir. Mavi renkli süpürgenin içindeki siyah taneler, çocuğun elindeki patates patlağını çektiğini ispatlamaktadır.

Resim kâğıdı değerlendirildiğinde A.E.F. , reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığı görülür. Öğrenci, annenin çocuğa karşı olumsuz söylemlerinde anne figürünü haklı bulmuştur.

Resim 5: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi E.S.B.’nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

E.S.B. (E, 11) Balıkesir ilinde 4 kişilik aile üyesi ile birlikte 4 odalı bir evde yaşamaktadır. Kendisine ait odası vardır. Günde yaklaşık olarak 2-3 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu kardeşi ile izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara uğradığında çok sinirlenerek tepki vermektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 5: Açık Koleji Ortaokulu Öğrencisi E.S.B.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

E.S.B. , resim kâğıdının 4 bölümü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, halı, yatak, çocuk ve bilgisayar görülmektedir. Anne, turuncu saçlı, uzun boylu, zayıf, pantolon giyen ve kahverengi bluzlu olarak çizilmiştir. Halı, yeşil renklidir. Çocuk, uzun boylu, zayıf, kıvrık saçlı ve kucağında bilgisayarla gösterilmiştir. Annenin düşünce balonunda: “ Yine mi oğlum ” ifadesi yazılmıştır. Öykü kutusunda: “ Anne çocuğu çekirdek yeme uyarmasına rağmen o cips yiyor ” ifadesi yer almaktadır. Bu resim karesinde E.S.B. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, ayakta-yatakta, sinirli- sakin karşıtlıklarını görebilmiştir. Çocuk ve anne yüz yüze bakmamaktadır. Çocuğun yatağı kırmızı ve sarı renk ile boyanmıştır.

2.resim karesinde anne, süpürge, kâse ve çocuk görülmektedir. Anne, kısa turuncu saçlı, uzun boylu, çatık kaşlı, geniş ağızlı, pantolonlu ve kahverengi bluzlu olarak betimlenmiştir. Annenin elinde süpürge vardır. Çocuk ise şişman, uzun boylu, yeşil üst giyimli, büyük ağızlı ve elinde kâseyle gösterilmiştir. Annenin elindeki süpürge çocuk yönündedir. Annenin çatık kaşları ve bakışları kızgınlığını göstermektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Annesi çocuğu uyarmasına rağmen mısır patlağı yemesi ” ifadesi yazılmıştır. Reklam filmindeki gibi anne zayıf ve uzun boylu, çocuk ise şişman çizilmiştir. Annenin resim çizimindeki saç rengi ile reklamdaki saç rengi benzerlik göstermektedir. Resim karesinde E.S.B. , erkek-kadın, şişman-zayıf, yetişkin-çocuk, sinirli-sakin, kural koyucu-kurallara uymayan karşıtlıklarını görebilmiştir.

3. karede anne, süpürge sopası, kâse ve çocuk görülmektedir. Anne, turuncu kıvrık saçlı, şişman, pantolon giyen, çatık kaşlı ve kahverengi bluzlu olarak gösterilmiştir. Süpürge, renksiz olarak ifade edilmiştir. Çocuk, kısa boylu, yeşil kıyafetli ve şişman bir biçimde betimlenmiştir. Anne, süpürge sopasıyla çocuğun elindeki kâseden mısırları çekmektedir. Annenin kızgınlığı öykü kutusunda belirtilmemesine rağmen, kızgınlığı çatık kaşları ve aşağı doğru çizilmiş ağzı ile görülmektedir. Resim öykü kutusunda: “ Annesi makineyle mısırlar çekiyor ” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde E.S.B. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, şişman-zayıf, sinirli-sakin, karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

4. resim karesinde mavi renkli büyük harf ile yazılmış Profilo markası, anneler günü kutlu olsun mesajı, dayanaklı ev aleti sloganı ve fon müziği yazıları görülmektedir. Öğrenci, Profilo markasının sloganını yazı ile ifade etmiştir. Yarı yapılandırılmış deney çalışmasının anneler gününe yakın bir tarihte olması, anneler gününe dair mesaj vermesini sağlamıştır.

Genel değerlendirmeye öğrenci, annenin çocuğa karşı kızgınlığını, annenin yüz ifadesiyle pekiştirebilmiştir. Özellikle annenin çatık biçimde çizilmiş kaşları ve bakışları öfkesini temsil etmektedir. Anne ve çocuğun betimlemelerinde kullanılan renkler uyum sağlamaktadır. E.S.B.'nin reklam filmindeki sözel şiddet ve sembolik şiddet algıladığını söyleyebiliriz. Anne ve çocuk arasındaki diyalogda, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 6: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi Y.B.'nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

Y.B. (E, 11) Balıkesir ilinde 4 kişilik aile üyesi ile birlikte 3 odalı bir evde yaşamaktadır. Yaşadığı evde kendisine ait odası yoktur. Günde 0-1 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu kardeşi ile birlikte izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında sessiz kalmaktadır. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmektedir.

Değerlendirme:

Y.B. resim kâğıdının 3 bölümü kullanarak reklam filmi anlatılmıştır.

1. karede halı, yatak, sehpa, çocuk, anne ve dolap görülmektedir. Çocuk, şişman ve kısa boylu olarak çizilmiştir. Yatağın üzerinde sarı renkli cips taneleri dağınık bir biçimdedir. Halı, renkli desenler ile gösterilmiştir. Anne ise çatık kaşlı, elleri belinde, siyah salık saçlı ve etek giymiş bir biçimde betimlenmiştir. Resmin öykü kutusunda: “ Çocuklar (genellikle) söz dinlemez ” ifadesi yazılmıştır. Resim karesinde Y.B. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, zayıf-şişman, vurdumduymaz-endişeli, dağınık-toplu karşıtlıklarını algılayabilmiştir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmamaktadır.

2. resim karesinde halı, sarı renkli cips, süpürge ve anne görülmektedir. Halı, siyah renkli ve üzerinde sarı cips taneleri dökülmüştür. Anne, siyah elbiseli ve kısa boylu, kısa siyah saçlı biçimde betimlenmiştir. Anne, sol elindeki siyah süpürge ile halının üzerindeki sarı cips tanelerini çekmektedir. Süpürge sopası ve ucu büyük çizilmiştir. Öykü kutusunda: “ Kirlenen yerler süpürge ile kolay temizlenir ” ifadesi yazılmıştır. Anne, reklam filmindeki saç ve zayıf görünümünden farklı bir biçimde çizilmiştir. Süpürge, reklam filminden farklı bir renk ile çizilmiştir. Bu resim karesinde Y.B. , kirli-temiz, kadın-erkek karşıtlığını algılayabilmiştir.

3. karede anne, süpürge, kâse ve çocuk görülmektedir. Anne, siyah salık saçlı, pantolonlu, siyah kıyafetli ve zayıf biçimde betimlenmiştir. Süpürge, reklam filminden farklı bir renkte çizilmiştir. Çocuk, kısa boylu, zayıf ve burnu büyük çizilmiştir. Annenin sol uzun koluyla tuttuğu süpürge sopası, çocuğun iki eliyle tuttuğu kâsenin içinden taneleri çekmektedir. Kâse, oldukça büyük gösterilmiştir. Resmin öykü kutusunda: “ Çok iyi çekim yapan süpürge ” ifadesi yazılmıştır. Çocuk, reklam filminde şişman gösterilmesine rağmen öğrencinin çiziminde zayıf olarak çizilmiştir. Resim karesinde öğrenci, erkek-kadın, yetişkin-çocuk karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, anne ve çocuk arasındaki negatif diyalog

1. resim karesinde annenin ellerini beline dayanmış bir biçimde betimlenmesiyle

pekişmektedir. Çocuk, 1. resim karesinde şişman, 3. resim karesinde ise zayıf gösterilmiştir. Y.B.'nin reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığını söyleyebiliriz. Anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 7: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi B. Ç.' nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

B.Ç.(E, 11) Balıkesir ilinde 3 kişilik aile üyesi ile birlikte 4 odalı bir evde yaşamaktadır. Yaşadığı ev de kendisine ait odası yoktur. Genellikle televizyon izlememekte, izlediğinde ise babasıyla izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında sinirlenerek tepki vermektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 7:Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi B. Ç.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

B.Ç. , resim kâğıdının 4 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede⁴ yatak, çocuk, sehpa ve kâse görülmektedir. Yatak, turuncu ve kırmızı renkler ile çizilmiştir. Çocuk, mavi pantolon, yeşil üst giyimli, uzun ve zayıf betimlenmiştir. Yatağın yan tarafında kahverengi sehpanın üzerinde sarı renkli kâse gösterilmiştir. Öykü kutusunda: “ Yatarak yatakta yemek yerse ortalığın hem pisleneceğini hem de boğazına kaçma ihtimalinin olması ” ifadesi yazılmıştır. Resim karesinde B.Ç. zayıf-şişman, kirli-temiz, ayakta-yatakta karşıtlıklarını algılayabilmiştir. Boğazına kaçma ihtimali ifadesi, öğrencinin kendi yorumudur.

2. resim karesinde anne ve kapı eşiği görülmektedir. Anne, mavi pantolonlu, yeşil bluzlu, zayıf ve uzun boylu çizilmiştir. Annenin konuşmaları, kırmızı renkli noktalar ile ifade edilmiştir. Zeminde sarı renkli çizgilerden oluşmaktadır. Anne, kahverengi renkli kâğıda dikey konumlandırılmış kapı eşiğinin içinde ayakta durmaktadır. Resmin öykü kutusunda: “ Çocuk annesinin sözünü bir türlü dinlemez ” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde B.Ç, şişman-zayıf, yetişkin-çocuk, ayakta-yatakta, karşıtlıklarını görebilmiştir.

3. karede büyük siyah renkli elektrik süpürgesi görülmektedir. Süpürgenin sopası uzun gösterilmiştir. Süpürge, reklam filmdeki renginden farklıdır. Öykü kutusunda: “ Annesi ortalığı topladı temizledi rahatladı ” ifadesi yazılmıştır. B.Ç. bu resim karesinde temiz-kirli karşıtlığı görebilmiştir.

4. resim karesinde anne, çocuk ve kâse görülmektedir. Anne, mavi pantolonlu, yeşil bluzlu, zayıf ve uzun çizilmiştir. Çocuk, mavi kıyafetli, pantolonlu, kısa siyah saçlı ve zayıf betimlenmiştir. Annenin iki eli belinde çocuğa doğru bakmaktadır. Çocuk elindeki kâseyi anneye doğru uzatmaktadır. Öykü kutusunda: “Ama çocuk başka bir yiyeceği döke döke yiyor. Annesi de kızıyor” ifadesi yazılmıştır. Annenin çocuğa kızgınlığı ellerini beline dayamasıyla pekişmektedir. Öğrenci, bu resim karesinde erkek-kadın, yetişkin-çocuk, sinirli-sakin karşıtlıkları

4 Resim kâğıdı numaralandığı halde bu öğrenci 2. kareyi 1. karenin yerine çizmiştir.

algılayabilmiştir. Reklam filminde çocuk şişman gösterilirken, resim çiziminde oldukça zayıf betimlenmiştir. Süpürge reklam filmindeki renginden farklı bir renk ile çizilmiştir.

Genel değerlendirme sonucunda B.Ç. , reklam filmindeki annenin çocuğa karşı kızgınlığını algılayabilmiştir. Fakat annenin çocuğun elindeki yiyecek kâsesinden süpürge sopasıyla yiyecekleri çekmesini betimleyememiştir. Süpürge çizimlerinde oldukça büyük ve siyah renkli çizilmiştir. Fakat 4. resim karesinde süpürge betimlenmemiştir. B.Ç.'nin reklam filmindeki sözel şiddeti algıladığı, sembolik şiddeti de algılamadığı söylenebilir. Anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, öğrenci anneyi haklı bulduğu görülür.

Resim 8: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi S.Ç.'nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

S.Ç. (K, 11) Balıkesir ilinde 6 kişilik aile üyesi ile birlikte 6'dan fazla odası olan bir evde yaşamaktadır. Yaşadığı ev de kendisine ait bir odası vardır. Genellikle televizyon izlememektedir. Eğer televizyon izlerse yalnız olarak televizyon izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında yaptığının aynısını yaparak tepki vermektedir. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 8: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi S.Ç.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

S.Ç. , resim kâğıdının 4 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, çocuk ve kâse görülmektedir. Anne, sarı uzun salık saçlı, yeşil bluzlu, kırmızı pantolonlu, zayıf ve kısa boylu çizilmiştir. Çocuk, şişman, turuncu pantolonlu, mavi yarım kol tişörtlü, kahverengi kısa saçlı ve oturma pozisyonundadır. Anne, işaret parmağını çocuğa doğru kaldırmış, kaşlarını da çatarak bakmaktadır. Çocuk ve anne yüz yüze bakmamaktadır. Resmin öykü kutusunda: “ Çocuğun kilolu olması ve annesinin onu asıl olarak yemek için uyarması ” ifadesi yazılmıştır. Çocuğun iki elinde tuttuğu sarı taneler cipsi göstermektedir. Öğrenci resim çiziminde anneyi reklam filmindeki anneden farklı bir biçimde betimlemiştir. Parmağını çocuğa karşı kaldıran anne, çocuğu uyarmaktadır. Öğrenci, resim karesinde erkek-kadın, yetişkin-çocuk, sinirli-sakin, şişman- zayıf karşıtlıkları algılayabilmiştir. Çocuk, reklam filmindeki uzanma pozisyonundan farklı olarak oturma pozisyonunda gösterilmiştir.

2. resim karesinde yastık, yatak, sarı cipsler, süpürge ve anne görülmektedir. Anne, yeşil bluzlu, kırmızı pantolonlu ve sarı uzun salık saçlı gösterilmiştir. Süpürge, reklam filmindeki gibi kırmızı renklidir. Anne, elindeki süpürge sopası ile yatağın üzerindeki sarı cips tanelerini çekmektedir. Resmin öykü kutusunda: “ Fakat çocuğun olayı anlamaması ve annesini süpürmeye üşendiğini zannetmesi ” ifadesi yazılmıştır. S.Ç. bu resim karesinde dağınık-toplu karşıtlığı algılayabilmiştir.

3. karede çocuk, anne, yatak ve kâse görülmektedir. Çocuk, uzun, şişman, kısa kahverengi saçlı, mavi tişörtlü ve turuncu pantolonlu çizilmiştir. Anne, yeşil bluzlu, sarı salık saçlı betimlenmiştir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Çocuğa karşı konuşan annenin konuşmaları ağızından çıkan yatay çizgiler ile ifade edilmiştir. Öykü kutusunda: “ Çocuğun tekrar yola koyulması ve çekirdek kapsamını anlamayıp mısırları yemesi ” ifade yazılmıştır. Anne, reklam filmindeki özelliklerinden farklı olarak sarı saçlı çizilmiştir. S.Ç. , bu resim karesinde erkek-kadın, zayıf-şişman, yetişkin-çocuk, sinirli-sakin, vurdumduymaz-endişeli karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

4.resim karesinde anne, süpürge, çocuk ve kâse görülmektedir. Çocuk, mavi üst giyimli, turuncu pantolonlu, şişman ve kahverengi uzun salık saçlı çizilmiştir. Anne, sarı uzun salık saçlı, yeşil bluzlu, kırmızı pantolonlu, zayıf ve kısa gösterilmiştir. Süpürge siyah renktedir. Anne ve çocuk yüz yüze bakmaktadır. Anne, elindeki süpürgeyle çocuğun elindeki kâseden mısırları çekmektedir. Öykü kutusunda: “ Annesinin kızıp mısırı ortadan kaldırması yani çocuğun artık olayı anlaması” ifadesi yazılmıştır. Annenin kızgınlığı çocuğa karşı dik bakışıyla pekişmektedir. Resim karesinde öğrenci, erkek-kadın, yetişkin-çocuk, şişman-zayıf, kural koyucu-kurallara uymayan, sinirli-sakin karşıtlıkları görebilmiştir.

Annenin çocuğa karşı kızgınlığını, çocuğun kilosu ile ilişkilendirmektedir. Anne ve çocuğun kıyafetleri tüm resim karelerinde uyumludur. Süpürge, reklam filmindeki gibi kırmızı renklidir. Anne, reklam filmindeki saç renginden farklı olarak sarı saçlar ile betimlenmiştir.

Genel değerlendirmeye göre B.Ç.’nin reklam filmindeki sözel şiddeti ve sembolik şiddeti algıladığı söylenebilir. Anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, anneyi haklı bulmuştur.

Resim 9: Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi S. K.’ nin Çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

S.K.(K,11) Balıkesir ilinde 4 kişilik aile üyesi ile birlikte 5 odalı bir evde yaşamaktadır. Yaşadığı ev de kendisine ait bir odası vardır. Günde 2-3 saat televizyon izlemektedir. Televizyonu kardeşi ile izlemeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara uğradığında sessiz kalmaktadır. Sınıf öğretmeni; okul ve sınıf içerisinde başarılı bir öğrenci olduğunu niteleyerek, şiddet eğilimli davranışları olmadığını belirtmiştir.

Resim 9:Açı Koleji Ortaokulu Öğrencisi S. K.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

S.K. , resim kâğıdının 4 bölümünü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede yatak, çocuk, anne, kâse, süpürge görülmektedir. Çocuk, kahverengi tişörtlü, kahverengi kıvrıkcık saçlı, siyah pantolonlu ve kahverengi ayakkabılarıyla yatakta uzanma pozisyonunda çizilmiştir. Anne, turuncu uzun salık saçlı, yeşil ve sarı renkli bluzlu, mavi pantolonlu, siyah ayakkabılı ve zayıf olarak betimlenmiştir. Süpürge, siyah renkli ve dikdörtgen biçimdedir. Anne, çocuğa doğru bakmakta ve elindeki süpürgeyle çocuğun kucağındaki kâseden cipsleri çekmektedir. Resmin öykü kutusunda: “Anne sevgisi her şeye yetiyor” ifadesi yazılmıştır. Öğrenci resim karesinde kadın-erkek, yetişkin-çocuk karşıtlıkları algılayabilmiştir. Reklam filminin başlangıcı ve sonunu öğrenci bu resim karesinde kendi yorumuyla birleştirerek betimlemiştir.

2. resim karesinde kırmızı perde, dört bölmeli pencere, bulutlar, anne ve çocuk görülmektedir. Anne, çöp adam biçimde uzun turuncu atkuyruğu toplanmış saçlarıyla gösterilmiştir. Çocuk, pencereden gözüken çöp adam şeklinde betimlenmiştir. Anne pencerenin önünde perde ve çocuğa doğru bakmaktadır. Resmin öykü kutusunda: “ Çocuk dışarıdayken bile annesi ev işi yapıyor ” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde S.K. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, karşıtlıklarını algılayabilmiştir.

3. karede dolap ve anne görülmektedir. Anne, turuncu renkli atkuyruğu toplu saçlı betimlenmiştir. Dolap, mavi renkli ve bölmelidir. Mutfak mekânı reklam filminde gösterilmemektedir. Öğrencinin resim karesinde kendi yorumudur. Resmin öykü kutusunda: “ Anne her yerde mutfak ” ifadesi yazılmıştır. Anne, mutfak dolaplarına doğru bakmaktadır.

4. resim karesinde iki tane birbirine geçen kırmızı kalpler görülmektedir. Kırmızı kalplerin içerisinde sarı renkle çocuk, yeşil renkle anne yazıları vardır. Öykü kutusunda “ anne sevgisi ” ifadesi yazılmıştır.

Genel değerlendirmeye göre S.K. , reklam filmindeki sembolik Şiddeti 1. karede algılayabilmiştir. 1. resim karesinde reklam filminin başlangıç ve son sahnelerini kendi yorumuyla birleştirerek çizmiştir. Bununla birlikte anne reklam filminde çocuğa karşı öfkeliyken, ğrenci resim çiziminde anneyi sevgi göstergesi kalpler ile betimlemiştir. Öğrencinin reklam filmindeki sözel Şiddeti algılamadığı, sembolik Şiddeti de gösterge olarak algıladığı söylenebilir. Buradaki gösterge, reklam filminde annenin süpürge sopası ile çocuğun elindeki kâseden yiyecekleri çekmesidir. Öğrenci, sembolik Şiddet göstergesini betimlemiŐ, fakat bu görüntüyü anne sevgisi ile iliŐkilendirmiŐtir. S.K. ocuk ve anne arasındaki diyalogda, anneyi haklı bulmuş ve öykülerinde anneden övgüyle bahsetmiŐtir.

Resim 10: Aı Koleji Ortaokulu ğrencisi Z.Z.D.’nin çizdiği Resim

Öğrenci Bilgileri:

Z.Z.D. (K, 11) Balıkesir ilinde 3 kişilik aile yesi ile birlikte 3 odalı bir evde yaşamaktadır. Yaşadığı ev de kendisine ait bir odası vardır. Günde 0-1 saat aralığında televizyon izlemektedir. Televizyonu kardeşi ile birlikte seyretmeyi tercih etmektedir. Fiziksel zarara maruz kaldığında sinirlenmektedir. Sınıf ğretmeni okul ve sınıf içerisinde başarılı bir ğrenci olduğunu niteleyerek, Şiddet eğilimli davranışlarının olmadığını belirtmiştir.

Resim 10:Açı Koleji Ortaokulu Öğrenci Z.Z.D.'nin Çizdiği Resim

Değerlendirme:

Z.Z.D. , resim kâğıdının 4 bölümü kullanarak reklam filmini anlatmıştır.

1. karede anne, yatak, çocuk ve kâse görülmektedir. Anne, kahverengi uzun kıvrıkcık ve salık saçlı, kırmızı elbiseli, zayıf ve elleri belinde çizilmiştir. Çocuk, mavi üst giyimli, yeşil pantolonlu, zayıf ve kahverengi dik saçlı betimlenmiştir. Kâse, sarı taneler ile doludur. Çocuğun yediği cipsler yatağın her yerine dökülmüştür. Anne, çocuğun cipsleri yatağına dökmesinden dolayı kızgındır. Kızgınlığı ellerinin beline dayalı olması ile pekişmektedir. Öykü kutusunda: “ Yatakta yiyecek bir şey yiyerek annemizin sinirine maruz kalmamalıyız☺ ” yazılmıştır. Bu resim karesinde Z.Z.D. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, sinirli-sakin, ayakta-yatakta karşıtlıkları algılayabilmiştir.

2. resim karesinde anne ve süpürge görülmektedir. Anne, kahverengi saçlı, kırmızı elbiseli, şişman ve kısa boylu çizilmiştir. Süpürge, reklam filmindeki gibi kırmızı renklidir. Anne, elindeki süpürge sopasıyla yere dökülen sarı taneleri çekmektedir. Süpürgenin üzerinde Profilo yazmaktadır. Resmin öykü kutusunda: “Eğer yatakta yiyecek yemek hatasını yaparsak, evde profilo varsa sorun yok demektir” ifadesi yazılmıştır. Resim karesinde Z.Z.D. , kirli-temiz karşıtlıklarını görebilmiştir. Anne, reklam filmindeki görüntüsünden farklı biçimde betimlenmiştir.

3. karede çocuk, kâse, anne ve süpüre görülmektedir. Çocuk, kısa kahverengi saçlı, mavi üst giyimli, yeşil pantolonlu, zayıf ve kısa boylu çizilmiştir. Anne, uzun kıvrıkcık ve kahverengi salık saçlı, kırmızı elbiseli, zayıf, uzun boylu, turuncu ayakkabılı ve çatık kaşlı betimlenmiştir. Süpürge, reklam filmdeki gibi kırmızı renklidir. Süpürgenin üzerinde Profilo yazmaktadır. Anne, elindeki süpürge sopasıyla çocuğun elindeki kâsedeki yiyecekleri çekmektedir. Çocuğun yüz ifadesi şaşkınlığı ifade etmektedir. Anne, çatık kaşlarıyla çocuğa doğru bakmaktadır. Resmin öykü kutusunda: “ Ama yine de evde profilom var deyipte aynı hataya düşmeyin” ifadesi yazılmıştır. Bu resim karesinde Z.Z.D. , erkek-kadın, yetişkin-çocuk, sinirli-sakin, şişman-zayıf, kural koyucu-kurallara uymayan karşıtlıkları algılayabilmiştir.

4. resim karesinde çocuk ve kâse görülmektedir. Kâse, turuncu renkli ve içi boştur. Çocuk, kahverengi kısa saçlı, mavi üst giyimli, yeşil pantolonlu ve zayıf betimlenmiştir. Çocuğun yanağındaki mavi damla gözyaşını ifade etmektedir. Öykü kutusunda: “ Çünkü 2. bir hata yemekten mahrum kalmaya neden olur” ifadesi yazılmıştır.

Genel olarak değerlendirme yapıldığında Z.Z.D. , reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algılayabilmiştir. 4. resim karesindeki görüntü öğrencinin kendi yorumudur. Yatakta yemek yediği için çocuğu suçlamakta, anneyi haklı görmektedir.

Bulgular:

Bu tez çalışmasında, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 6. sınıf öğrencilerinin, seçilen reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algılaması incelenmiştir. Araştırmada üç aşamalı veri toplama tekniği kullanılmıştır. 1. aşamada göstergebilimsel analiz, 2. aşamada anket uygulaması ve 3. aşamada ise yarı yapılandırılmış bir deney olarak öğrencilerin izletildikleri şiddet içeren reklam filmini görsel öykülendirmesi tekniği kullanılmıştır.

Bu bağlamda, tipik bir sözel ve sembolik şiddet içeren reklam filmi olarak tanımladığımız *Cips de mi Yasak?* başlıklı Profilo televizyon reklamının göstergebilimsel analizinden elde ettiğimiz öğeleri öğrencilerin görsel olarak nasıl betimlediği incelenmiştir. Bununla amaçla reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddete maruz kalan öğrencilerin, resim ve öykülendirme de kullandığı unsurlar değerlendirilmiştir. Öğrencilerin reklam filmindeki şiddeti algılamasındaki değerlendirmelerde sosyo-ekonomik statüleri, televizyon izleme alışkanlıkları, şiddete eğilimli olmaları ve başarı durumları da dikkate alınmıştır.

Çalışmamızda kullandığımız sözel ve sembolik şiddet içeren reklam filminin başlangıç sahnesi anne ve çocuk arasındaki sözel şiddet söylemlerini içermektedir. Sembolik şiddet ise reklam filminin sonunda annenin çocuğun elindeki kâseden süpürge sopasıyla mısır tanelerini çekmesi ile gerçekleşmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin resimlerinde anne ve çocuğu nasıl betimledikleri önem kazanmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin sembolik şiddet aracı olarak tanımladığımız süpürgeyi ve sopasını nasıl betimlediği dikkatli bir biçimde analiz edilmiştir. Çünkü süpürge

sopası, annenin çocuğa “ vurmadan dövme ” temsilini gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda süpürge sopasının büyük çizilmesi, öğrencilerin sembolik şiddeti algılayıp algılamaması açısından önem taşımaktadır.

Aşağıdaki tablolarda araştırmaya katılan öğrencilerin reklam şiddeti, reklamdaki anneyi ya da çocuğu haklı bulma durumları ve temel karşıtlıkları algılama durumları gösterilmiştir.

Tablo 24

Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinin Sözel-Sembolik Şiddeti Algılaması Dereceleri

Resmi Çizen	Sözel Şiddeti Algılama	Sembolik Şiddeti Algılama	Anneyi Haklı Bulma	Çocuğu Haklı Bulma	Yansız Tutum
Y.K.(K,11)	+	+	+	-	-
B.T.(K,11)	-	-	+	-	-
H.Y.T.(K, 11)	+	-	+	-	-
H.Ü (E, 11)	+	+	-	+	-
Ş.K.(E,11)	+	+	-	+	-
B.G.E.(K,11)	+	+	+	-	-
M.Y.(E,11)	+	-	+	-	-
C.K.(K,11)	+	+	+	-	-
B.U.(E,11)	+	+	+	-	-
P.Ö.(K,11)	+	-	-	+	-

Tablodan görüleceği gibi reklamdaki sözel ve sembolik şiddetinin ikisini birden sadece 6 öğrenci algılayabilmiştir (3K ve 3E). 3 öğrenci ise yalnızca sözel şiddeti algılayabilmiştir (2K ve 1E). 1 öğrenci de hem sözel hem de sembolik şiddeti algılayamamıştır (1K).Reklam filmindeki anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, 7 öğrenci (5E, 2K) anneyi haklı bulmuş, 3 öğrenci (2E, 1K) ise çocuğu haklı bulmuştur.

Tablo 25

Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulundaki Öğrencilerin Reklam Filmindeki Temel Karşıtlıkları Algılaması

Çocuk- yetişkin	9 öğrenci(6K, 3E)
Erkek-kadın	7 öğrenci(5K, 2E)
Yatakta-ayakta	8 öğrenci (5K, 3E)
Şişman-zayıf	6 öğrenci(5K, 1E)
Tembel- çalışkan	Hiçbiri
Vurdumduymaz- endişeli	2 öğrenci(2K)
Sakin-sinirli	4 öğrenci (3K, 1E)

Dağınık-düzenli	2 öğrenci(2K)
Kirli-temiz	4 öğrenci(3K, 1E)
Kural koyucu- kurallara uymayan	5 öğrenci (3E, 2K)

Çalışmaya katılan Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu 6. sınıf öğrencilerinin, reklam filmindeki karşıtlıkları algılaması yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Reklam filmindeki annenin çocuğa uyguladığı sözel ve sembolik şiddeti karşıtlıklar ile ilişkilendirdiğimizde, kural koyucu - kurallara uymayan ve sakin-sinirli karşıtlıkları öne çıkmaktadır. Kural koyucu-kurallara uymayan karşıtlığını 5 öğrenci, sinirli ve sakin karşıtlığını da 4 öğrenci algılayabilmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin hiçbiri tembel-çalışkan karşıtlığını algılamamıştır.

Tablo 26

Açı Koleji Ortaokulu Öğrencilerinin Sözel-Sembolik Şiddeti Algılaması Dereceleri

Resmi Çizen	Sözel şiddet	Sembolik şiddet	Anneyi Haklı Bulma	Çocuğu Haklı Bulma	Yansız tutum
K.Ş.(E,11)	+	+	-	-	+
Ö.B.Ş.(E,11)	+	+	+	-	-
B.S.Ş.(K,11)	-	-	+	-	-
A.E.F.(E,11)	+	+	+	-	-
E.S.B.(E,11)	+	+	+	-	-
Y.B.(E,11)	+	+	+	-	-
B.Ç.(E,11)	+	-	+	-	-
S.Ç.(K,11)	+	+	+	-	-
S.K.(K,11)	-	+	+	-	-
Z.Z.D.(K,11)	+	+	+	-	-

Tablodan görüleceği gibi reklamdaki sözel ve sembolik şiddetin her ikisini de sadece 7 öğrenci algılayabilmiştir (5E ve 2K). 1 öğrenci (1E) reklamdaki sözel şiddeti algılayarak, 1 öğrenci(1K) yalnızca sembolik şiddeti algılayabilmiştir. 1 öğrenci de hem sözel hem de sembolik şiddeti algılayamamıştır (1K). Reklam filmindeki anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, 9 öğrenci (5E, 4K) anneyi haklı bulmuş, 1 öğrenci de (1E) tarafsız kalmıştır.

Tablo 27

Açı Koleji Ortaokulundaki Öğrencilerinin Reklam Filmindeki Temel Karşıtlıkları Algılaması

Çocuk- yetişkin	10 öğrenci(4K, 6E)
Erkek-kadın	9 öğrenci (4K, 5E)
Yatakta-ayakta	5 öğrenci(1K, 4E)

Şişman-zayıf	6 öğrenci (2K, 4E)
Tembel- çalışkan	Hiçbiri
Vurdumduymaz- endişeli	2 öğrenci(1E, 1K)
Sakin-sinirli	7 öğrenci (5E, 2K)
Dağınık-düzenli	3 öğrenci (2E, 1K)
Kirli-temiz	4 öğrenci (3E, 1K)
Kural koyucu- kurallara uymayan	8 öğrenci (6E, 2K)

Çalışmaya katılan Açı Koleji Ortaokulu 6. sınıf öğrencilerinin, reklam filmindeki karşıtlıkları algılaması yukarıdaki tabloda gösterilmektedir. Kural koyucu-kurallara uymayan karşıtlığını 8 öğrenci, sakın-sinirli karşıtlığını 7 öğrenci algılayabilmiştir. Bununla birlikte, reklam filmindeki tembel- çalışkan karşıtlığını öğrencilerin hiçbiri algılamamıştır.

Tablolardan görüldüğü gibi, Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu öğrencilerinden 6 öğrencinin reklam filmindeki hem sözel ve hem de sembolik şiddeti algılamıştır (3E ve 3K). 3 öğrencinin (2K ve 1E) yalnızca sözel şiddeti algıladığı, 1(K) öğrencinin de hem sözel hem de sembolik şiddeti algılamadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Açı Koleji Ortaokulu öğrencilerinden 7 öğrenci reklam filmindeki hem sözel ve hem de sembolik şiddeti algılayabilmiştir (5E ve 2K). Yalnızca 1(1E) öğrencinin sözel şiddeti, 1(1K) öğrencinin de sembolik şiddeti, 1(1K) öğrencinin hem sözel hem de sembolik şiddeti algılamadığı bulgulanmıştır. Bu bulgular, sosyo-ekonomik durumu daha alt düzeyde olan öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu iyi olan öğrencilere göre sözel ve sembolik şiddeti daha az algılayabildiklerini göstermektedir.

Her iki okuldaki öğrencilerinin reklam filmindeki karşıtlıkları algılaması değerlendirildiğinde; Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu öğrencilerinden 5 öğrencinin (3E ve 2K) kural koyucu – kurallara uymayan, 4 öğrencinin de (3K ve 1E) sakın-sinirli karşıtlığını algıladığı görülmektedir. Bununla birlikte, Açı Koleji Ortaokulu öğrencilerinden 8 öğrencinin (6E ve 2K) kural koyucu-kurallara uymayan, 7 öğrencinin de (5E ve 2K) sakın-sinirli karşıtlıklarını algıladığı ortaya çıkmıştır.

4.BÖLÜM: GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Örtük bir şiddet biçimi olan “sembolik” şiddet, şiddetin en tehlikeli ve zararlı halidir. Sembolik şiddet, fark edilemeyen bir şiddet türüdür. Sembolik şiddeti araştıran Bourdieu, toplum içerisinde erkek ve kadın ilişkisiyle sembolik şiddeti değerlendirmektedir (Bourdieu,2014). Yazar, değerlendirmelerinde önemli bir çıkarıma varmıştır; sembolik şiddet, olması zorunlu olgu halinde meydana gelmektedir. Bu nedenle sembolik şiddet, diğer şiddet türleri gibi kolayca anlaşılmamaktadır. Sembolik şiddet, izleyiciye izletilen örtük bir zorlamadır. Şiddet, kelime anlamı olarak zorla yaptırılan anlamına gelse de buradaki sembolik şiddetin zorlaması bir nedensellik içerisinde izleyiciye sunulmakta ve izleyici bu şiddeti ayırt edememektedir. Bu şiddet türünün televizyon yayınlarında kullanımı dikkat çekmektedir. Genellikle izleyiciler şiddeti, kontrolsüz güç kullanımı olarak algılamaktadır. Bu algının bozulmasının başlıca nedeni, televizyon yayınlarında oldukça çok tüketilen şiddetin, reyting aracı haline gelmesidir. Şiddetin bu denli televizyon yayınlarında tüketilmesi, sembolik şiddetin izleyici tarafından anlaşılmamasına ve kanıksanmasına neden olmaktadır. İzleyicinin farkında olmakta zorlandığı bu şiddet türünün 11-12 yaş aralığındaki çocuklar tarafından nasıl algılandığı önem taşımaktadır.

Literatür incelemelerinde reklam ve şiddet farklı konular içinde değerlendirilmiştir. Reklam alanında yapılan çalışmalarda, reklamın izleyici üzerindeki tüketim etkilerinin incelendiği görülmektedir. Şiddet üzerinde yapılan çalışmalarda ise şiddet içerikli dizi ve filmlerin izleyiciler üzerindeki etkilerini araştırılmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda, farklı kuram ve araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu çalışmalarda öne çıkan iki tane kuram vardır: Kültürel ekme kuramı ve sosyal öğrenme kuramıdır. Her iki kuram, öğrenmenin gözlem yoluyla meydana geldiğini savunmaktadır. Bu tez çalışmasında, sembolik şiddet içeren bir televizyon reklamının farklı sosyo-ekonomik statüdeki 6. sınıf öğrencileri tarafından nasıl algılandığı sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmamızın kuramsal çerçevesinin sosyal öğrenme kuramı olmasının temel nedeni, öğrenmenin ilk eşiğinin algı olması ve gözlem yoluyla öğrenmenin de çevresel koşullar ile şekillendiğinin bulgulanmasıdır. Kuramın savunduğu öğrenmenin gözlem yolu oluştuğu ve çevresel faktörler ile şekillendiği olgusu, örneklem seçimine yön

vermiştir. Bu kanıdan hareketle seçilen farklı sosyo-ekonomik statüdeki öğrencilerin sembolik şiddet içerikli reklamı nasıl algıladığı, başarı durumu, televizyon izleme süre/alışkanlıkları ve şiddet eğilimli davranışlarının olması/olmaması durumları dikkate alınmıştır. Bu nedenle, araştırma örnekleminiz farklı sosyo-ekonomik statüdeki 6. sınıfta eğitim gören 20 öğrenciden oluşarak, sembolik şiddet içeren reklam filminin nasıl algılandığı hakkında temsili oluşturmaktadır.

Bu tez çalışmasında, farklı okul ve farklı sosyo-ekonomik statüdeki 6. sınıf öğrencilerinin şiddet içeren bir reklam filmini nasıl algıladıkları incelenmiştir. Çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar, farklı sosyo-ekonomik statüdeki öğrencilerin sayısı, seçilen okulların fiziki yapısı ve yarı yapılandırılmış deney uygulamasının süresidir. Araştırmanın amacı doğrultusunda üç aşamalı bir veri toplama tekniği kullanılmıştır.

Çalışmamızın birinci aşamasında medya analizi yapılmıştır. Bu bağlamda, 2014-2015 yıllarında ulusal televizyon kanallarında yayınlanan reklamlar incelenerek, tipik bir sembolik şiddet içeren reklam seçimi monografik örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Seçilen reklam filminin göstergebilimsel analizi yapılmıştır. Göstergebilimsel analiz ile reklam filminin birinci bölümünde sözel şiddet, ikinci bölümünde ise sembolik şiddet olduğu bulgulanmıştır.

Araştırmamızın ikinci aşamasında ise, uygunluk örnekleme (convenience sampling) tekniğiyle seçilen farklı sosyo-ekonomik düzeydeki iki farklı ortaöğretim okulundan toplam 20 öğrenciye 10 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Bununla birlikte, sınıf öğretmenlerine de (2 öğretmen), öğrencileri değerlendirmeleri için 5 sorudan oluşan farklı bir anket uygulanmıştır.

Çalışmamızın üçüncü aşamasında ise yarı yapılandırılmış deney uygulanmıştır. Farklı sosyo-ekonomik seviyedeki 20 öğrenciye peş peşe iki kez reklam filmi izlettirilerek, öğrencilerin bu reklam filmini çizimleriyle öykülendirmeleri istenmiştir. Yarı yapılandırılmış deney uygulaması analizinde öğrencilerin reklamdaki sözel ve sembolik şiddeti nasıl algıladığı, sosyo-ekonomik statüleri, televizyon izleme alışkanlıkları, şiddete eğilimli davranışları ve başarı durumları dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Reklam filminin göstergebilimsel analizinde reklamdaki temel karşıtlıklar, sözel ve sembolik şiddet öğeleri ortaya konulmuştur. Bu öğelerden sözel şiddet söylemleri, anne ve çocuk arasındaki “ Yine mi? ” , “ Yasak ” , “ Kalk hadi! ” , “ Ne yapıyorsun? ” , “ Ne konuştuk seninle? ” den oluşan öfkeli söylemlerdir. Bu söylemler, annenin çocuğa kızgınlığını göstermektedir. Dolayısıyla, öğrencilerinin çizim ve öykülerinde annenin çocuğa kızgınlığının ifade edilmesi reklam filmindeki sözel şiddetin algılandığını ortaya koymaktadır. Reklam filmindeki sembolik şiddet ise, süpürge sopasının kullanımı ile ortaya çıkmaktadır. Süpürge sopası annenin çocuğa karşı “vurmadan dövme” davranışını yansıtmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin resim çizimleri ve öykülendirme analizinde süpürge nasıl betimlendiği sembolik şiddetin algılanması bakımından önem kazanmaktadır. Öğrencilerin anne ve çocuk arasındaki bu olumsuz diyalogda, anne ya da çocuğu haklı bulması da incelenmiştir.

Reklam filminin göstergebilimsel analizinde ortaya çıkan öğeler ile öğrencilerin çizimleri değerlendirildiğinde; çalışmaya katılan öğrencilerin genellikle anne, çocuk, kâse, bilgisayar, halı, yatak, süpürge, sehpa, lamba ve oda göstergelerine çizimlerinde yer verdiği görülmüştür. Reklam filminin göstergebilim analizinde ortaya çıkan temel göstergelerden olan poster, dünya küresi, abaküs ve kitap göstergelerine ise öğrencilerin çizimlerinde rastlanılmamıştır.

Reklam filmindeki sözel şiddeti algılayan öğrencilerin, “Yine mi?” , “Ben sana demedim mi ?”, “Annenin patlamış mısırları çektiği”, “Cips yediği için kızıyor”, “Anne çocuğu uyarıyor”, “Süpürge kolay temizler”, “Çocuklar söz dinlemez”, “ Cipsleri temizliyor” ifadeleri yer almaktadır. Oysaki reklam filminde anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalog “Yine mi?” , “ Yasak”, “Kalk hadi” , “ Ne yapıyorsun?” , “Ne konuştuk seninle?” gibi oluşan söylemlerden meydana gelmektedir. Bu noktada öğrencilerin, reklam filmindeki sözel şiddet söylemlerini bir taraf tutarak yorumladığı görülmektedir. Reklam filmindeki sözel şiddet söylemlerini öykülendirirken öğrencilerin bir taraf seçtiği ve o tarafında genellikle anne olduğu ortaya çıkmıştır. Anne, sözel şiddet söylemlerinde öğrenciler tarafından haklı görülmüştür. Bununla birlikte reklam filmindeki sembolik şiddet ise, süpürge sopasının kullanımı ile ortaya çıkmaktadır. Süpürge sopası annenin çocuğa karşı “vurmadan dövme” davranışını yansıtmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin sembolik şiddeti algılamaları bu kıstas çerçevesinde değerlendirilmiştir. Reklam filmindeki

sembolik şiddeti algılayan öğrencilerin, resim çizimlerinde annenin süpürge sopası ile çocuğun elinde yiyecek kabından yiyecekleri çektiği göstergesini çizdiği, reklam filmindeki sembolik şiddeti algılamayan öğrencilerin ise bu göstergeyi çizmediği bulgulanmıştır.

Düvertepe Yatılı Bölge Ortaokulu öğrencileri düşük sosyo-ekonomik statüde yaşamaktadır. Bu nedenle öğrenciler yeterli sosyal ve kültürel imkânlarla sahip değildirler. Öğrencilerin sözel ve sembolik şiddeti algılamalarıyla televizyon izleme süre ve alışkanlıkları, başarı durumları ve şiddet eğilimli davranışlarının olması ya da olmamasıyla ilişkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu öğrencilerin çoğunun reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığı bulgulanmıştır. Açı Koleji Ortaokulu öğrencileri ise yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip öğrencileridir. Bu öğrenciler geniş sosyal ve kültürel imkânlarla sahiplerdir. Yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki bu öğrencilerin reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algılamalarıyla televizyon izleme süre ve alışkanlıkları, başarı durumları ve şiddet eğilimli davranışlarının olması ya da olmamasıyla ilişkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Açı Koleji Ortaokulu öğrencilerinin çoğunun reklam filmindeki hem sözel hem de sembolik şiddeti algıladığı görülmektedir.

Elde edilen bilgilerden yola çıkarak, farklı sosyo-ekonomik statüdeki öğrencilerin çoğunluğunun reklam filmindeki sözel ve sembolik şiddeti algıladığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin başarı durumları, sosyo-ekonomik statüleri, televizyon izleme alışkanlıkları ve şiddet eğilimli davranışları ile izledikleri reklamdaki sembolik şiddeti algılamaları arasında bir ilişki bulunmamaktadır. Bununla birlikte, yüksek sosyo-ekonomik statüdeki öğrencilerin sözel şiddet söylemlerini öykülendirmede ve sembolik şiddet göstergelerini betimlemede daha yetkin oldukları bulgulanmıştır. Araştırmamızda YBO ve Açı Koleji Ortaokulu öğrencilerinin çizimlerinde büyük farklılıklar olmadığı görülmüştür. Sadece, Açı Koleji Ortaokulu öğrencilerinin resim çizimlerinde anne ve çocuk arasındaki olumsuz durumu oldukça net yansıttığı görülmektedir. Bununla birlikte her iki okulda çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu, reklam filmindeki annenin çocuğa karşı olumsuz diyalog ve tutumlarında anne figürünü haklı bulmuşlardır. Öğrencilerin bu tutumları, araştırmamızın kuramsal çerçevesi olan sosyal öğrenme kategorileriyle ilişkilidir.

Kuramın kurucusu Bandura, 1961 yılında “Bobo Doll” deneyi ile gözlemsel öğrenmeyle ilgili önemli çıkarımlara ulaşmıştır. Bu çıkarımdan bir tanesi de insan davranışlarının toplum tarafından onandığı sürece devam etmesi ve kabul edilmesidir. Reklam filmindeki çocuğun davranışları anne tarafından onanmamaktadır. Öğrenciler, reklam filminden izlediği bu olumsuz davranışta anne otoritesinin yanında yer alarak, onanmayı tercih etmişlerdir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin anne figürünü haklı algılamalarının diğer bir sebebi ise, medyanın şiddet göstergelerini “kurban” ve “mağdur” ikileminde yayınlamasıdır. Reklam filminde anne, sürekli dağılan evi toplayan, temizleyen ve yorulan biçimde gösterilmiştir. Yani, anne mağdurdur. Bu mağduriyet, annenin çocuğa olumsuz söylem ve davranışta bulunma hakkı vermektedir. Bu durum çalışmaya katılan öğrenciler tarafından hoş görülmüştür. Nedensellik içerisinde yansıtılan sembolik şiddet olgusu, öğrencilerin annenin yanında yer almalarına ve çocuğu haksız bulmalarına neden olmuştur.

Sözel ve sembolik şiddet içerikli televizyon reklamı izleyen öğrencilerin yaptığı betimleme ve öykülendirme çalışmaları, onların reklamdaki şiddeti bir nedensellik içerisinde algıladığını göstermektedir. Şiddetin tehlikeli biçimi olan sembolik şiddetin reklam filminde bir nedensellik içerisinde sunulması öğrencilerin çoğunluğunun anneyi haklı bulmasına neden olmuştur. Bu nedensellik, reklam filmindeki sembolik şiddet görüntüsünü çizen ya da çizmeyen öğrencilerde de görülmektedir. Burada sosyal öğrenme kuramının savunduğu gözlemsel öğrenmedeki çevresel faktörün ve çalışma konumuzun önemi ortaya çıkmaktadır. Önemli olan nokta şudur; öğrenciler nedensellik içerisinde sembolik olarak sunulan şiddeti algılamışlar (kanıksamışlar) ve anneye hak vermişlerdir. Anneye hak veren öğrencilerin öykü kutularındaki ifadeleri, anneyi haklı bulduğunu göstermektedir. Sosyal öğrenme kuramı, bireyin gözlemlendiği süreç boyunca öğrendiğini vurgulamaktadır. Araştırmamızın sınırlılığı göz önüne alındığında öğrencilerin bu sembolik şiddeti öğrenmesinin değerlendirilmesi oldukça zordur. Öğrencilerin anne ve çocuk arasındaki olumsuz diyalogda, anne tarafında olmaları reklamdaki nedensellik içerisinde sunulan sembolik şiddeti betimleyemeseler de algıladığını göstermektedir.

Çalışmamız, 6. sınıfta eğitim gören 11-12 yaş aralığındaki sosyo-ekonomik farklılıkları bulunan 20 öğrenci ile sınırlıdır. Ayrıca, çalışmamızda kullanılan yarı yapılandırılmış deneyde bir ders saati süresinde uygulanmıştır. Bu sınırlılıklar değerlendirildiğinde yarı yapılandırılmış deney uygulama süresinin artması, örneklem verilerini daha yetkin bir hale getirecektir. Sınırlı örneklem ve süre göz önünde bulundurulduğunda, sembolik şiddet içeren reklamların çocuklar tarafından nasıl algılandığı analizi için uzun süreli ve aşamalı çalışmalar yapılabilir. Sembolik şiddet içeren reklamların çocuklar tarafından nasıl algılandığı analizinde çocuğu tanımayaya yönelik başarı, şiddet, tutum ve davranış ölçekleri geliştirilebilir.

Çalışmanın bu sınırlılıklar göze alınarak geliştirilmesi, konu ile ilgili daha fazla veriye ulaşmaya imkân sağlayabilir. Örnekleme oluşturan bu öğrencilerin sembolik bir şiddet içeren reklam izlenimlerinin betimlemesi akabinde derinlemesine mülakat yapılabilir. Bununla birlikte örneklem grubuna izletilen reklam filminin nasıl algılandığı drama yöntemleri uygulanarak somutlaştırılabilir.

Bu bulgular ışığında bazı önermelerde bulunulabilir; RTÜK tarafından reklamlara yayın izni verilmeden önce reklamlar mutlaka psikologlar ve pedagoglar tarafından incelenmelidir. Ebeveynler çocukların televizyon izleme sürelerinde yanlarında olmalı ve çocukları denetlemelidir. Okulda çocuklara şiddet türlerinin neler olduğu öğretilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Adak, N. (2004). Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet. (30),27-38. 2 Mayıs 2016, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex1423873427.pdf>
2. Afşar, T. (2015). Türkiye’de Şiddetin Kadın Yüzü. Sosyoloji Konferansı No: 52, s.715-753.
3. Alilaskakalov, B. (2012). *Sosyal Kontrol ve Sosyal Öğrenme Kullanımını Açıklamadaki Yeterliliklerin Test Edilmesi*. Doktora Tezi. Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
4. Altun, B. & Bek G. M. (2013). Haberler de Aile İçi Şiddetin Temsili. *Kadın Araştırma Dergisi*, 13, 1-34.
5. Culatta, R. (2015). Social Learning Theory. (3 Şubat 2016), http://www.innovativelearning.com/teaching/social_learning_theory.html
6. Mearns, J. (2016).The Social Learning Theory of Julian B. Rotter. (3 Şubat 2016), <http://psych.fullerton.edu/jmearns/rotter.htm>
7. Arendt, H. (2014) Şiddet Üzerine. (B. Peker, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
8. Artut, K. (2007). Okul Öncesinde Resim Eğitimi. Ankara: Anı Yayınları s.246-247
9. Avcı, R. & Güçray, S. Songül. (2013). Ebeveynler Arası Çatışma, Akran ve Medya Etkileri ile Ergenlerdeki Şiddet Davranışı Arasındaki İlişkiler: Şiddete Yönelik Tutumların Aracı Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 1996.
10. Avcioğlu, G. Şevket. (2009). *Küresel Bilgi Teknolojileri ve Değerler: Ankara’daki Akademisyenler Üzerine Bir Uygulama*. Hacettepe Üniversitesi.
11. Aydemir, M. (2014). Medyada Şiddetin Dönüşümüne Bilinçaltı Etki Yöntemleri ve Mutlu Şiddet İlişkisi. *Kahramanmaraş Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16,166-120.
12. Balcıoğlu, G. (2001). Şiddet ve Toplum. İstanbul: Bilge Yayınları, s.22-24
13. Bandura, A. , Ross, D. & Sheila, A. S. (1961). Transmission of Agression Through Imitation of Agressive Models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 575-582. <http://psychclassics.yorku.ca/Bandura/bobo.htm>
14. Bandura A. (1977). *Social Learning Theory*: Englewood Clifts, NJ: Prentice Hall.
15. Bandura, A. Grusec, J. E. , & Menlove, F.L. (1967). Some Social Determinants of Self-Monitoring Reinforcement Systems. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 449-455.
16. Batı, U.(2013). Reklamın Dili. İstanbul: Alfa Basım Yayınevi. s.6-11-24
17. Bakış, N. (2006).*Görsel Medya Ekseninde Orta Öğretim Çağı Gençliğinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi*. Yeditepe Üniversitesi.
18. Barthes, R. (1976). *The Pleasure of the Text*. UK: Jonathan Cape
19. Berger, A. (1991). Bir Terör Aygıtı Olarak Televizyon: *Enformasyon Devrimi Efsanesi*, (Y. Kaplan, Çev.), İstanbul: Rey Yayınları.
20. Berger, J. (2006). *Görme Biçimleri*. (Y. Salman, Çev). İstanbul: Metis Yayınları, 12. baskı.
21. Bilgeoğlu, M. (2004). *Televizyon Reklamlarının Lise Gençliği Üzerindeki Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü.
22. Bourdieu, P. (2014). *Eril Tahakküm*, (B. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

23. Bulut, E. (8 Haziran 2016). Reklamların Çocuklar Üzerindeki Etkisi. <http://populerpsikoloji.com/news-detail/id/17>
24. Can, A. & Toruk, İ. (2004) *Şiddet Unsuru İçeren Programlarda Yayımlanan Reklamların Hatırlanma Düzeyi*, 2. International Symposium. Communication in the Millenium: A Dialogue Between Turkish and American Scholars, İstanbul.
25. Chesnais, J.C.(1981). *Historie De La Violence. Les Hommes et I Historie*. Collection Pluriel.
26. Cinsel Sağlık Enstitüsü ve Derneği (2006). Türkiye’de Cinsel Şiddet Artıyor! (2 Haziran 2016), <http://www.cised.org.tr/sayfa279.html>
27. Culler, J. (2008). Barthes, J. (H. Gür Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
28. Çam, Ş. (2015). *Medya Çalışmalarında Göstergebilim Çözümleri*. B. Derleyen, (Ed). İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama ve Örneklerle içinde (287-319). Literatürk Academia.
29. Dağ, İ. (2005). *Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerinde Olumsuz Etkisi*. Hacettepe Üniversitesi, RTÜK Özel Çalışma Raporu.(10 Şubat 2015), <http://docplayer.biz.tr/3747995-Tv-de-siddet-mustehcenlik-mahremiyet-ihlalleri-ve-izleyicilerin-ruh-sagligi-1.html>
30. Demirbaş, M.& Yağbasan R. (2005). Sosyal Öğrenme Teorisi ve Dayalı Öğrenim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Bilimsel Tutumlarının Kalıcılığa Etkisinin İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,18 (2), s.363-382.
31. DiCicco-B. & B. ,Crabtree, B. F. (2006). The Qualitative Research Interview. *Medical Education*, 40 (4), 314-321.
32. Doğan, K. Nalan .(2006). Televizyon Programlarındaki Şiddet Öğelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi ve Ebeveynlerin Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.
33. Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu: Özet (2002). Genova: World Health Organization.
34. Elden, M. & Ulukök, Ö. (2006). Çocuklara Yönelik Reklamlarda Denetim ve Etik, *Küresel İletişim Dergisi*, 2.
35. Erdemoğlu, M. (2011). *Görsel Medyadaki Şiddetin Ortaöğretim Gençliği Üzerindeki Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
36. Erdem, Y. & Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve Gençlik Yerli Dizilerini Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 1.
37. Ergil, D. (2001). *Şiddetin Kültürel Kökenleri*. *Bilim ve Teknik*. 399, 40-41.
38. Eron, L.D.(1982). Parent- Children Interaction, Television and Agression of Children. *American Psychologist*, 37, 2, 197-211.
39. Fiske, J. (2003). İletişim Çalışmalarına Giriş. (S. İrvan, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
40. Fromm, E. (2005). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*, (Y. Salman, N. İçten, Çev.) İstanbul: Payel Yayınları. s.18, 19, 23, 56.
41. Freud, S. (1922) *Group Psychology* (Standart Edition). XVIII, s.130.
42. Garver, N. (1968). *What Violence Is*. *The Nation* : 209 s.817-822. (10 Şubat 2015), <https://www.google.com.tr/webhp?sourceid=chromeinstant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=Garver+IN+1968+What+Violence+Is+The+Natio+n+209+s+817+822>

43. Gerbner, G., Morgan, M. , Signorelli, N. (1986) Living with Television the Dynamic of the Cultivarion Process. (10 Mart 2015), [http://commres.net/wiki/ media/livingwithtelevision_thedynamicsofthecultivationprocess.pdf](http://commres.net/wiki/media/livingwithtelevision_thedynamicsofthecultivationprocess.pdf)
44. Gerbner, G. (2002). *Growing up with Television Cultivation Processess*. J. Brynent & D.Zilliman (Ed.), Media Effects Advances in Theory and Research . London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. 43-49
45. Gerbner, G. (2014) . Aganist the Mainstream. (Der: Michael Morgan). Medyaya Karşı (G. Ayaş, V. Batmaz, İ. Kovacı, Çev.).İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
46. Güleç, H. , Topaloğlu, M. Ünsal, D. &, Altıntaş, M. (2012).Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Dergipark*, 4,1. (20 Mart 2015), <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/pskguncel/article/view/5000076349>
47. Güler, N. Uzun, S. , Boztaş, Z. & Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/ihmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 24(3), 128-134.
48. Gümüş, A. (2006). Politik Eğitim. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayınları. s. 257-268.
49. Harvey, D. (1999). Postmodernliğin Durumu. (S. Savran Çev.) 2.bas. İstanbul: Metis Yayınları, s. 319.
50. Herken, H. Özkan İ. Çilli A. &, S. Bodur .(2000). Öğrencilerde Alkol Kullanım Sıklığı ve Sosyal Öğrenme İlişkisi. *Düşünen Adam Dergisi*.13(2), s.87-91.
51. Hepburn, M. A. (1998). The Power of The Electronic Media in The Socialization of Young Americans: İmplications for Social Studies Education, *Social Studies*, 89(2), 6-71.
52. Huesman, L. R. (2010). Psychological Processes Promoting the Relation Between Exposure to Media Violence and Agressive Behaviour by the Viewer. Version of Record Online: (14. 12. 2010). <http://onlinelibrary.wiley.com/wo11/doi/10.1111/j.15404560.1986.tb00246.x/abstract>
53. İnal, A. (2003). Roland Barthes: Bir Avant-Garde Yazarı. İletişim Araştırmaları. 1(1), 9-38. (5 Şubat 2015), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/23/665/8473.pdf>
54. Karayağmurlar, B. (1990). *Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı.
55. KSGM (2009). Türkiye de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (19 Mart 2016), http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e86369dc31550b3ac33/ana_rapor_mizan_1.pdf
56. KAMER (2015). Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi Final Raporu.(19 Mart 2016), <http://www.aciktoplumvakfi.org.tr/medya/01062015kadinhaklari.pdf>
57. Kapıcıoğlu, İ. (2008).*Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Algısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
58. Kırhan, A.(2007). *Üniversite Öğrencilerin Tematik Televizyon Kanal Tercihleri, Kullanım ve Doyumlar Kuramı - Sosyal Öğrenme Kuramı*

- Çerçevesinde Maltepe Üniversitesinde Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.
59. Kızmaz, Z. (2006).Şiddetin Sosyo-kültürel Kaynakları Üzerine Sosyoloji Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2) , 247-267.
60. Köknar, C. (2015). *Sanal Sınıfta Öğrenci Davranışlarının Sosyal Öğrenme Teorisi Dâhil Edilmiş İnanç, İstek ve Amaç Modeli ile İncelenmesi*. Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Modelleme ve Simülasyon Bölümü.
61. Köknel, Ö. (2000) Bireysel ve Toplumsal Şiddet. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, s.19, 29, 112.
62. Köse, A. A. (2012). *İlköğretim Öğrencilerinin İzledikleri Televizyon Programlarının Şiddete Başvurma Eğilimleri ile İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
63. Kunczik, M. (1994). *Gewalt und Medien*, Böhlau: Köln, Weimar, Wien.
64. Küçük Kurt, M. (1991). *Televizyon ve Çocuk*, Aile Yazıları 3, Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları. s.399-404.
65. Lewis, O. (1959). *Five Families: Mexican Case Studies in the Culture of Poverty*, USA: Basic Books.
66. Marx, K. (1844).*El Yazmaları Ekonomi Politik ve Felsefe*. Eriş Yayınları. Birinci Baskı. s. 18
67. Moses, R. (1996). Şiddet Nerede Başlıyor. (A. Kul, Çev.) *Cogita Dergisi*. Sayı:6-7.
68. Nadir, U. & Fırat, E. (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Küçük Mağdurları Çocuklar ve Şiddete Tanık Olmuş Çocuklar İle Çalışma, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları. 690-702.
69. Nalçaoğlu, H. (2003). Medya ve Toplum İlişisini Anlamak Üzere Bir Çerçeve, *Medya ve Toplum, Habercinin El Kitabı Dizisi*, (Der: Seveda Alankuş), İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
70. Orhan, F. (2014).*Ergenlerin Dini Kimlik Kazanımlarına Sosyal Öğrenmenin Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
71. Özdemir, T. (2000). İstatiksel Kalite Kontrol. A.Ü.F.F. Döner Sermaye İşletmesi Yayınları no:62.
72. Özdoğan, F. (2009). *Yoksulluk Kültürü Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış*. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
73. Özel, R. (2012).Reklamın Çocuklar Üzerindeki Etkisi. *Eğitim Dergisi*, 33. (3 Şubat 2015), <http://www.efkandurmus.com/site/arsiv/73-33/665-reklamın-cocuklar-uzerindeki-etkisi.html>
74. Özer, Ö. (2005). Yetiştirme Kuramı: Televizyonla Yaşamın İdeolojik Kültürel Sonuçlarına Yönelik Yapılan Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1).
75. Özer, Ö. (2003). Televizyon Yetiştirme Rolü: Ankara Çevik Kuvvet Örneği. *İletişim Dergisi*, 20, 1-20.
76. Paik, H. & Comstock, G. (1994). The Effects of Television Violence on Antisocial Behavior-A Meta-Analysis. *Communication Research*, 21(4), 516-546.
77. Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok oluşu*, (K. İnal, Çev). Ankara: İmge Kitabevi.

78. Sadi, E. (2007). *Ergenlerin Kimlik Oluşturma Sürecine Televizyon Programlarının Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
79. Senemoğlu, N. (2011) *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Ankara: Pegem Akademi. 19. Baskı.
80. Şiddeti Önleme Platformu. (2005). *Medya ve Şiddet Çalışma Grubu Raporu*, s.3.(10 Şubat 2015),
[https://www.google.com.tr/webhp?sourceid=chromeinstant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=aitoplum.aile.gov.tr%2F...%2F%2Fsiddeti onleme platformu medya ve siddet calisma grubu](https://www.google.com.tr/webhp?sourceid=chromeinstant&ion=1&espv=2&ie=UTF8#q=aitoplum.aile.gov.tr%2F...%2F%2Fsiddeti%2Fonleme%2Fplatformu%2Fmedya%2Fve%2Fsiddet%2Fcalisma%2Fgrubu)
81. Taylan, H. H. (2011). *Televizyon Programlarındaki Şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
82. Tokdemir M. & Küçüker, H. (2000). Çocuk Suçluluğu ve Medya. *Adli Tıp Bilimleri Bülteni*. 5(3), s.164-167.
83. Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 24. s.543-559.
84. Uğur, E. (2 Nisan 2015), Suçun Biyolojisi.
<http://www.bilgiustam.com/sucun-biyolojisi/>
85. Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 6-7. s. 29-37.
86. Watson (1913). Launches the Behavioral Scholl of Psychology (classical conditioning), Publishing an Article, Psychology as the Behaviorist Wiews It. *Psychological Review*, 20,s.158-177.
87. Yarma, E.(2016). Bilim Dünyasının En Korkunç Deneyi: Küçük Albert'e Ne oldu? (14.11.2016).<http://www.hurriyet.com.tr/bilim-dunyasinin-en-korkunc-deneyi-kucuk-alberta-ne-oldu-28253169>
88. Yavuz, S.(2014). *Şiddetin Sosyo-kültürel Kaynakları ve Medya Metinleri Aracılığıyla Sunumu-Güneşi Beklerken Dizi Filmdeki Şiddet Olgusunun İçerik Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve Kültürel Çalışmalar Anabilim Dalı.
89. Yavuzer, H.(2015). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitapevi.
90. Yaşar, M. & Paksoy, İ. (2011). Çizgi Filmlerdeki Saldırgan İçerikli Görüntülerin Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2).s. 279-298.
91. Yıldız, A. Vahit (2011). *Sosyal Öğrenme Aracı Olarak Medya ve Ahlaki Gelişim Kuramları Açısından Medya Okuryazarlığı Eleştirel Bakış*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı.
92. Yiğitbaş, G. & Yetkin, A. (2003).Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Öz-Etkilik-Yeterlilik Düzeyinin Değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi, *Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*.7,1.
93. Yörük, S. , Koçyiğit, M. & Turan, M.(2015). Dizi Filmler ve Bilgisayar Oyunlarının Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Algısına Etkisi Nitel Bir Araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), (25 Mart 2016),
<http://radyo.reklam.com.tr/yazilar/radyo-reklami-nedir/8>
94. Yıldırım, A. & Şimşek, H. (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

95. Vardar, B. (1988) Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: ABC Yayınları.
96. Türkiye İstatistik Kurumu. (1 Haziran 2016),
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1047
97. <http://www.etimolojiturkce.com/kelime/sembol> (31.12.2016).

EK-1

T.C.
ALTIEYLÜL KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 28975321-100-E.4780072

29.04.2016

Konu: Araştırma İzni.

Sn: Ayşegül ERYILMAZ

Tez çalışmanız kapsamında ilçemiz Açık Ortaokulunda 10 öğrenciye reklamın etkilerini analiz etmek için RTÜK tarafından onaylanmış "Profilo" reklamını iki defa izlettirelerek bunun sonucunda anket çalışması ve betimsel analiz için resim çizdirilme talebinizin eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece belirtilen reklam filminin kullanılması ve araştırma sonucunda elde edilen raporun öğrencilerin kişilik haklarını etkileyecek, basılı ve dijital ortamda deşifre edilmeden yürütülmesinin uygun görüldüğüne dair Müdürlük Makamının 28.04.2016 tarih ve 4776957 sayılı onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Sami AKOĞLAN
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
-Yazı ve ekleri

5070 Sayılı Kanun gereğince
elektronik imza ile imzalandığı tasdik olunur.
29.04/2016

A.İ. ve Soyadı: **Yetkin ÇALIŞKAN**
Unvanı: **Memur**

Eski Kuyumcular Mah. Hükümet Konagi Kat.1 Karesi/BALIKESİR
Elektronik Ağ: <http://altieylul.meb.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden dd75-1b75-384a-87b7-edc3 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2

T.C.
SINDIRGI KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 71249395-605-E.4908021
Konu : Yüksek Lisans Tez Çalışması

03.05.2016

Sayın : Ayşegül ERYILMAZ

İlgi : 29/04/2016 tarihli dilekçeniz.

Milli Eğitim Müdürlüğümüzce Akademik Çalışmalara önem verilmekte ve yapılan çalışmalarda Akademik Çalışma çerçevesinde tespit edilen hususlar ve öneriler dikkate alınmaktadır.

İlgi dilekçeniz ile ilgili alınan Kaymakamlık Makamı Oluru ekte sunulmuş olup; yapacak olduğunuz çalışmanın bitiminde, Müdürlüğümüzce yapılacak etkinliklerde ve faaliyetlerde değerlendirilmek üzere Akademik Çalışma Sonuç Raporunun Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

İbrahim IŞIK
İlçe Milli Eğitim Müdürü

Eki :
Kaymakamlık Oluru (1 adet)

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 10330 Sındırgı / BALIKESİR Ayrıntılı Bilgi İçin: Mevlüt EMREN VHK1
Telefon : (0 266) 5161065 Faks : (0 266) 516 4342 Dahili: 143 e-posta : sindirgi10@meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8a74-81e1-3d39-9a3e-cc72 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3

Bu anket, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmakta olduğum yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Ayşegül ERYILMAZ

ÖĞRENCİ BİLGİ FORMU

1. **Adınız ve Soyadınız?**
.....
2. **Cinsiyetiniz?**
 Kız Erkek
3. **Eğitim gördüğünüz okulun ismini yazar mısınız?**
.....
4. **Ailenizle birlikte aşağıdaki yerleşim birimlerinden hangisinde yaşamaktasınız?**
 köy kasaba ilçe büyük şehir
5. **Yaşadığınız evde sizinle birlikte kaç kişi yaşamaktadır?**
 3 4 5 6 7 ve daha fazlası
6. **Yaşadığınız ev kaç odadan oluşmaktadır?**
 2 3 4 5 6 ve daha fazlası
7. **Yaşadığınız evde kendinize ait odanız var mı?**
 Evet Hayır
8. **Evinizde günde kaç saat televizyon izliyorsunuz?**
 0 -1 saat 2-3 saat 3-4 saat 5-6 saat hiçbiri
9. **Ailenizle birlikte olduğunuzda televizyonu en çok kiminle izliyorsunuz?**
 anne baba kardeş büyükanne büyükbaba yalnız
10. **Başkası tarafından size fiziksel olarak zarar verildiğinde siz ona nasıl davranırsınız?**
 sessiz kalırım sinirlenirim çok sinirlenirim yaptığının aynısını yaparım yardım isterim

Teşekkür ederim.

EK-4

Bu anket, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmakta olduğum yüksek lisans tezi kapsamında, uygulamaya katılan öğrencilerin okul ve sınıf içindeki davranışlarını değerlendirmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Elde edilen bulgular, başka kişi ya da kurumlarla paylaşılmayacak ve başka bir amaç için kesinlikle kullanılmayacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Ayşegül ERYILMAZ

Ayrıntılı bilgi için: aysegul_eryilmaz35@hotmail.com

GSM: 0553 2023185

ÖĞRENCİ DURUM VE DAVRANIŞLARI BİLGİ EDİNME FORMU

1) Öğrencinin Adı ve Soyadı?

.....

2) Öğrencinin öğrenim gördüğü okulun ismi?

.....

3) Öğrencinin sınıf içerisindeki davranış özellikleri aşağıdaki seçeneklerden hangisi yansıtmaktadır?

katılımcı girişimci iş birlikçi a-sosyal saldırgan

4) Öğrencinin sınıf ve okul içerisindeki başarı durumu aşağıdaki seçeneklerden hangisi yansıtmaktadır?

başarısız orta iyi başarılı çok başarılı

5) Öğrencinin sınıf ve okul arkadaşları içerisinde arkadaşlarına karşı şiddet eğilimli davranışları var mıdır? Varsa aşağıdaki seçeneklerden hangi davranış türünü sergilemektedir?

evet hayır

vurma kırma argo konuşma bağırma itme

Teşekkür ederim.